

Masteroppgave i sosialt arbeid

Institutt for sosialfag

Universitetet
i Stavanger

**Hvordan forholder verger seg til barnekonvensjonen
ved utforming av egen rolle?**

Student: Heidi Lie Eriksen

Veileder: Bente Marie Nes Aadnesen

Mai 2017

MASTERSTUDIUM I SOSIALFAG MASTERGRADSOPPGAVE

SEMESTER:

Vår 2017

FORFATTER / MASTERKANDIDAT:

Heidi Lie Eriksen, studentnummer 235139

VEILEDER:

Førsteamanuensis Bente Marie Nes Aadnesen

EMNEORD /STIKKORD:

Enslige mindreårige flyktninger, verge, skjønn,
kultur, kultursensitivitet, fenomenologi,
kvalitativ metode.

ANTALL SIDER: 97

Stavanger, 18.05.2017

Heidi Lie Eriksen

I forbindelse med elektronisk innlevering, kommer jeg til å reservere med mot å offentliggjøre mastergradsoppgaven på universitetets nettsider

Forord

Denne oppgaven er resultatet av en idé, som fra flere hold ble beskrevet som umulig. Et masterstudium ved siden av jobb og familie, var det sikkert også gode grunner til å være skeptisk til. Drivkraften min har likevel vært et brennende engasjement for å forstå mer av hvordan komplekse sosiale problemer blir løst i en verden som stadig er i endring.

Jeg vil først og fremst rette en takk til min arbeidsgiver, Fylkesmannen i Rogaland, for støtten jeg har fått til å kunne gjennomføre hektiske eksamensperioder. Det var også viktig at Statens sivilrettsforvaltning samtykket til at jeg kunne forske på vergene. Jeg har satt stor pris på mine kolleger i ”vergemålslaget”, som hver dag bidrar til at vergemålsreformen blir mer og mer vellykket. Anne Beth har vært spesielt hjelpelig med å lese korrektur. Jeg vil ellers rette en stor takk til min veileder og faglige støtte langs denne veien, Bente Marie Nes Aadnesen. Hun har gitt meg gode innspill underveis i prosessen, og har holdt ut med en utålmodig student. Jeg har også verdsatt engasjerende dialoger med medstudenter. Mamma & Eivind har vært gode støttespillere, og har oppmuntret meg til å fokusere på målet.

Denne oppgaven hadde likevel ikke blitt til uten romslighet fra mine aller nærmeste. Jeg vil derfor rette en spesiell takk til mine barn; Iriana, Mateo & Daniel. Min mann, Julio, har til tider fungert for oss begge på hjemmebane. Han betyr mer enn han aner.

Helt til slutt vil jeg takke de seks vergene som sa seg villige til å dele sine historier med meg. De gjør en fantastisk samfunnsinnsats, og jeg har forsøkt å favne deres virkelighet så godt som jeg har kunnet klare å forstå den. Jeg avslutter med et sitat av Alfred Schütz:

[Mennesker] tar for gitt sine [medmenneskers] kroppslige eksistens, deres bevisste liv, muligheten for interkommunikasjon, og at sosial organisering og kultur er historisk gitt, akkurat slik [de] tar for gitt den naturlige verden [de ble] født inn i (sitert i Lock og Strong, 2014, s. 74).

Stavanger, mai 2017

Heidi Lie Eriksen

Sammendrag

Temaet for denne masteroppgaven er utforming av vergerollen. Dette er et felt som har blitt lite belyst av tidligere forskning. I studien ble det undersøkt hvilken betydning FN's barnekonvensjon hadde ved seks vergers utforming av egen rolle. Det ble også vurdert om vergene kunne anses for å ha vært kultursensitive i kontakten med enslige, mindreårige flyktninger.

Verger utfører sine oppdrag etter kortfattede retningslinjer, som medfører at utforming av rollen i stor grad er basert på skjønnsmessige vurderinger. De retningslinjene som finnes, beskriver blant annet at verger skal være "egnet". Det fremkommer også at vergene skal ivareta det juridiske og økonomiske foreldreansvaret for barna de er verger for. Dette innebærer at vergene skal se til at barn får forsvarlig omsorg, men vergene skal ikke selv utøve omsorgen. Utover dette er ikke kravene til rollen ytterligere presisert. Jeg gjennomførte derfor kvalitative intervju med seks verger, og deretter et fokusgruppeintervju med tre av vergene. Det epistemologiske utgangspunktet for undersøkelsen var sosial konstruksjonisme og fenomenologisk teori.

Det kom frem i intervjuene at vergene hadde lite kunnskap om barnekonvensjonen. Variasjonene mellom vergene når det gjaldt hvordan de bistod de mindreårige, var betydelige. De viktigste funnene fra studien var at de av vergene som hadde nære og støttende relasjoner til enslige, mindreårige flyktninger klarte å ivareta deres rettigheter bedre enn verger som tolket sin rolle mer formelt og snevert. Relasjonen som ble etablert mellom vergene og de mindreårige fikk betydning både for hvordan beslutninger om "barnets beste" ble tatt og hvordan mindreårige fikk medvirke i saker som angikk dem. Det fikk også konsekvenser for om vergene klarte å fange opp at samarbeidspartnere i noen saker ikke lot barn medvirke. Verger som hadde nære og gode relasjoner til de mindreårige, fungerte som en støtte i ungdommenes integreringsprosess til det norske samfunnet. Det varierte imidlertid hvorvidt vergene opptrådte kultursensitivt ved utøvelsen av sine verv. En viktig faktor for å klare å opptre kultursensitivt, viste seg å være at verger problematiserte sine egne fordommer.

Nøkkelord: Enslige mindreårige flyktninger, verge, skjønn, kultur, kultursensitivitet, fenomenologi, kvalitativ metode.

Innhold

1.0 Innledning	6
1.1 Introduksjon	6
1.2 Bakgrunnskunnskap om vergemål	8
1.3 Studiens formål	10
1.4 Problemstilling	11
2.0 Bakteppe	12
2.1 Tidligere forskning	12
2.2 Teoretisk bakteppe	14
2.3 FNs barnekonvensjon	14
2.4 Kultur	17
2.5 Kultursensitivitet	23
2.6 Relasjonskompetanse	24
2.7 Skjønnsutøvelse	25
3.0 Innledning til teoretisk perspektiv	28
3.1 Sosial konstruksjonisme	28
3.2 Fenomenologi	29
4.0 Teoretiske og metodiske fremgangsmåter	32
4.1 Teoretiske fremgangsmåter	32
4.2 Metodiske fremgangsmåter	35
5.0 Hvordan forholdt verger seg til barnekonvensjonen ved utforming av egen rolle?	51
5.1 Forståelse av barnets beste	52
5.2 Relasjonen har betydning for medvirkning	59
5.3 Engasjement rundt ivaretagelse av kulturell tilhørighet	64
6.0 Oppsummering og diskusjon: Hvordan forholdt verger seg til barnekonvensjonen ved utforming av egen rolle?	71
6.1 Hvordan passet vergene på at ”barnets beste” var et grunnleggende hensyn i alle handlinger som angikk ungdommene (art. 3)?	71
6.2 Hvordan ivaretok vergene mindreåriges rett til medvirkning (art. 12)?	78
6.3 Hvordan passet vergene på at barnas kulturelle bakgrunn ble ivaretatt, og opptrådte vergene kultursensitivt ved utøvelsen av oppdragene (art. 20)?..	82
7.0 Kunnskapsbidrag til praksis	94
8.0 Konklusjon	96
Referanser	98
Vedlegg	102

1.0 Innledning

Jeg vil starte med å presentere denne studien gjennom et innledningskapittel. Det vil i denne delen bli redegjort for egen forforståelse til temaet som skal belyses, samt bakgrunn for valg av tema. Dette gjøres fordi jeg erkjenner at mitt utgangspunkt som forsker har hatt betydning for resultatene fra studien. Det vil derfor også bli tilkjennegitt hva som har vært formålet med å undersøke rollen som verge for enslige, mindreårige flyktninger. Dette etterfølges av en kort orientering om vergeordningen. Avslutningsvis i det første kapitlet vil problemstilling og forskningsspørsmål bli presentert. I det andre kapitlet kommer tidligere, relevant forskning for studien til å bli belyst. Det vil også bli redegjort for aktuelle teoretiske begreper. I kapittel 3 vil jeg utdype sosial konstruksjonistisk og fenomenologisk teori, som har blitt benyttet for å analysere intervjuene med vergene. Kapittel fire omhandler metodiske valg og fremgangsmåter ved gjennomføring av studien. I det femte kapitlet presenteres funnene fra studien. Dette følges opp av en diskusjonsdel i kapittel 6, hvor funnene vil bli drøftet opp mot tidligere forskning og teori. I kapittel 7 pekes det ut noen anbefalinger for praksisfeltet, etterfulgt av en kort konklusjon.

1.1 Introduksjon

Da jeg var fem år og satt på en campingplass i Jugoslavia og lekte med barn som alle snakket forskjellige språk, fikk jeg min første erfaring med å samhandle med personer som hadde en annen kulturell tilhørighet enn meg selv. Interessen for andre kulturer økte etter hvert som jeg ble eldre, og en av praksisperiodene under sosionomutdanningen ble gjennomført i barnevernet i Sør-Amerika. Erfaringen var utfordrende, både når det gjaldt tilgangen på materielle ressurser og manglende muligheter for å gripe inn i omsorgssituasjonen for vanskeligstilte barn. Kommunikasjonen var også vanskelig. Mine spanskkunnskaper var ikke tilstrekkelige når ungdommer svarte med slanguttrykk, og ofte gjorde de det de kunne for at jeg ikke skulle forstå. Ifølge fenomenologen Alfred Schütz er heller ikke det å lære seg et nytt språk ensbetydende med det å forstå kulturelle mønstre, som er nødvendig for å kunne tolke og uttrykke seg (referert i Lock & Strong, 2014, s. 68). Dette er en forståelse som gir mening for meg nå i ettertid. Erfaringene fra praksisperioden førte meg etter hvert til studier i spansk og Latin-Amerikakunnskap, og deretter filosofistudier i Spania. Der

møtte jeg også min mann, som har sin bakgrunn fra Mellom-Amerika. Jeg har senere også bodd en periode i hans hjemland.

Jeg har gjennom disse erfaringene vært delaktig i mange transkulturelle møter. Noen temaer har vært vanskeligere å diskutere enn andre, for eksempel synet på barn og barneoppdragelse. Flerkulturelle møter har også preget min yrkeserfaring som sosialarbeider, både i sosialtjenesten og hos NAV. Disse erfaringene har lært meg at møter med mennesker med en annerledes kulturell bakgrunn som oftest er utviklende og spennende. Slike møter kan likevel også være krevende. Denne erkjennelsen anser jeg som viktig for min egen forståelse av vergers flerkulturelle møter.

Jeg har nå i snart fire år vært med på å implementere ny vergemålsreform. Jeg er en del av et kollegium bestående av personer med hovedsakelig juridisk og økonomisk fagbakgrunn. Dette har gjort meg mer bevisst på å fronte sosialfaglige perspektiver i diskusjoner. Vergemålsreformen skal bidra til å øke rettssikkerheten og rettslikheten for personer under vergemål. Reformen har også sørget for at vergemålsforvaltningen har gått fra å ha vært et kommunalt ansvar til å bli et statlig ansvar. Gjennom dette arbeidet har jeg fått innblikk i en rekke ulike problemstillinger fra verger og deres samarbeidspartnere. Jeg har undret meg over at det ofte er utfordrende å gi gode svar på spørsmål om hva som er en del av vergerollen og hva som ikke er det. Lovgivningen sier en del om hva vergeoppdrag går ut på, men det kan virke som om verger i stor grad må lene seg til skjønnsmessige vurderinger i forhold til hvordan de skal løse sine oppdrag. Hvordan verger utformer sin rolle varierer trolig som følge av dette. Verger er også ulike når det gjelder utdanning, arbeidserfaring, livserfaring, engasjement, kjønn, bakgrunn m.m. Enslige, mindreårige flyktninger er heller ikke en homogen gruppe. Dette kan bety at deres forventninger til vergen kan variere. I et såpass ulendt terreng utformer verger sin rolle for ungdommer med ulike behov. Jeg har derfor ment at det er viktig å undersøke hva det er som gjør at vergerollen blir så forskjellig fra sak til sak, og hvilke konsekvenser ulike tolkninger av vergerollen får for enslige, mindreåriges menneskerettigheter. Implementering av FNs barnekonvensjon har de siste årene vært et av Fylkesmannens viktigste satsingsområder. Jeg har på bakgrunn av dette ønsket å finne ut hvordan verger ivaretar enslige, mindreårige flyktningers rettigheter etter konvensjonen. Jeg tenker at min studie kan si noe om hvilke utfordringer man står overfor i det videre implementeringsarbeidet.

Økningen av antall enslige, mindreårige asylsøkere til Norge de siste par årene har vært markant. I 2015 kom 5300 enslige, mindreårige asylsøkere til Norge for å søke om beskyttelse. Dette var det høyeste antallet noensinne. 92 % av disse var gutter, og flesteparten av dem kom fra Afghanistan, Eritrea og Syria (UDI, 2016, 01.11). Som følge av politiske endringer i Norge og i utlandet, har det fra slutten av 2016 nesten ikke kommet flere enslige, mindreårige til Norge. De høye ankomsttallene i 2015 har likevel medført politiske debatter og hyppige medieomtaler også i etterkant. Mye av det som har blitt presentert i media, har handlet om hvordan enslige, mindreåriges rettigheter etter barnekonvensjonen blir ivaretatt, sammenlignet med myndighetenes behov for såkalte innvandringsregulerende hensyn. Temaet for min studie treffer dermed en aktuell samfunnsutfordring. Mange av barna som kom før dette har imidlertid fått, eller venter på å få, bosetting i en kommune. Botilbudene som tildeles varierer betydelig, spesielt når det gjelder omfang av oppfølging fra kommunen. Noen bor i barnevernsinstitusjoner med heldøgns oppfølging, mens andre blir bosatt i hybler eller bokollektiv med oppfølging få timer per uke. Etter det høye antallet enslige, mindreårige asylsøkere som kom i 2015, som medførte høye bosettingstall i 2016 og 2017, har stadig flere fått tilbud om timebasert oppfølging. Det er også varierende fra kommune til kommune om det er flyktningtjenesten eller barneverntjenesten som har ansvar for oppfølgingen og omsorgen for enslige, mindreårige. Hvilken organisasjonsmodell kommuner velger, kan også tenkes å ha betydning for hvordan vergerollen blir og hvordan barns menneskerettigheter blir ivaretatt. Denne problemstillingen kommer imidlertid ikke til å bli behandlet i denne studien.

1.2 Bakgrunnskunnskap om vergemål

En verge er en person som etter lov eller avgjørelse fra fylkesmannsembete eller domstol skal ivareta en annens interesse. Etter barneloven § 31 er vergerollen knyttet til den eller de som har foreldreansvaret for et barn. Vergerollen blir ansett som en av foreldreansvarets viktigste funksjoner, fordi den gir bestemmelsesrett og innflytelse over den mindreåriges økonomi (NOU 2004:16, 2004, s. 96). I tillegg fastslår barneloven § 30 at de som har foreldreansvaret tar avgjørelser for barnet i personlige forhold. Dette er likevel ikke til hinder for barns medbestemmelsesrett som følger av barneloven § 31, som sier at barn skal høres i personlige forhold fra de er syv år (Barnelova, 1981). Barneloven § 33 presiserer at barnets medbestemmelsesrett skal

økes i tråd med alderen frem til myndighetsalder. FNs barnekonvensjon setter for øvrig ikke noen nedre aldersgrense for barns rett til å bli hørt (Sandberg, 2016, s. 103). En enslig, mindreårig asylsøker er en person under 18 år som søker om beskyttelse og som befinner seg i landet uten foreldre eller andre som har foreldreansvaret (Utlendingsloven, 2010). For disse gjelder representantordningen, som er hjemlet i utlendingsloven § 98. Representantordningen trådte i kraft 01.07.13, blant annet som et resultat av at Norge fikk kritikk fra FNs barnekomité for at vergene ofte var overbelastet. Norge ble av komiteen oppfordret til å oppnevne verger raskere for asylsøkende barn. Det ble også anmodet om at vergens rolle burde avklares nærmere (referert av Sandberg, 2016, s. 325-326). Når enslige, mindreårige eventuelt får innvilget opphold og blir bosatt i en kommune, blir rammene rundt dem mer avklarte. Den ordinære vergemålslovgivningen for mindreårige regulerer derfor vergeoppdrag for enslige, mindreårige flyktninger (NOU 2004:16, 2004, s. 101). I denne studien vil ikke representantordningen bli videre belyst. Det er likevel viktig å være klar over at enslige, mindreårige asylsøkere har en representant før de får en verge, og at det stort sett er de samme personene som fungerer i de to rollene.

Vergemålsloven § 16 slår fast at Fylkesmannen i det fylket hvor barnet bor skal oppnevne verge for barn som er uten fungerende verge. Det er denne hjemmelen som blir brukt av Fylkesmannen for å oppnevne verger for enslige, mindreårige som har fått opphold. Etter vergemålsloven § 17, skal vergen ”treffe de avgjørelser som tilkommer den som har foreldreansvaret, hvis ingen har foreldreansvaret eller den som har foreldreansvaret ikke kan ivareta barnets interesser”. I følge Statens sivilrettsforvaltning (2017, 08.05.) er en verge en juridisk erstatter for foreldrene. Dette innebærer å representere barnet overfor offentlige instanser, som skole og helsevesen. Vergen skal forsikre seg om at alle offentlige vedtak som fattes for barnet er til dets beste. Dette innebærer også å vurdere å klage på vedtak på vegne av barnet. Videre skal vergen se til at barnet blir hørt og får god omsorg. Vergen skal likevel ikke selv utøve omsorgen for barnet. Vergen skal se til at forhold som bosted, språklig støtte og helsestell er tilstrekkelig ivarettatt, at oppholdstillatelsen blir fornyet og at økonomien til barnet blir tatt godt hånd om. Vergen har likevel ikke ansvar for å forsørge barnet. Utover denne beskrivelsen kan det virke som om utøvelse av vergerollen i betydelig grad innebærer å foreta skjønsmessige vurderinger.

1.3 Studiens formål

For å kunne diskutere hvordan vergerollen bør utformes, mener jeg at det er hensiktsmessig å finne ut hvordan verger utfører sine oppdrag i dag. For å kunne belyse dette, har jeg i denne studien derfor innhentet beskrivelser fra verger selv.

Vergeordningen kan oppleves annerledes nå enn for noen år siden, som følge av samfunnsmessige og formelle endringer, der innføringen av en ny vergemålsreform i 2013 er en av endringene. Inkorporeringen av menneskerettigheter i lovverket har også styrt samfunnet mer i retning av å bli et rettighetssamfunn. Når lovverk skal omsettes i praksis kommer andre aktører enn jurister inn i bildet (Kipperberg, 2015, s. 45). Verger kan slik anses for å ha en viktig rolle når det gjelder implementering av barnekonvensjonen i praksis.

Det å utføre vergeoppdrag for enslige, mindreårige flyktninger innebærer å skulle kommunisere med, og forsøke å forstå, noen som oftest har en helt annen kulturell bakgrunn enn en selv. Det å opptre kultursensitivt i møter med dem er derfor viktig, og i samsvar med barnekonvensjonens artikkel 20. Denne presiserer at det skal tas hensyn til barnets kulturelle bakgrunn. I tillegg har avgrensning av vergerollen vist seg å være kompleks. Det kan derfor oppstå usikkerhet knyttet til hva vergen skal bistå den mindreårige med. Verger har det juridiske foreldreansvaret. Det er imidlertid ansatte i boligene eller miljøterapeuter, som er innom få timer i uken, som har omsorgsansvaret. Dersom enslige, mindreårige har eldre søsken eller andre slektninger i landet, som ikke har foreldreansvaret for dem, kan omsorgsansvaret tilhøre disse. Delingen av foreldreansvaret kan være utfordrende når det gjelder å bli enige om hvem som skal delta på møter på skolen, følge til banken og lignende. Ettersom vergemål tidligere var overformynderienes domene, og personer med juridisk bakgrunn var satt til å betjene ordningen, har et sosialfaglig perspektiv på vergerollen også vært fraværende. Denne studien kan derfor bidra til å fylle et kunnskapstomrom når det gjelder vergers skjønnsutøvelse ved utforming av egen rolle. Jeg ser for meg at verger, deres samarbeidspartnere i kommunene, fylkesmannsembetene, Statens sivilrettsforvaltning og vergeforeningen "Følgesvennen" kan finne min studie interessant.

1.4 Problemstilling

På bakgrunn av tidligere relevant forskning og eget utgangspunkt, ønsker jeg med denne studien å finne ut følgende:

Hvordan forholder verger seg til barnekonvensjonen ved utformingen av egen rolle?

For å finne ut av dette, vil jeg ta utgangspunkt i følgende forskningsspørsmål:

- Hvordan har verger oppfylt barns rettigheter etter FNs barnekonvensjon sine artikler 3, 12 og 20 i kontakten med enslige, mindreårige flyktninger?
- Fremkommer det en kultursensitiv holdning i vergenes relasjon med enslige, mindreårige flyktninger?

2.0 Bakteppe

I dette kapitlet vil tidligere forskning som anses som relevant for hvordan verger utformer sin rolle bli belyst. Utvalgte artikler i FNs barnekonvensjon vil deretter bli presentert. Til slutt i kapitlet redegjøres det for innholdet i begrepene ”kultur”, ”kultursensitivitet”, ”relasjonskompetanse” og ”skjønnsutøvelse”.

2.1 Tidligere forskning

Jeg vil heretter presentere forskning som jeg har funnet spesielt relevant for min egen studie om utforming av vergerollen for enslige, mindreårige flyktninger.

Ved Universitetet i Oslo ble det i 2012 utformet en studie om de rettssosiologiske sidene ved den tidligere hjelpevergeordningen for asylbarn. Oppgaven ble utgitt året før den nye vergemålsloven trådte i kraft, og det ble uttrykt forventning i forhold til hvordan nytt lovverk kunne bedre rettssikkerheten og profesjonaliseringen av forvaltningen og vergeordningen. Forfatteren påpekte at det ikke hadde blitt utarbeidet mye forskning som beskrev hjelpevergeordningen og vergenes funksjon overfor enslige mindreårige asylsøkere. Studien tok for seg vergemålslovens praktiske virkninger, og var blant annet opptatt av at vergene hovedsakelig var ikke-jurister og hvilken betydning dette hadde for rettssikkerheten til de mindreårige. Studien kom frem til at hjelpevergene i stor grad utøvde skjønn ved utøvelsen av oppdragene, og at det manglet retningslinjer for hvilke kvalifikasjoner vergene måtte ha, samt at det ikke fantes et fasitsvar når det gjaldt hvordan den ideelle hjelpevergen skulle være (Gundersen, 2012).

Det ble publisert en masteroppgave i sosialt arbeid ved Høgskolen i Oslo og Akershus i 2014, som tok for seg sosialarbeideres erfaringer fra arbeid med enslige mindreårige. Studien påpekte blant annet viktigheten av at disse mindreårige opplever sammenheng i sin tilværelse, som kan oppnås ved at de får medvirke og påvirke egen livssituasjon. Det å bygge relasjoner som preges av tillit, beskrives også som vesentlig for å fremme best mulig livskvalitet for ungdommene. Avgjørende for å få til dette, beskrives som det å gi løpende tilbakemeldinger, anerkjennelse og at man bidrar til å skape en stemning av håp og fremtidstro. Tillitsfulle relasjoner er ifølge studien også et bidrag til at ungdommene kan oppleve størst mulig grad av sammenheng i sin tilværelse, og klare regler overfor ungdommene er en måte å oppnå tillit på. Studien kommer også frem til at det å være

kultursensitiv overfor ungdommene er betydningsfullt for å kommunisere best mulig. Kultursensitivitet forstås da som å møte perspektiver som er forskjellig fra ens egne på en åpen og tolerant måte. Det blir også nevnt at verken kulturblindhet (tar overhodet ikke hensyn til den kulturelle bakgrunnen) eller overfokusering på kultur (tilskriver alle ungdommens handlinger til vedkommendes kulturelle bakgrunn og for eksempel overser forhold som skyldes klassesetilhørighet), er hensiktsmessig (Sundal, 2014). Jeg har lagt merke til at funnene i denne studien samsvarer med flere av rettighetene barn har etter barnekonvensjonen, og i denne oppgaven vil jeg se nærmere på hvordan blant annet tillit i relasjonen mellom verger og enslige, mindreårige flyktinger er relevant for deres rett til medvirkning.

Annen forskning har kommet frem til at enslige, mindreårige asylsøkeres rett til å bli hørt i saker som angår dem etter artikkel 12 i barnekonvensjonen trolig svekkes dersom ungdommene ikke får tett nok oppfølging fra sin representant (Berg, 2015, s. 147). Representantene er ofte de samme menneskene som, hvis de mindreårige får innvilget oppholdstillatelse, blir barnas verger. Forskjellen på de to ulike oppdragstypene er kun at representanter skal ivareta barnas interesser i asylsaken i tillegg til å utøve foreldreansvaret, som er oppgaven til ordinære verger.

I artikkelen ”Vær snill!” viser forskerne og psykologene Skårdalsmo & Harnischfeger (2017, s. 12-16) til intervjuer med 70 enslige, mindreårige flyktinger som på intervjuetidspunktene hadde bodd i Norge i 1-4 år. Det fremkom i studien at verger kunne være viktige forbilder for ungdommer de representerte. Dette forutsatte imidlertid at vergene var tilgjengelige og støttende. I slike tilfeller kunne verger få en viktig rolle med tanke på å hjelpe enslige mindreårige både emosjonelt og praktisk. Enslige mindreårige kunne også oppleve verger som en støtte når det gjaldt integreringsprosessen de gjennomgikk. Artikkelen viser også til at mennesker som skal hjelpe enslige mindreårige bør fremvise nærhet og tilgjengelighet i relasjoner. Viktigheten av at man orker å ta i mot de mindreåriges vonde historier, og at man er sensitiv for indirekte kommunikasjon om vanskelige følelser, blir også fremhevet. Det fremkommer videre at man ikke automatisk skal slå seg til ro med at enslige mindreårige har det bra når de sier dette. Bakgrunnen for dette er ifølge artikkelens innhold at slike utsagn kan være overfladiske. Forskerne hevder at en derfor bør sjekke ut om enslige mindreårige faktisk har det bra på flere og gjentatte måter. Det blir også

beskrevet som avgjørende hvordan spørsmål til enslige mindreårige stilles. Forfatterne av artikkelen anbefaler at spørsmålsstillingen bør preges av at man er ekte interessert i ungdommene. Dette bør en også gi uttrykk for i måten man snakker på. I tillegg ble det fremstilt som avgjørende at man spør på en respektfull og vennlig måte. Det ble også vist til at det er ulikt hvordan enslige mindreårige tar i mot humor i samtaler. Mens noen av de mindreårige som deltok i studien opplevde dette som positivt, oppfattet andre at bruk av humor var en måte å avlede samtalen fra snakk om vanskelige følelser.

2.2 Teoretisk bakteppe

Heretter vil utvalgt innhold fra FNs barnekonvensjon bli presentert, og deretter kommer aktuelle teoretiske begreper til å bli nærmere belyst.

2.3 FNs barnekonvensjon

Barnekonvensjonen ble ratifisert i Norge i 1991 og ble inkorporert i lovverket med forrang i 2003. Dette betyr at når særlover, som for eksempel barneloven eller vergemålsloven, gir barn et svakere rettsvern enn barnekonvensjonen, er det barnekonvensjonen som skal tillegges størst vekt (Stang & Sveaass, 2016, s. 37). FNs barnekomité har fremhevet fire av artiklene i barnekonvensjonen som spesielt betydningsfulle for hvordan alle de andre artiklene skal forstås. Disse fire artiklene er artikkel 2 om barns rett til ”ikke-diskriminering”, artikkel 3 om ”barnets beste”, artikkel 6 om retten til ”liv og utvikling” og artikkel 12 om retten til ”å bli hørt” (Smith, 2016, s. 19). Av disse fire bærebjelkene i konvensjonen, velger jeg i denne studien av plasshensyn å fokusere på artiklene 3 og 12. I tillegg kommer jeg til å ta med en tredje artikkel; nummer 20. Denne slår fast at foreldreløse barn har rett til at det blir tatt hensyn til deres kulturelle og etniske bakgrunn. Hvordan verger forholder seg til barns kulturelle bakgrunn kan muligens være noe som bidrar til at vergerollen varierer. Jeg har derfor ønsket å ta med artikkel 20 ved gjennomføring av denne studien. Jeg vil heretter redegjøre for de tre artiklene jeg har valgt å se nærmere på i denne sammenheng.

Artikkel 3 om «barnets beste»:

1. Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.

2. Partene påtar seg å sikre barnet den beskyttelse og omsorg som er nødvendig for barnets trivsel, idet det tas hensyn til rettighetene og forpliktelsene til barnets foreldre, verger eller andre enkeltpersoner som har det juridiske ansvaret for ham eller henne, og skal treffe alle egnede, lovgivningsmessige og administrative tiltak for dette formål.

3. Partene skal sikre at de institusjoner og tjenester som har ansvaret for barns omsorg eller beskyttelse, retter seg etter de standarder som er fastsatt av de kompetente myndigheter, særlig med hensyn til sikkerhet, helse, personalets antall og kvalifikasjoner samt kvalifisert tilsyn (FNs barnekonvensjon, 1989).

Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i alle avgjørelser og handlinger som gjelder barn, og dette er et grunnleggende internasjonalt hensyn i barnerettslige spørsmål. Da barnekonvensjonen ble utarbeidet, ble det konkludert med at foreldre og verger ikke har plikt til å ivareta hensynet til barnets beste etter artikkel 3, fordi en ikke anså det hensiktsmessig å trekke inn private avgjørelser på et overordnet nivå. Artikkel 18 nr. 1, gjør imidlertid begrepet nødvendig å forholde seg til også for verger (Haugli, 2016, s. 55).

Artikkel 18 nr. 1:

Partene skal bestrebe seg på å sikre anerkjennelse av prinsippet om at begge foreldre har et felles ansvar for barnets oppdragelse og utvikling. Foreldre, eventuelt verger, har hovedansvaret for barnets oppdragelse og utvikling. Barnets beste skal for dem komme i første rekke (FNs barnekonvensjon, 1989).

Begrepet er komplekst. Artikkel 3 slår fast at barn har samme menneskeverd som voksne, i tillegg til at barn gjennom konvensjonen har fått flere rettigheter enn voksne, for eksempel når det gjelder rett til utdanning og fritid. Hva som er barnets beste, må ses i sammenheng med hva barnet selv mener er til det beste for det – noe som innebærer at artikkel 3 ikke kan forstås uavhengig av artikkel 12 og barns rett til å bli hørt. Det finnes

ikke noen definisjon på hva som er barns beste, men FNs barnekomité har gitt retningslinjer om at en slik vurdering må bygges på individuelle forhold og aktuell kontekst. For å kunne konkludere om hva som er til det beste for barn, må de ulike momentene som skal vurderes opp mot hverandre tilkjennegis. De skal drøftes opp mot hverandre slik at det blir tydelig hvordan barnets beste har blitt vektet i vurderingen. Prinsippet om barnets beste skal forstås som både en individuell og en kollektiv rettighet, og i enkelte tilfeller kan et barns interesser være motstridende til de uttalte interessene til den gruppen barnet tilhører (Haugli, 2016, s. 52, 56-60).

Det å få oppnevnt en verge kan hevdes å være nødvendig for at det skal bli tatt hensyn til foreldreløse barns beste. FNs barnekomité har påpekt at verger bør ha barnefaglig kompetanse for at de skal kunne ivareta barns rettigheter overfor ulike instanser. Barnefaglig kompetanse kan også være nødvendig når en av vergens viktige funksjoner er å fungere som et bindeledd mellom barnet og de som har omsorgen for det (Sandberg, 2016, s. 324).

Artikkel 12 om «rett til medvirkning»:

1. Partene skal garantere et barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunkter i alle forhold som vedrører barnet, og tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet.

2. For dette formål skal barnet særlig gis anledning til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ saksbehandling som angår barnet, enten direkte eller gjennom en representant eller et egnet organ, på en måte som er i samsvar med saksbehandlingsreglene i nasjonal rett (FNs barnekonvensjon, 1989).

Barns rett til å bli hørt og medvirke i saker som angår dem, er en essensiell del av det å anerkjenne barn som selvstendige rettssubjekter. Det er også en forutsetning at barnas egne synspunkter blir tillagt stor vekt, som en del av det å respektere barn som mennesker. Barn må være i stand til å danne seg egne synspunkter i et konkret forhold, for at retten til medvirkning trer i kraft. Her skal en også legge til rette for at barn i størst mulig grad blir i stand til å mene noe. Retten til medvirkning gjelder både i individuelle saker for det enkelte barn, men rettigheten omfavner også demokratiske

rettigheter for barn som gruppe. Etter at barns rett til å bli hørt ble tatt inn i Grunnloven, har denne rettigheten blitt ytterligere styrket i Norge (Sandberg, 2016).

Artikkel 20 om ”foreldreløse barn”:

1. Et barn som midlertidig eller permanent er fratatt sitt familiemiljø, eller som i egen interesse ikke kan tillates å bli værende i et slikt miljø, skal ha rett til særlig beskyttelse og bistand fra staten.

2. I samsvar med sin nasjonale lovgivning skal partene sikre alternativ omsorg for et slikt barn.

3. Slik omsorg kan f.eks. omfatte plassering i fosterhjem, Kafala etter islamsk lov, adopsjon eller, om nødvendig, plassering i institusjon egnet for omsorg for barn. Når mulige løsninger overveies, skal det tas tilbørlig hensyn til ønskeligheten av kontinuitet i barnets oppdragelse og til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn (FNs barnekonvensjon, 1989).

Artikkel 20 gjelder for enslige mindreårige flyktninger, uavhengig av hva som er årsaken til at barna har flyktet til Norge uten sine foreldre. FN's barnekomité vurderer enslige mindreårige som spesielt sårbare, fordi de har mistet kontakten med sin familie og sitt oppvekstmiljø, i tillegg til at de er utenfor hjemlandet sitt. Vergene skal delta i beslutningsprosesser som angår barna de representerer, også når det gjelder de bo- og omsorgstilbudene barna får (Sandberg, 2016, s. 323-324). Etter artikkel 20 nr. 3, skal det tas hensyn til barnas etniske og kulturelle bakgrunn i botiltakene, og å følge med på at dette skjer kan dermed anses som en av vergenes oppgaver.

2.4 Kultur

Kulturelle problemstillinger vil være en naturlig del av vergeoppdrag for enslige, mindreårige flyktninger. Jeg finner det derfor relevant å definere kulturbegrepet og utdype dette nærmere.

Kultur kan defineres på en rekke ulike måter, men i denne studien vil jeg ta utgangspunkt i den norske antropologen Fredrik Barth sin definisjon. Denne bærer med

seg en forståelse av at mennesker oppfatter verden rundt seg ulikt, ut fra en felles forforståelse som de har med seg fra det samfunnet de har vokst opp i. Definisjonen til Barth er denne: ”Kultur er den ballast av ideer og normer som en person bærer med seg ut fra hva personen har lært og erfart: hans / hennes kunnskaper, konvensjoner, meninger, holdninger og verdier” (sitert i Jávo, 2010, s. 27).

Kulturen har en rekke funksjoner i et samfunn, som for eksempel å forklare hvordan verden skal forstås, hvordan man bør oppføre seg og hva man vanligvis kan forvente av andre mennesker. Verdier og normer som kjennetegner et samfunn er kulturelt betinget. Mennesker lærer slike gjeldende oppfatninger gjennom tre ”hovedkulturbærere”: familien, staten (storsamfunnet) og trossamfunnet. Familien og storsamfunnet lærer for eksempel barn hvilke verdier som finnes når det gjelder forholdet mellom kjønnene og hvordan man forholder seg til autoriteter. Mye av statens overføring av verdier skjer i skoletiden. Det trossamfunnet en tilhører kan ha dominerende betydning når det gjelder hvilke verdensbilder en opererer med, samt hvilke normer og verdier en vektlegger. Dette kan det være lett å glemme i Norge, som er et svært sekularisert samfunn. Selv om ens kulturelle bakgrunn har stor betydning for hvordan en kommuniserer med og forholder seg til andre mennesker, spiller også andre faktorer en rolle. Dette kan være individuelle særtrekk ved det enkelte individ som det å være introvert eller ekstrovert, og felles menneskelige trekk som behov for å få dekket basisbehov som omsorg og trygghet. Innenfor en kultur finnes det oftest også en rekke subkulturer eller delkulturer, som for eksempel en ungdomskultur eller ulike etniske grupper. For å forstå menneskers kulturelle bakgrunn, kan det derfor være nødvendig å finne ut hvordan mennesker identifiserer seg med ulike delgrupper. Mennesker er ulike, også innenfor en og samme delkultur, men etnisk identitet kan ofte si mye om hvordan man ser på seg selv og vurderer samfunnets normer og verdier, samt hvordan man kommuniserer (Bøhn & Dypedahl, 2009, s. 49, 57-61).

Det kan være viktig for verger å ha kompetanse om kultur og etnisitet, fordi en manglende forståelse for disse aspektene ved menneskers verdier og holdninger kan føre til misforståelser og frustrasjoner. Jávo (2010, s. 50) har påpekt at mangel på forståelse for personers kulturelle verdier og kommunikasjonsmåter, kan forårsake fordomsfull og irrasjonell tenkning. Det å reflektere over hvilke holdninger en selv har

til kulturell betydning kan derfor være relevant for vergene. En kan fordele holdninger til kultur i tre hovedkategorier; etnosentrisme, kulturelrelativisme og verdinøytralitet.

Etnosentrisme

Om man har en etnosentrisk holdning til kultur, ser man verden ut fra sitt eget ståsted. Dette innebærer at man tar for gitt at andre mennesker har de samme verdiene og normene som en selv. En slik holdning kan forekomme hyppig hos majoritetsbefolkningen i et land, som da anser sine egne oppfatninger av ulike forhold som sanne og riktige. Minoritetsbefolkninger kan også på sin side være etnosentriske for å hevde seg selv og sine oppfatninger (Jávo, 2010, s. 50).

Som mennesker kan vi ikke gå ut fra at andre oppfatter verden på samme måte som oss selv. Til tross for at mennesker kan fremstå tilsynelatende like i overfladiske samtaler, kan det være grunnleggende forskjeller i måten en oppfatter verden på. Dette innebærer at det ikke finnes noe som kan kalles ”sunn fornuft” eller ”sunt bondevett”, fordi hva som er fornuftig ikke er universelle oppfatninger (Bøhn & Dypedahl, 2009, s. 62).

Hvilken kulturell bakgrunn en har med seg vil, ifølge sosialantropologen Thomas Hylland Eriksen, påvirke hvordan en oppfatter verden. Denne kulturelle tolkningsrammen er imidlertid ikke en fast egenskap ved mennesker. Den kan i stedet ses på som noe som vil bli påvirket og endret av mennesker vi møter og reiser vi foretar oss (referert i Kipperberg, 2015, s. 33).

Kulturelrelativisme

En kulturelrelativistisk holdning innbefatter at man ikke anser noen kulturer for å være bedre eller mer betydningsfulle enn andre, noe som betyr at en heller ikke kan bruke sin egen kultur som utgangspunkt for å vurdere andres kultur. En kulturelrelativistisk posisjon innebærer også at personers verdier og holdninger må forstås ut fra deres kulturelle bakgrunn og forutsetninger, og at verdiene og holdningene ikke er absolutte. Hvis man anser seg for å være kulturelrelativistisk, vil man forsøke å fjerne seg fra de kulturelle ”brillene” man ser verden gjennom. Grunnen til dette er at man ønsker å forstå verdier ut fra den kulturelle konteksten de opptrer innenfor. Selv om man er

kulturrelativistisk, kan man likevel vurdere kulturelle praksiser normativt. Dette er ikke nødvendigvis til hinder for å tilstrebe en åpen holdning i møter med andre menneskers holdninger og atferd (Jávo, 2010, s. 51). Eksempler på kulturelle praksiser det kan være aktuelt å vurdere normativt, er de som bryter med internasjonale menneskerettigheter. Slike problemstillinger kan blant annet aktualiseres i anti-diskriminerende spørsmål knyttet til homofili, likestilling mellom kjønnene og ytringsfrihet.

Verdinøytralitet

Det å ha en verdinøytral holdning kan virke som det ideelle alternativet. Dette kan imidlertid bety at man er verdiløs. Tidligere i kapitlet har det blitt vist til at mennesker har med seg en kulturell bakgrunn som et ”bakteppe” som man tolker verden ut fra. Som en konsekvens av dette, kan det virke noe urealistisk å skulle tilstrebe nøytralitet når det gjelder verdier. Det kan også virke som om personer som selv anser seg for å være verdinøytrale, rett og slett ikke legger merke til egne verdier. Egne verdier kan fremstå som mer nøytrale for en selv enn andres annerledes verdier. Det kan dermed hende at det mest fornuftige er å være bevisst på hvilke verdier man har og hvorfor (Jávo, 2010, s. 51).

Akkulturasjon

Kultur er noe mennesker lærer, som man forholder seg dynamisk til. Mennesker kan tilpasse seg nye kulturelle omgivelser, og man kan forhandle om hvordan man skal tolke kulturelle koder. Hvis man flytter til et nytt land med en helt fremmed kultur, kan hele ens gjeldende verdensbilde plutselig oppleves som verdiløst. Dette kan bidra til uklarhet i forhold til hvordan en oppfatter sin egen kultur. Man opplever da påvirkning fra to kulturer samtidig. Påvirkningen fra den kulturen man har vokst opp i og fra egen etnisk gruppe, kalles ”enkulturasjon”. Påvirkning fra majoritetskulturen i det nye landet kan beskrives som ”akkulturasjon” (Jávo, 2010, s. 27-34). For å utdype hvordan akkulturasjonsprosesser kan foregå, vil jeg ta utgangspunkt i en modell av John Berry (referert i Jávo, 2010, s. 37-43). Denne hevder at mennesker foretar valg når det gjelder hvor langt man er villig til å gå i en akkulturasjonsprosess. Modellen tar utgangspunkt i prinsippet om kulturell opprettholdelse og prinsippet om kontakt og deltakelse.

Akkulturasjonsteorien kan beskrives som en psykologisk mestrings- og tilpasningsstrategi. Akkulturasjonsbegrepet inneholder både fenomenene ”enkulturasjon” og ”resosialisering”. Mens enkulturasjon handler om å bli innlemmet i den kulturen man vokser opp i, uten å stille spørsmål ved denne, går resosialisering ut på å lære noe på nytt, som for eksempel kan skje hvis en flytter til en ny kultur hvor man blir kjent med andre måter å håndtere ulike situasjoner på. Ifølge Berry oppstår akkulturasjon når mennesker med ulike kulturer begynner å samhandle med hverandre, og det er da ulike faktorer som spiller inn for hvordan akkulturasjonen tar form. Slike faktorer kan være individuelle, grupperelaterte og kulturelle. De kan omhandle alt fra årsaker til at mennesker legger ut på flukt, deres alder, personlighet, hvordan man er innstilt på å møte det samfunnet vedkommende flykter til, hvordan samfunnet reagerer på den nyankomne, rasistiske vs. inkluderende holdninger m.m. Slike faktorer får betydning for hvordan møtet med en ny kultur blir for individet. Berry har spesifisert fire ulike akkulturasjonsstrategier som mennesker kan benytte seg av ved flytting til en helt ny kultur:

- **Integrering:** Den opprinnelige kulturen blir vektlagt, samtidig som en søker samvær med mennesker i den nye kulturen
- **Assimilering:** Kun den nye kulturen blir ansett som viktig
- **Segregering:** Kun den opprinnelige kulturen blir vektlagt
- **Marginalisering:** En fokuserer verken på den opprinnelige eller den nye kulturen (man isolerer seg)

Ifølge Sam (referert av Fandrem, Haus og Johannessen, 2015, s. 147) har tidligere forskning vist at integrering er den tilpasningsstrategien som blir opplevd som mest vellykket for individet.

Hvordan man møter nyankomne kan påvirke deres tilpasningsprosess til det norske samfunnet. Hvis man mener at nyankomne bør integreres i den norske kulturen, kan man samtidig legge til rette for at mennesker får beholde sin kulturelle bakgrunn. Hvis

man tenker at nyankomne skal assimileres, medfører dette en holdning om at innvandrere skal bli helt norske og gi slipp på alt det som er kjent for dem fra barndommen. Hvis man kun er opptatt av å vektlegge forhold ved opprinnelseskulturen, kan dette bidra til segregering (Fandrem, Haus & Johannessen, 2015, s. 147).

Lik atferd kan ha ulik innvirkning på forskjellige mennesker man møter. Dette kan muligens forklares ut fra den kulturelle konteksten samhandlingen foregår i (Jåvo, 2010, s. 146).

Kulturalisering

”Kulturalisering” har av Hamburger & Ålund (referert i Rugkåsa, Ylvisaker & Eide, 2017, s. 55-56) blitt definert som ”en prosess der gitte situasjoner eller problemer fortolkes, forklares og behandles på grunnlag av en generalisert forståelse av kultur.” Dersom man har et ensidig og reduksjonistisk forhold til kultur og kulturelle symboler, risikerer man å kulturalisere ulike fenomener. Dette kan føre til uriktige oppfatninger av en problemstilling. Som følge av dette kan en ende opp med å velge uhensiktsmessige løsninger. Dette står i kontrast til inngående kulturelle analyser, og handler om at man forsøker å simplifisere komplekse problemstillinger. Kulturalisering kjennetegnes også ved manglende refleksjon omkring årsaker til problemstillinger som har oppstått. En forenkling av komplekse problemer kan også føre til at en ikke fanger opp sosiale problemer som skyldes strukturelle samfunnsforhold, og i stedet ensidig fokuserer på individuelle årsaksforhold (Rugkåsa m.fl., 2017, s. 55-58).

Det kan være nyttig å kunne noe om kulturelle særegenheter, for eksempel når det gjelder karakteristiske måter å kommunisere på, når man skal samhandle med mennesker med en annen kulturell bakgrunn enn en selv. Det kan likevel finnes gode grunner til å reflektere over når man karakteriserer noe som kulturelt betinget og når man muligens heller bør bruke andre forklaringer. Kultur er i utgangspunktet et kollektivt fenomen, som mennesker kan forholde seg dynamisk til (Fandrem, Haus og Johannessen, 2015, s. 137-139).

2.5 Kultursensitivitet

Cecilie Jávo (2010, s. 155) har definert kultursensitivitet som ”å være bevisst på at kulturelle forskjeller og likheter finnes, og at dette vil påvirke våre verdier, læring og atferd.”

Mennesker fra en og samme kultur kan vise seg å være svært ulike, og en kan ikke ta for gitt at en vet hva en person mener om ulike tema fordi en vet hvilket land personen kommer fra. En kultursensitiv tilnærming kan beskrives som en mellomting mellom på den ene side å være opptatt av likheter og ulikheter i hvordan en oppfatter verden rundt seg, og at disse har betydning for samhandlingen med andre mennesker. På den annen side forsøker man å unngå å ta for gitt at mennesker har visse holdninger og oppfatninger om verden fordi de tilhører en bestemt kulturell gruppe (Bøhn & Dypedahl, 2009, s. 63).

For å klare å kommunisere godt med andre mennesker er det nødvendig å forsøke å forstå hvordan andre mennesker oppfatter verden. Hvis vi klarer å skifte perspektiv fra vårt eget til vår samtalepartner sitt, kan vi anses for å være kultursensitive overfor mennesker vi møter. Å skulle klare dette, innebærer å være oppmerksom på kulturelle forskjeller og tilpasse sine handlinger ut fra observasjonene en gjør, som også kan beskrives som å ha ”interkulturell kompetanse”. Bøhn & Dypedahl (2009, s. 12) har definert interkulturell kompetanse slik: ”Evnen til å kommunisere hensiktsmessig og passende med mennesker som har en annen kulturell bakgrunn.” En kan tilegne seg slik kompetanse ved å reflektere rundt møter man har erfart med mennesker med en annerledes kulturell bakgrunn. Å være kultursensitiv krever også at man er nysgjerrig på hvordan andre mennesker tenker, og at man ønsker å gjøre det man kan for å kommunisere best mulig (Bøhn & Dypedahl, 2009, s. 21).

Det å opptre kultursensitivt kan bety å bli bevisst egne fordommer, tilstrebe å endre etnosentriske holdninger og videreutvikle sine empatiske evner. For å få til dette, må man være åpen for at andre kan ha en annen måte å se verden på enn en selv (Jávo, 2010, s. 157).

Rugkåsa m.fl. (2017, s. 77-79) har vist til at kultursensitivitet og kulturkompetanse er begreper som tradisjonelt har blitt brukt for å forklare hvordan hjelpere bør opptre i møter med personer med en annen kulturell bakgrunn. Disse begrepene skal ha oppstått for å motvirke kulturalisering. I sosialt arbeid har man antatt at det å tilegne seg kulturkunnskaper, ville medføre større grad av sensitivitet hos hjelperne. Det har imidlertid blitt stilt spørsmål ved om det i det hele tatt er mulig å tilegne seg tilstrekkelig kompetanse om andre kulturer. Ruth Dean (referert i Rugkåsa m.fl., 2017, s. 82) har argumentert for at hjelpere i stedet for å tilegne seg kompetanse, heller bør fokusere på å få forståelse for hvordan ulike mennesker lever sine komplekse liv. For å oppnå en bedre forståelse for andre mennesker, må man først begynne med å bli kjent med sine egne fordommer. Dette handler ikke om lære seg teknikker, men om å likestille egen kunnskap med kunnskapen til menneskene man skal hjelpe. Pon (referert i Rugkåsa m.fl., 2017, s. 83) har formidlet at hjelpere bør fokusere på hvordan egne posisjoner får betydning for hvordan man samhandler med andre. For å tilegne seg kulturell kunnskap bør man dermed først begynne med sine egne fordommer. Dermed bør man ta utgangspunkt i virkeligheten til de menneskene man skal hjelpe. Ved å ta utgangspunkt i virkeligheten slik enslige, mindreårige flyktninger selv oppfatter den, vil man tilegne seg kunnskaper om de utfordringene hver enkelt av dem står overfor. Et slikt perspektiv kan beskrives som en "klientorientert tilnærming". Ben-Ari og Strier (referert i Rugkåsa m.fl., 2017, s. 83) har hevdet at en slik tilnærming handler om å akseptere at mennesker er forskjellige. De har også presisert at relasjonelle ferdigheter er nødvendige for å lykkes med tilnærmingen.

2.6 Relasjonskompetanse

Det å være verge innebærer å etablere relasjoner til andre mennesker. Det kan være hensiktsmessig å redegjøre nærmere for hva som skal til for at relasjoner blir gode.

Røkenes & Hansen (2012, s. 25-27, 40) hevder at relasjonen mellom den som hjelper og den som mottar hjelp har betydning for om mottakerens utvikling blir positiv eller negativ. For at personer skal tilkjenne sine meninger og følelser, er det avgjørende med gode relasjoner. For personer som skal motta hjelp, er det trolig mest vesentlig at de opplever å bli møtt som subjekter og medmennesker av sine hjelpere. Hvordan man blir møtt, påvirker også hvilke holdninger man får til råd og forslag som presenteres av

hjelperen senere i relasjonen. Ved utøvelse av arbeid med mennesker, som er rettet mot omsorg, utvikling og økt livskvalitet, blir relasjoner spesielt viktige. En god relasjon er et resultat av samhandling mellom hjelper og den som mottar hjelp. Slike relasjoner kjennetegnes av tillit, trygghet, troverdighet og tilknytning, og kalles for ”bærende relasjoner”. Hvis den som mottar hjelp får følelsen av å bli forstått av sin hjelper, bidrar dette til å skape tillit. Å bli kjent med seg selv er viktig når man skal arbeide med mennesker. Dette handler blant annet om å reflektere over egen kulturbakgrunn og eget verdisyn. Det er også betydningsfullt å være bevisst at ens egen for- og selvforståelse påvirker hvordan man tolker og forholder seg til andre mennesker.

2.7 Skjønnsutøvelse

Det å utøve skjønn forklares av Heum (2014, s. 12) som ”å gjøre seg opp en mening om verdien av en gjenstand, et fenomen, en handling eller et mulig resultat. Skjønnen innebærer å vurdere ulike alternativer og finne ut hva som er det beste alternativet.” Selve tankeprosessen kan medføre alt fra reaksjoner som kan beskrives som instinktstyrte og uoverveide, til rasjonelle og veloverveide beslutninger. Foruten skjønnsutøverens kognitive tankeprosess knyttet til et forestående valg, spiller også andre faktorer inn. Slike ytre elementer kan være begrenset tid til rådighet for å sjekke relevante forhold før valget må tas, samt egen kunnskap og kompetanse. Det mulighetsrommet man har for å ta valg i ulike situasjoner, kan begrenses ved at en selv eller andre definerer hva som forventes av en og hva som er godt nok i ulike situasjoner. Lovverket og skriftlige tolkninger av loven kan være eksempler på andre forhold som begrenser rammene for skjønnsutøvelse. Hvor fritt skjønnen er, kan med andre ord avhenge av flere ulike forhold, og i mange situasjoner utøver mennesker et såkalt ”begrenset rasjonelt skjønn”. Herbert Simon (referert i Heum, 2014, s. 37) brukte dette begrepet for å forklare at mennesker i en del tilfeller tar valg som ikke er fullt ut fornuftige, og at konklusjoner også kan inneholde irrasjonelle momenter. I tilfeller hvor en har begrenset tid, informasjon eller manglende evne til å se løsninger, øker risikoen for at det skjønnen man utøver blir begrenset rasjonelt. Det kan også være utfordrende å skille mellom momenter som er relevante for valget man står overfor, og hvilke opplysninger som er irrelevante. Harald Grimen og Lars Inge Terum (referert i Heum, 2014, s. 15) har nevnt tre forklaringer for hvorfor det er viktig å kunne utøve skjønn for å finne løsninger i situasjoner hvor det ikke finnes klare retningslinjer:

1. Skjønn er en god beslutningsmekanisme når en mangler generell kunnskap eller generelle regler.
2. Skjønn er nødvendig når en skal bruke allmenne regler og allmenn kunnskap overfor enkeltindivider.
3. Skjønn er en forutsetning for individualisert behandling.

Det å utøve skjønn er ofte relatert til filosofisk tenkning, språkforståelse og analytiske resonnement. Dette er tilnærminger til å ta valg som kan anses som universelle og faguavhengige. I andre situasjoner kan det være nødvendig å inneha kunnskap om et spesifikt fagområde for å kunne ta gode og informerte valg. Linda Lai (referert i Heum, 2014, s. 109) har utarbeidet fire kompetansekategorier som blir styrende i situasjoner hvor man utøver skjønn:

1. **Kunnskaper:** Deklarativ (beskrivende som for eksempel fakta), kausal (som antakelser om årsakssammenhenger og relasjoner), prosedyrisk (om aktuelle problemløsningsmetoder) og taus (kunnskap som ikke er tilgjengelig ved selvransakelse, som en ikke klarer å sette ord på).
2. **Ferdigheter:** Evnen til å utføre komplekse, velorganiserte atferdsmønstre på en smidig måte for å nå definerte mål (inkluderer kognitive ferdigheter).
3. **Evner:** En persons potensial som påvirker muligheten til å utføre en oppgave og for å tilegne seg nye kunnskaper, ferdigheter og holdninger (egenskaper, kvaliteter og talenter).
4. **Holdninger:** En indre beredskap for å reagere positivt eller negativt til et objekt, en mening eller en verdi (meninger, oppfatninger, verdier, mestringstro, selvfølelse, motivasjon og vilje til å lære nye ting).

Når det gjelder kunnskaper, er det særlig relevant at utøveren har tilstrekkelig oversikt over hvilke rammer skjønnet kan utøves innenfor. Dette vil også være tidsbesparende

for skjønnsutøveren, fordi vedkommende ved å ha tilstrekkelig oversikt over sitt handlingsrom, ikke vil sette seg inn i og vurdere forhold som faller utenfor handlingsrommet. Taus kunnskap kan beskrives som ”magefølelse” av hvilke valg som er riktige i gitte situasjoner. Beslutninger som blir tatt instinktivt og raskt, er oftest å regne som taus og intuitiv kunnskap. Det kan imidlertid være viktig å være klar over at taus kunnskap kan være basert på synsing og et for skjevt erfaringsgrunnlag, som kan medføre at man tar ukloke beslutninger (Lai, referert i Heum, 2014, s. 109-112).

Menneskers kognitive ferdigheter har betydning for mulighetene til å utøve et godt skjønn i ulike situasjoner. Hvilke evner man besitter når det gjelder å tenke analytisk og være strukturert, samt hvorvidt man har forutsetninger for å være fleksibel og løsningsorientert, er relevant for hvordan man klarer å utøve et godt skjønn i ulike situasjoner. Dersom man er motivert for det, kan skjønnen likevel utvikles og forbedres. Holdningene man har kan forandres, dersom man bevisst tilstreber å endre sin atferd i gitte situasjoner og reflekterer over hvordan atferdsendringer fungerer. Ved å samhandle med andre som handler på en annen måte enn en selv, kan man også oppdage nye måter å løse ulike problemstillinger på. Egen selvfølelse spiller imidlertid også inn for skjønnsutøvelsen. I tilfeller hvor mennesker har for stor tillit til egne ferdigheter når det gjelder å ta valg, risikerer man å ta for raske beslutninger. Disse kan i ettertid vise seg å være uhensiktsmessige. Egen motivasjon når det gjelder å engasjere seg i problemstillinger man møter, og reflektere rundt egen skjønnsutøvelse, er også betydningsfullt for å kunne forbedre egen skjønnsutøvelse. Man bør i tillegg være bevisst på det skjønnen man utøver. Dette innebærer å begrunne og sette ord på hva man har vektlagt og hvorfor i ulike beslutninger. Dette kan anses som en forutsetning for at andre mennesker skal kunne argumentere mot de valgene man tar. Språklige ferdigheter blir derfor viktige for å synliggjøre skjønnen (Lai, referert i Heum, 2014, s. 108-112).

3.0 Innledning til teoretisk perspektiv

For å få finne ut hvordan verger har utformet sin rolle, har jeg i denne oppgaven funnet det riktig å ta utgangspunkt i fenomenologisk teori. Jeg har ønsket å finne ut mer om hvordan verger selv har definert sin rolle og sitt handlingsrom. Jeg vil først redegjøre for hva sosial konstruksjonisme er, og hvordan denne retningen er relevant for fenomenologisk teori. Deretter vil jeg utdype hva fenomenologi er, samt gjøre rede for hva det er som gjør at jeg vurderer teorien som anvendelig i denne sammenheng.

3.1 Sosial konstruksjonisme

Sosial konstruksjonisme kan ifølge Lock & Strong (2014, s. 31-33, 58-59) beskrives som en samlebetegnelse for flere ulike teoretiske retninger. Retningene har likevel noen fellestrekk. Først og fremst er de opptatt av hvordan mennesker forstår og gir mening til sine erfaringer. Et annet kjennetegn er at meningen og forståelsen mennesker gir sine erfaringer skjer gjennom sosial samhandling. Meningen og forståelsen handler dermed om en felles enighet om hvordan symboler skal tolkes. En tredje samlende faktor går ut på at måten man forstår og gir mening til sine erfaringer på kan hevdes å være knyttet til den tiden man lever i og det stedet man befinner seg på. Dette innebærer at hvordan erfaringer oppleves kan variere, selv om hendelsene det er snakk om kan fremstå identiske. Et fjerde likhetstrekk er at man anser mennesker for å definere seg selv i egne liv og for å være sosialt konstruerte vesener. På bakgrunn av dette kan retninger innenfor sosial konstruksjonisme hevdes å være skeptiske til alt som kan kalles realisme og objektiv vitenskap. Fordi en ikke mener at det finnes én allmenn sannhet om hvordan mennesker samhandler, har noen ansett sosial konstruksjonisme for å være relativistisk. Et femte likhetstrekk for retninger som tilhører sosial konstruksjonistisk tenkning, er at de forsøker å finne ut hvordan makt blir fordelt og hvordan menneskers sosiale samspill fungerer. En av retningene som kan plasseres innenfor sosial konstruksjonisme er fenomenologi. Målet for fenomenologien kan beskrives som å forstå menneskelige erfaringer. Jeg vil heretter komme nærmere inn på hva dette omhandler.

3.2 Fenomenologi

Fenomenologiens grunnlegger, filosofen Edmund Husserl (1859-1938), presenterte sitt vitenskapsfilosofiske standpunkt som en motsetning til logisk positivisme. Husserl hevder at tradisjonell, naturvitenskapelig metode er til hinder for å forstå mennesker på en god måte. Grunnen til dette er at en slik vitenskapsforståelse forstod mennesker kun som fysiologiske prosesser. Logiske positivister har tradisjonelt vært opptatt av hvordan mennesker erfarer verden rundt seg ved hjelp av sansene. Fenomenologien har, som en motsetning til dette, påpekt at også andre faktorer spiller inn. Slike faktorer handler om hvordan mennesker forstår den verdenen en lever i. Det som fenomenologien tillegger persepsjonen (de sansemessige inntrykkene), kalles for ”appersepsjon”. Dette begrepet inneholder både tidligere livserfaring og forventninger en har til verden omkring seg. Hvilke forventninger en har og hvilke livserfaringer en har med seg, avhenger igjen av forhold som i fenomenologien kalles for ”livsverden” og sosiokulturell læring. En kan si at fenomenologien er opptatt av hvordan verden fremstår for mennesker. Med andre ord hvordan noe blir ”synlig”, mens noe annet forblir ”usynlig” (Thornquist, 2003, s. 83-138).

Fenomenologi kommer fra gresk og betyr ”det som viser seg”. Fenomenologien kan anvendes for å få frem menneskelige erfaringer, men en kan hevde at det er menneskers språk omkring erfaringer som gjør at man kan få kjennskap til dem. Dette fører til en usikkerhet knyttet til om det i det hele tatt er mulig å få kjennskap til erfaringer slik de en gang har vært, når det kun er språket som kan bli tydelig for oss. Språket har for øvrig også utviklet seg gjennom samhandling med andre. Husserl var med sitt livsverden-begrep opptatt av hvorvidt man kunne tilsidesette kulturelle og historiske erfaringer for å oppdage fenomener slik de virkelig var. Fenomenologi kan slik forstås som et teoretisk redskap for å forstå den menneskelige bevissthet bedre, ettersom hensikten er å få tak i erfaringer slik de har vært – ikke slik de i ettertid har blitt språklig og sosialt konstruert. Ifølge Husserl, er det en relasjon mellom den menneskelige bevissthet og menneskers erfaringer. Han skal ha uttalt at det er i denne relasjonen mening med erfaringer oppstår (Lock & Strong, 2014, s. 59 og 65).

Psykologen Giorgi har definert fenomenologi som ”studiet av strukturen, og variasjonene i strukturen, i den bevissthet som en ting, hendelse eller person fremtrer

for” (sitert i Kvale & Brinkmann, 2015, s. 45). Ved planlegging av denne studien, valgte jeg å benytte meg av fenomenologisk teori som verktøy for å analysere intervjuene med informantene. Årsaken til dette var at fenomenologisk teori kan benyttes i kvalitativ forskning for å forstå hvordan informantene ser på og tolker den verdenen de lever i. Ut fra et fenomenologisk perspektiv anser forskeren virkeligheten for å være slik informantene beskriver den, og en problematiserer ikke hvorvidt et fenomen faktisk er slik informantene beskriver det (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 45). Som følge av dette, har jeg heller ikke i intervjuene korrigert mine informanter i tilfeller hvor de har gitt uttrykk for feilaktige fakta og lignende. Det er informantenes virkelighetsforståelse jeg har forsøkt å få kjennskap til. Hva som er ”sant”, har i denne sammenheng ikke blitt ansett som relevant.

Husserl forsøkte å få innblikk i menneskers subjektivitet, uten å se denne i sammenheng med andre forhold som for eksempel sammenheng eller sosial kontekst. Det å innta et fenomenologisk perspektiv når man skal analysere en kommunikasjonssituasjon, innebærer dermed at man er opptatt av innholdet i samtalen. Dette står i motsetning til en del andre perspektiver, som for eksempel kan være opptatt av samhandling mellom deltakerne (Røkenes & Hansen, 2012, s. 54).

Husserl mente at erfaringer kunne karakteriseres som ”direkte opplevelser av helhetlige meningsbærende fenomener”. Husserl hevdet at man måtte fange de meningsbærende fenomenene for å få bedre innsikt i et fenomen. Når Husserl bruker begrepet ”fenomener”, viser han til ”det som viser seg frem” for mennesker. Det som viser seg for en person er subjektive forståelser av den verdenen vedkommende lever i. Husserl formidler at en har med seg noen forforståelser som gjør at en raskt danner seg et komplett indre bilde av fenomener en står overfor, uten nødvendigvis å ha observert alle sider ved fenomenene en står overfor. For å få innblikk i hvordan mennesker oppfatter verden omkring seg, må man lytte til meningsbærende fenomener som personen forteller om. Deretter kan man beskrive og analysere disse, for å utvikle teorier om menneskelige forhold. Husserl uttalte at bevisstheten alltid er ”intensjonal”. Med dette mente han at menneskers tanker og erfaringer handler om noe bestemt, og at det er umulig å gjøre seg erfaringer eller reflektere uten å rette dette mot noe konkret. Hva erfaringer egentlig handler om, kan fra et fenomenologisk ståsted forklares som ”fenomener som kommer til syne for individet”. Husserl utviklet begrepet ”livsverden”

for å forklare hvordan den verden som mennesker er omringet av kommer til syne for dem. For Husserl var dette utgangspunktet for utvikling av all kunnskap. Han mente at mennesker bare kan erfare og tenke om verden ut fra sin egen livsverden.

Fenomenologien har hatt stor innflytelse på helse- og sosialfaglig forskning, fordi den tar utgangspunkt i mennesker selv. Fenomenologi kan benyttes for å få tak i flere beskrivelser fra mennesker. Til sammen kan slike beskrivelser gi bedre forståelse av ulike sosiale problemer. Fenomenologisk forskning forutsetter at man setter sin forforståelse til side. Dette er nødvendig for at man skal klare å oppfatte livsverdenen til informantene man lytter til. Dette kan være krevende å få til for den som intervjuer (Thomassen, 2006, s. 82-85, 170-171).

Fenomenologien har videreutviklet seg i flere retninger etter at Husserls innledet denne filosofiske retningen. Alfred Schütz bygget på Husserls ideer og utviklet en teori som kan gi et sosialt perspektiv på hvordan mening tar form i menneskers livsverden og praktiske situasjoner. Schütz forsøkte å finne ut hva det er som gjør at mennesker forstår verden rundt seg. Han presiserte at mennesker ikke lever adskilt fra andre menneskers refleksjoner, men at de i stedet har en gitt oppfatning av andre menneskers bevissthet. Dette medfører felles mening når det gjelder en rekke ulike fenomener. Både Husserl og Schütz var opptatt av at mennesker står i et aktivt forhold til det som skjer rundt dem, og at en derfor ikke kan se på kunnskap som en "ting" når en skal forklare hvordan mennesker finner løsninger på ulike problemstillinger. En kan heller se det som at en har med seg en referanseramme; en kulturell og historisk kontekst. Denne måten å forstå situasjoner på påvirkes av nye mennesker en møter og impulser en får i livet. I denne studien vil jeg forsøke å fokusere på vergenes hverdagsverden; deres "livsverden". Dette betyr at jeg vil innhente vergers beskrivelser av hvordan vergerollen blir utformet, og deretter forsøke å omgjøre vergenes beskrivelser av sin livsverden til et vitenskapelig språk (Lock & Strong, 2014, s. 47, 59, 66, 71-72).

4.0 Teoretiske og metodiske fremgangsmåter

I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for hvordan jeg gikk frem for å finne informasjon om hvordan verger utformet rollen sin. Kapitlet er delt inn i to. Først vil jeg orientere om hva som ble vektlagt da jeg skulle innhente informasjon. Denne delen har jeg kalt ”teoretiske fremgangsmåter”. Jeg vil her forklare hva kvalitativ metode er og beskrive den fenomenologiske analysemetoden jeg valgte å benytte meg av ved tolkning av data. Jeg vil også utdype nærmere de vurderingene jeg gjorde når det gjaldt teoretisk forankring av egen studie. I del to kommer jeg til å beskrive hvordan jeg gikk frem ved gjennomføring av studien. Denne delen har jeg kalt ”metodiske fremgangsmåter.” Jeg vil her utdype hvordan jeg fant informanter, gjennomførte intervjuer og analyserte disse.

4.1 Teoretiske fremgangsmåter

Ved gjennomføring av studien benyttet jeg meg av kvalitativ metode for å innhente data som kunne belyse problemstillingen og forskningsspørsmålene. Kvalitative metoder er i følge den medisinske forskeren Kirsti Malterud (2013, s. 26) ”forskningsstrategier for beskrivelse og analyse av karaktertrekk og egenskaper ved de fenomenene som skal studeres”. Malterud har oppgitt at kvantitative data består av tall, mens kvalitative data er tekst. Videre har hun presisert at temaet man skal finne ut mer om, må avgjøre hvilken metode som bør anvendes. Kvalitativ metode kan anses som velegnet for å få bedre innsikt i menneskers tanker og holdninger, og metoden har oppstått fra hermeneutiske (fortolkende) og fenomenologiske (erfaringsbaserte) teorier. Kvalitativ metode stiller krav om systematisk innsamling av data, bearbeiding av disse, som etterfølges av grundig analyse og drøfting. Metoden kan videre hevdes å være nyttig når det gjelder å utforske nye deler av et fagfelt og for å sette fokus på spørsmål som ikke har blitt debattert i særlig grad tidligere (Malterud, 2013, s. 26-27, 33).

Med denne studien ønsket jeg å finne ut mer om hvordan verger utformet sin rolle. For å klare dette, var jeg avhengig av å få innblikk i vergenes tanker og holdninger om relevante tema som barns rettigheter, kulturelle problemstillinger og skjønnsutøvelse ved utførelsen av vergeoppdragene. I startfasen av prosjektet fikk jeg inntrykk av at det var behov for mer forskning på vergerollen. Min intensjon ble derfor å bidra med en

beskrivelse av hvordan noen verger utøvde skjønn ved utforming egen rolle. Jeg vurderte at kvalitativ metode var best egnet for å gjøre dette.

Det er vanlig at kvalitativ forskning karakteriseres som ”induktiv”, fordi slutningene en kommer frem til er basert på et lite antall av en større gruppe. Induksjon som metode kan være nyttig for å videreutvikle begreper og ideer, og metoden går ut på å kode data for å identifisere mønstre og finne forklaringer på disse. Kvalitativ metode brukes for å få kunnskap om hvordan mennesker opplever situasjoner de befinner seg i, og metoden brukes for å forstå verden slik informantene ser den (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 224).

Ettersom jeg kun innhentet data fra seks informanter, kan min forskning anses for å være induktiv. En induktiv, kvalitativ metode kan være hensiktsmessig for å fremskaffe data om vergers utforming av egen rolle, fordi det var vergenes egne fortellinger som var interessante i denne sammenheng. Jeg anså derfor metoden som anvendelig for å bidra til å definere vergerollen mer enn den tidligere hadde blitt definert. Det at jeg valgte å benytte meg av en induktiv metode, innebærer imidlertid at man skal være forsiktig med å generalisere funn fra studien. Den metoden jeg valgte bidrar til å si noe om hvordan noen verger utformet rollen sin. Etter å ha gjennomført studien, innser jeg imidlertid at jeg ikke kan si noe generelt om hvordan verger utformer rollen sin. Til tross for dette, kan beskrivelsene jeg har utformet være interessante for å forstå mer av hvordan vergers skjønnsutøvelse ved utforming av egen rolle blir utøvd.

I følge Thornquist (2003, s. 201) er det et poeng med kvalitative intervjuer å få dem til å minne om samtaler, i stedet for standardiserte intervjuer. Dette mener hun samsvarer med et vitenskapsfilosofisk syn på mennesker som fortolkende individer, og at mennesker i tolkningsprosessen er preget av sin historiske og sosiokulturelle bakgrunn. Dette betyr at et likt spørsmål kan oppfattes ulikt fra en informant til en annen.

I analyseprosessen skal det tas hensyn til to nivå i forskningen. Det ene nivået omhandler det informantene har uttalt, mens det andre nivået handler om å se informantenes uttalelser fra et teoretisk perspektiv. Målet med det siste er å kunne oppfatte noe fra informantenes utsagn som de selv ikke har vært i stand til å se. Dette er ens viktigste bidrag som forsker. Det å bevege seg mellom de to perspektivene innebærer å veksle mellom nærhet og avstand til utvalget (Thornquist, 2003, s. 207).

Det kan være avgjørende for kvaliteten på analysen at man tilstreber en refleksiv holdning til funnene. Det kan likevel være legitimt å stille spørsmål ved om det i det hele tatt er mulig å videreformidle menneskelige erfaringer gjennom språket som historier (Malterud, 2012, s. 137).

Miller & Crabtree (referert i Malterud, 2013, s. 95) har konkretisert tre forskjellige måter man kan analysere kvalitative data på. Det som skiller de tre fremgangsmåtene er hvor dominant den teoretiske referanserammen er i analysearbeidet. Disse tre ulike fremgangsmåtene varierer fra å fordype seg i teksten og finne frem til det som er mest vesentlig, til å utarbeide ulike kategorier i forkant og deretter plassere dataene i disse. Såkalt datastyrt analyse (også kalt "editing analysis style"), går ut på at ulike enheter blant dataene blir lagt spesielt merke til og at man deretter kan utforme kategorier og bearbeide teksten på bakgrunn av dette, med det formål å få frem nye meninger.

Innenfor kvalitativ forskning er det hovedsakelig to av de tre metodene for analyse av data som har vært spesielt anerkjente. Disse kalles "Grounded Theory" og "Giorgis fenomenologiske analyse." Giorgis tanker har blitt videreutviklet av andre til blant annet en forenklet metode som kalles "systematisk tekstkondensering". Denne har blitt bearbeidet av Malterud. Metoden kan også beskrives som et eksempel på en datastyrt analyse. Det er denne metoden jeg valgte for å analysere enkeltintervjuene og fokusgruppeintervjuet. Systematisk tekstkondensering har av Malterud (2013) blitt beskrevet som velegnet i forhold til deskriptive, tverrgående analyser med det formål å fornye beskrivelser av fenomener og komme frem til nye begreper i et felt. Fremgangsmåten krever ikke omfattende studier for å kunne forstå og anvende den. Det at metoden ikke stiller krav til inngående forhåndsstudier, utelukker likevel ikke kravene til systematisk arbeid og en refleksiv holdning i arbeidet med dataene. Ifølge Malterud (2013) er dette forutsetninger for å kunne ende opp med ny, vitenskapelig kunnskap.

Giorgi (referert i Malterud, 2013, s. 100) tok utgangspunkt i fire faser for analysearbeidet i en kvalitativ studie, som også er gjeldende for systematisk tekstkondensering. Jeg vil presentere Giorgis fire hovedfaser under (uthevet skrift), supplert med detaljer fra prosedyren systematisk tekstkondensering (ikke uthevet skrift):

- 1. Få helhetsinntrykk:** 5-8 foreløpige temaer identifiseres ved gjennomlesing. De foreløpige temaene bør ikke være identiske med hovedtemaene i intervjuguiden en har brukt ved gjennomføringen av intervjuene, fordi dette tyder på at en forsøker å få bekreftet sin egen forforståelse i stedet for å gjennomføre en kreativ analyse.
- 2. Identifisere meningsdannende enheter:** De foreløpige temaene brukes som utgangspunkt for å utforme koder (hensikten med kodene er å organisere, men de er ikke et mål i seg selv).
- 3. Abstrahere innholdet i de enkelte meningsdannende enhetene:** Hver kodegruppe deles inn i 2-3 subgrupper som tydeliggjør innholdet i kodegruppen (virkemiddel for kondensering).
- 4. Sammenfatte betydningen av dette:** 3-5 kategorier utvikles ved sammenfatning av essensen i hver av de kondenserte kodegruppene. Kategoriene vil vises igjen i underoverskrifter i resultatkapitlet.

4.2 Metodiske fremgangsmåter

Jeg gjennomførte kvalitative, individuelle intervjuer med 6 informanter. Ved gjennomføringen av intervjuene forsøkte jeg å stille spørsmål som fikk informantene til å fortelle om sine erfaringer og gi meg informasjon som kunne belyse problemstillingen og forskningsspørsmålene best mulig.

I tillegg til å gjennomføre individuelle intervjuer, valgte jeg også å invitere informantene til et forenklet fokusgruppeintervju. Hensikten med å kombinere disse to kvalitative metodene for innhenting av data, var at fokusgruppeintervjuet, ved hjelp av gruppedynamikk og en annen innfallsvinkel til informantene, skulle frembringe kunnskap som ikke hadde kommet frem i de individuelle intervjuene. Malterud (2012) har beskrevet at et fokusgruppeintervju vanligvis har en moderator (gruppeleder), som styrer samtalen, og en sekretær. Antall deltakere anbefales å være mellom seks og ti personer. Det fremheves at moderator bør ha erfaring med gruppeledelse. I tillegg bør

vedkommende kunne vise til en rekke personlige egenskaper for at gruppedynamikken skal bli best mulig.

Ved gjennomføringen av mitt fokusgruppeintervju unnlot jeg å bruke sekretær. Bakgrunnen for dette var at gruppens størrelse var beskjedent. Jeg vurderte derfor at det var realistisk å styre fokusgruppeintervjuet selv. Jeg anså det også som problematisk å skulle ta med en annen person inn i gruppen, av konfidensielle hensyn. Ettersom jeg på forhånd hadde gjennomført individuelle intervjuer med gruppedeltakerne, hadde jeg en del forhåndskunnskaper om hvilke typer erfaringer de ulike vergene hadde. Jeg visste også noe om hvilke meninger de hadde når det gjaldt relevante tema. Dette bidro til at jeg mente at jeg ville klare å gjennomføre fokusgruppeintervjuet selv.

Ved innledningen av fokusgruppeintervjuet ba jeg deltakerne om å underskrive på en taushetsplikterklæring hvor det stod at de ikke kunne gi utenforstående opplysninger om hvem som hadde deltatt i samtalen eller hva som hadde blitt sagt. Jeg opplyste også deltakerne om at målet med samtalen var at jeg skulle få mest mulig informasjon som kunne belyse problemstillingen. Jeg presiserte at jeg ville forsøke å innhente relevant informasjon som ikke hadde kommet godt nok frem i de individuelle intervjuene. Ved starten av fokusgruppeintervjuet opplyste jeg også deltakerne om at deres tolkninger av vergerollen på en del områder varierte, og at jeg ville forsøke å få dem til å diskutere uenighetene som hadde kommet frem. Jeg var dermed tydelig når det gjaldt hva som var hensikten med fokusgruppeintervjuet. Dette kan ha gjort det noe enklere for meg å styre samtalen inn på rett spor, da samtalen tok veier som ikke var interessante i forhold til temaet.

Jeg hadde få spørsmål til gruppen, og jeg tilstrebet at alle deltakerne bidro i diskusjonen. Jeg visste på forhånd at det anbefales at ulike deltakere engasjerer seg i hverandres fortellinger, og stiller spørsmål og kommentarer til hverandre underveis, for at samtalen skal bli best mulig. Målet mitt ble dermed å få gruppedeltakerne til å besvare hverandres refleksjoner og uttalelser, i stedet for at all kommunikasjon skulle gå gjennom meg som moderator. Det er nettopp muligheten for samhandling i fokusgruppeintervjuet som skiller innhenting av data fra de individuelle intervjuene (Malterud, 2012). Dette forsøkte jeg å benytte meg av.

Sosialpsykologen Kelman (referert av Malterud, 2012) har utdypet noen menneskelige fenomener som kan finne sted i et fokusgruppeintervju. Han har blant annet vist til ulike reaksjonsmønstre som mennesker har tendens til å fremvise når de gir uttrykk for meninger foran andre. Slike reaksjoner har Kelman kalt etterlevelse, identifikasjon og internalisering. Målet mitt som moderator var å få deltakerne til å kommuniserte flest mulige utsagn som var preget av internalisering. Dette handler om at deltakerne tilkjennegir egne holdninger og synspunkter i størst mulig grad (Malterud, 2012, s. 18 og 65, 70-73, 86-87).

Min erfaring ved gjennomføring av fokusgruppeintervjuet, var at informantene i begynnelsen var noe tilbakeholdne. Etter kort tid ble diskusjonen derimot livlig. Gjennomføringen av fokusgruppeintervjuet bidro til at noen temaer ble bedre belyst enn det de hadde blitt i de individuelle intervjuene. Noe som overrasket meg under gjennomføringen var likevel at deltakerne i spesielt én problemstilling først hadde motstridende holdninger. Utover i diskusjonen forandret imidlertid disse seg. På slutten av diskusjonen konkluderte deltakerne overraskende nok med at de ”egentlig ikke var så uenige”. For meg som moderator kunne det virke som om deltakerne snakket seg frem til en felles enighet. Jeg tolket dette som at gruppedynamikken førte til at de, uten å være klar over det, tilpasset seg hverandre som ledd i en identifikasjonsprosess. Dette var et spennende fenomen for meg som gruppeleder. Jeg anså imidlertid meningsutviklingen mellom informantene som ubevisst, og jeg unnlot derfor å gjøre dem oppmerksomme på min tolkning av drøftingsprosessen.

Etter anbefaling fra både Malterud (2013, s. 52) og min egen veileder, førte jeg en prosjektlogg i forbindelse med arbeidet med denne studien. Dette ble beskrevet som et hjelpemiddel for å ta vare på tanker og endringer man gjør underveis i prosessen. Det å føre prosjektlogg hjalp meg til å holde oversikt over egne refleksjoner og erfaringer. Merknadene jeg førte inn i loggen var merket med dato, for å ha best mulig oversikt. Dette gjorde det også mulig for meg å huske ideer som underveis i utviklingen av prosjektet ble forkastet. Det materialet jeg kvittet meg med, ble lagret i et eget dokument. Jeg kunne dermed hente det frem igjen dersom jeg på et senere tidspunkt forandret mening.

Formelle godkjenninger

Mitt prosjekt viste seg å være meldepliktig etter personopplysningsloven. Jeg søkte derfor om godkjenning fra Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD), og fikk godkjent min søknad før jeg tok kontakt med informantene. Jeg søkte også om godkjenning fra Fylkesmannen i Rogaland til å kontakte profesjonelle verger i deres distrikt. De oversendte min henvendelse til den sentrale vergemålsmyndigheten, som er Statens sivilrettsforvaltning. Begge instanser stilte seg positive til mitt ønske om å forske på vergerollen. Jeg hadde da de godkjenningene jeg trengte for å kontakte potensielle informanter.

Utvalg

Etter forespørsel fra meg, ble det fra Fylkesmannens side utarbeidet en liste over verger med forholdsvis god erfaring fra oppdrag for enslige, mindreårige flyktninger. Da jeg fikk innsyn i listen, valgte jeg å ekskludere verger jeg hadde hatt mer enn minimal kontakt med tidligere. Dette ble gjort for å forsøke å minimere problemstillinger knyttet til mine ulike roller som henholdsvis student og rådgiver hos Fylkesmannen. Utvalget mitt kan dermed karakteriseres som ”strategisk”. Dalland (2012, s. 117) har beskrevet at det å foreta et strategisk utvalg handler om å velge ut informanter som man mener kan ha noe å berette om nettopp det fenomenet man ønsker å få bedre innsikt i. Jeg vurderte at et strategisk utvalg var nødvendig i min studie, fordi informantene nødvendigvis måtte ha en viss erfaring for å kunne bidra med betydningsfulle refleksjoner om hvordan de hadde utformet egen rolle.

Rekruttering av informanter

Listen over verger som jeg fikk overrakt inneholdt navn på femten verger med relativt bred erfaring fra oppdrag for enslige mindreårige. Jeg startet med å kontakte åtte av vergene per e-post. I denne første henvendelsen beskrev jeg prosjektet og vedla den formelle forespørselen om å delta som informant i studien. Jeg fikk positivt svar fra fem av dem jeg hadde kontaktet. Det ble fortløpende avtalt tidspunkt for intervjuer med informantene i løpet av de nærmeste ukene. To av de forespurte deltakerne unnlot å besvare forespørselen fra meg. En annen takket nei til å delta, men tilbød seg å være

tilgjengelig for et telefonintervju. Jeg avsto dette tilbudet fordi jeg vurderte en slik metode som annerledes og trolig mer utfordrende å håndtere metodisk. Etter denne avveiningen gjennomførte jeg deretter fire av de fem avtalte intervjuene som planlagt.

Jeg valgte å stille meg så fleksibel som mulig i forhold til tidspunkt og sted for intervjuene, for at det skulle bli enklest mulig for informantene å delta i prosjektet. Jeg avklarte også mine to ulike roller som henholdsvis rådgiver hos Fylkesmannen og student ved Universitetet i Stavanger. Jeg orienterte informantene om at studien ikke hadde noe med Fylkesmannen å gjøre, og at informasjon som kom frem i intervjuene ikke ville bli brukt i andre sammenhenger. Jeg orienterte også om min taushetsplikt som forsker, og at jeg ville gjøre det jeg kunne for at informasjon som kom frem i intervjuene ikke ville kunne spores tilbake til enkeltpersoner. Dette fikk jeg tilbakemeldinger om at de hadde forstått. Når det gjaldt praktisk gjennomføring av intervjuene, var min arbeidsgiver behjelpelig med å la meg avspasere midt på dagen for å gjennomføre intervjuer. Jeg kunne da innarbeide den anvendte tidsbruken når dette passet for meg. Ettersom jeg overlot til informantene å avgjøre hvor intervjuene skulle finne sted, ble de gjennomført på ulike steder. En informant inviterte meg til arbeidsplassen sin, og intervjuet ble gjennomført i et møtelokale der. Neste informant inviterte meg hjem til seg, og ga meg en omvisning i huset sitt før hun bød på te og intervjuet ble gjennomført. En tredje foretrakk at det ble gjennomført i Statens hus, hvor jeg jobber, og den fjerde ville at vi skulle møtes på en kafé på kulturhuset i byen. Dette var jeg noe skeptisk til, på grunn av kvaliteten på lydopptaket spesielt, men jeg var heldig og fikk låne et ”glassbur” i biblioteket. Denne informanten fikk besøk av familiemedlemmer under intervjuet. Det var også en del støy i bakgrunnen, som gjorde det utfordrende å fange opp alt informanten sa. Takket være en svært engasjert informant, gikk imidlertid intervjuet etter forholdene bedre enn man kunne forvente.

Det femte planlagte intervjuet ble avlyst dagen før det skulle finne sted, som følge av sykdom hos informanten. Det ble da avtalt at han skulle ta kontakt for å avtale ny tid, men dette skjedde ikke. Jeg tok deretter kontakt med ham på nytt etter 2,5 uker. Denne henvendelsen ble ikke besvart, og jeg fikk derfor ikke intervjuet denne informanten. Etter at jeg var ferdig med alle intervjuene, tok imidlertid vedkommende kontakt med meg og forklarte at det var private årsaker til at han ikke hadde respondert tidligere. Han stilte seg også disponibel for å bli intervjuet. Jeg beklaget overfor ham at jeg på

daværende tidspunktet anså meg ferdig med intervjurunden, samt at jeg hadde fått nok informanter. Jeg vurderte på det tidspunktet at jeg hadde innhentet tilstrekkelig informasjon fra de øvrige informantene. Da vedkommende ikke responderte tidligere, valgte jeg også å ta kontakt med en ny informant. Hun bekreftet umiddelbart at hun var villig til å delta, og vi avtalte tid for intervju noen dager senere hjemme hos henne. Dette intervjuet gikk som planlagt. Etter å ha fullført dette, tok jeg umiddelbart kontakt med den sjette informanten. Han formidlet at han gjerne ville la seg intervju, og vi avtalte å møtes en knapp uke etterpå i et møterom på min arbeidsplass. Intervjuet ble gjennomført som avtalt.

Det viste seg å være relativt enkelt å skaffe informanter til denne studien, og det skyldtes muligens min kontakt med feltet som jeg skulle forske på. Informantene jeg hadde kontakt med ga også uttrykk for at de ønsket å bidra til forskning som kunne tydeliggjøre vergerollen. De viste til at de selv hadde opplevd denne som uklar.

Jeg anså det som hensiktsmessig å snakke med verger som var mest mulig ulike, med tanke på alder, kjønn og bakgrunn. Kjønnfordelingen mellom vergene jeg intervjuet var likt proporsjonert, og deres alder var fra slutten av 20-årene til begynnelsen av 60-årene. Vergene hadde varierende yrkes- og utdanningsbakgrunn. Spekteret strakk seg fra kunstneriske yrker til undervisnings-, finans- og helsesektoren. Denne variasjonen mente jeg bidro til å speile variasjonsspekteret blant vergene i ”det faste vergekorpset” hos Fylkesmannen. Jeg mener imidlertid at det også ville ha vært interessant å inkludere verger med flerkulturell bakgrunn blant informantene. Dette var imidlertid ikke realiserbart i denne omgang. På det tidspunktet jeg skulle finne informanter, fantes det noen få verger med flerkulturell bakgrunn. Disse hadde likevel for lite erfaring på rekrutteringstidspunktet til at jeg vurderte dem som aktuelle informanter i studien.

Da jeg fullførte de enkelte individuelle intervjuene, spurte jeg hver og en informant om vedkommende var villig til å bli invitert til et fokusgruppeintervju en til to måneder etterpå. Alle informantene formidlet at de i utgangspunktet var positive til dette. Jeg sendte derfor fire forslag til datoer for fokusgruppeintervjuet til alle de seks informantene. Dette ble gjort et par uker før dette skulle finne sted. Fem av informantene svarte at de kunne delta det samme datoforslaget. Den sjette informanten besvarte ikke forespørselen. Han tok likevel kontakt med meg i ettertid og formidlet at

han hadde hatt det for hektisk til at han klarte å prioritere deltakelse i fokusgruppeintervjuet. Jeg ga da de fem informantene, som hadde akseptert invitasjonen min, en tilbakemelding om at fokusgruppeintervjuet skulle finne sted den datoen som passet for dem alle. Jeg utarbeidet en egen intervjuguide for det felles intervjuet, og anså planen min for fokusgruppeintervjuet som god. Jeg var optimistisk, med tanke på at fem av seks informanter hadde bekreftet at de ville delta.

Den dagen fokusgruppeintervjuet skulle finne sted, meldte imidlertid to av de fem deltakerne avbud på grunn av sykdom og vanskeligheter med å komme fra på jobb. Jeg valgte likevel å gjennomføre fokusgruppeintervjuet som planlagt med de tre gjenværende informantene. Årsaken til at jeg konkluderte med at dette var riktig, var at jeg anså det som for usikkert å skulle satse på å få flere deltakere ved å utsette avtalen. Jeg vurderte at jeg ikke hadde noen garantier for at jeg ville få flere informanter til å stille ved en senere anledning. Jeg vurderte også at det ville være riktig å holde fast ved tidsplanen jeg hadde utformet, for å sikre fremgangen med oppgaven.

Data

Jeg undersøkte først tidligere forskning som kunne være relevant for studien om vergerollen. Gjennom mitt arbeid hos Fylkesmannen hadde jeg også bakgrunnskunnskaper om lovgrunnlaget for vergemålsordningen. Dette bakteppet hadde jeg med meg da jeg skulle finne ut mer om hvordan vergerollen ble utformet for noen verger. Jeg gjennomførte først kvalitative, semi-strukturerte intervju med utvalget. Ifølge Malterud (2013, s. 129-130) er denne typen intervju preget av at forskeren har forberedt en intervjuguide, med relativt få spørsmål, som kan sammenlignes med en huskeliste. Denne blir brukt som utgangspunkt, for å få informanten til å fortelle historier som kan belyse problemstillingen. Jeg inviterte de samme informantene som jeg hadde gjennomført individuelle intervjuer med til et felles fokusgruppeintervju. Formålet med det siste var å kunne få til en nærmere drøfting og flere refleksjoner rundt problemstillinger som gjentok seg i enkeltintervjuene, og som kunne anses som relevante for problemstillingen.

Mine forkunnskaper hjalp meg til å forstå begreper og prosesser informantene fortalte om, men jeg var samtidig ydmyk i og med at jeg ikke selv har noen erfaring med å være

verge. Ved å ha forkunnskaper om vergemålsfeltet, samtidig som jeg tilstrebet en naivitet til informantenes beretninger, kunne dette være et godt utgangspunkt for å få frem mer kunnskap om vergerollen. Jeg prøvde å stille både fakta- og meningsspørsmål i intervjuene, for å få god kjennskap til informantenes livsverden og hva som var årsaken til at de handlet slik de fortalte meg at de gjorde (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 47-49).

Som forsker skal man tilstrebe en fordomsfri holdning når man innhenter data fra informantene. Samtalen bør styres slik at betydningsfulle erfaringer blir fortalt av informantene, og interessante data dermed kan komme til syne, men en bør være oppmerksom på at dette kan skje når man minst venter det i samtalen (Malterud, 2013, s. 130). Jeg tok utgangspunkt i en forhåndsutformet intervjuguide, men uten å følge denne slavisk. Jeg stilte informantene oppfølgingsspørsmål i tilfeller hvor jeg anså dette som nødvendig for å besvare forskningsspørsmålene. Målet mitt var å få best mulig flyt i samtalene og å få informantene til å fortelle mest mulig fritt. Jeg måtte likevel styre samtalene noe, slik at jeg fikk informasjon om det jeg hadde behov for. Jeg tilstrebet en åpen og fordomsfri holdning som intervjuer, og det var informantenes erfaringer og refleksjoner jeg var interessert i å få kjennskap til. Noen intervjuer ble det bedre flyt i enn andre, og noen informanter tilkjennega flere refleksjoner enn andre. Jeg mener at dette kan forklares både ut fra forhold ved meg som intervjuer og forhold ved informantene. Det varierte hvor komfortable de fremstod ved det å være i en intervjusituasjon. Et par av dem ga også uttrykk for at de følte seg skamfulle over at de ikke kjente godt til barnekonvensjonen, når de ut fra invitasjonen så at det ville bli fokusert på denne i intervjuene. Jeg merket også at det varierte hvordan jeg formulerte spørsmålene mine i intervjuene. I de tilfellene jeg klarte å være tydelig i spørsmålsstillingen, fikk jeg også bedre svar.

Transkribering av intervjuene

Jeg brukte en diktafon for å gjøre lydopptak av intervjuene, og disse ble deretter transkribert i et vanlig Word-program på min private datamaskin. Denne er beskyttet med passord. Jeg valgte å kode hver informant med et tall, slik at navnene ikke skulle fremkomme verken på filene til lydopptakene eller i transkripsjonene. Formålet med dette var å sikre informantenes konfidensialitet. Jeg hadde i utgangspunktet bestemt

meg for å slette lydopptakene etter at intervjuene var transkribert, men i ettertid kom jeg frem til at det kunne bli aktuelt å høre på opptakene igjen i forbindelse med analysearbeidet. Dette kunne vært aktuelt dersom jeg ble usikker på om tonefall og intonasjon kunne ha betydning for hvordan jeg skulle forstå informantenes utsagn. Lydopptakene ble imidlertid slettet da jeg anså meg ferdig med analysearbeidet. Jeg tok utskrifter av de transkriberte intervjuene, slik at jeg kunne lese dem flere ganger. Utskriftene ble makulert da jeg anså meg ferdig med intervjuanalysene.

Et lydopptak kan hevdes å være en abstraksjon av samtalen, og når en skal lytte til opptaket, fremstår ikke lengre kroppsspråk tydelig. Den påfølgende transkriberingen av lydopptaket er et dypere nivå i abstraksjonen av samtalen som fant sted. Under transkriberingen av intervjuene blir både stemmeleie, tempo i samtalen, blick og pustepauser fjernet. En sitter dermed til slutt igjen med dekontekstualiserte versjoner av møter med informantene. Samtalene kan da hevdes å ha blitt oversatt fra en muntlig narrativ versjon til en skriftlig narrativ utgave (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 205). Kvaliteten på lydopptakene mine var gode, med unntak av ett. Dette skyldtes bakgrunnsstøy i lokalet der dette intervjuet ble tatt opp. Jeg lyttet til opptakene og transkriberte deretter disse. Dette ble gjort fortløpende etter at jeg hadde foretatt intervjuene. Jeg merket at jeg hadde god nytte av å foreta transkriberingen så raskt som mulig etter at intervjuene fant sted, fordi jeg da husket forløpet i samtalene bedre.

Transkriberingsarbeidet krevde en rekke vurderinger av meg underveis, når det gjaldt hvordan jeg skulle sette inn tegn som kolon og punktum i teksten, hva jeg skulle ta med av ufullstendig uttalte ord, tenkepauser før informantene snakket videre, mine noen ganger dårlig formulerte spørsmål m.m. Jeg valgte å være så tro som mulig mot den samtalen som faktisk hadde funnet sted, og derfor gjengi den så korrekt som mulig. Jeg tenkte at dette ville gi en bedre analyse i etterkant. Fasen med gjennomføring av intervjuer og påfølgende transkriberinger var hektisk og utfordrende. Jeg opplevde likevel arbeidet som meningsfullt. Samtalene med informantene opplevde jeg som spennende innblikk i en verden jeg tidligere ikke hadde kjennskap til. Transkriberingen av intervjuene bidro til at jeg også i ettertid fikk flere refleksjoner om hvilke utfordringer vergene opplevde. Jeg følte meg takknemlig og heldig som hadde fått innblikk i deres livsverden.

Gjennomføring av egen analyse

Det at prosessen er godt forklart, kan gjøre det enklere å etterprøve funn (Malterud, 2013, s. 96-112). Jeg vil derfor heretter utdype hvordan jeg kom frem til funnene som presenteres senere i studien.

Malterud (2013) anbefaler at man først analyserer noen intervjuer i en runde, for deretter å bruke innsikten en da sitter igjen med når en går i gang med neste intervjurunde. Dette ble dessverre ikke realistisk for meg, fordi jeg gjennomførte intervjuene såpass kort tid etter hverandre at jeg kun rakk å transkribere hvert av dem før neste intervju skulle finne sted. Jeg ser i ettertid at jeg trolig kunne hatt nytte av å dele de 6 intervjuene i to faser, og lagt inn en pause mellom de to fasene, for å gjennomføre analysering av de første intervjuene før jeg påbegynte neste fase. Dette må eventuelt bli en erfaring jeg kan dra nytte av i en annen sammenheng.

Ved analyseringen av hvert intervju, gikk det første trinnet ut på å skaffe meg en oversikt over hva som hadde kommet frem i intervjuet. Jeg leste først grundig gjennom hele den transkriberte teksten, mens jeg aktivt jobbet med å forsøke å distansere meg fra mine forhåndsutarbeidede forskningsspørsmål og den anvendte intervjuguiden. Dette var viktig for at jeg skulle få tak i hva informantene faktisk hadde fortalt meg. Å tilstrebe distansering fra forhåndsutarbeidede spørsmål, er også nødvendig for å klare å få til en fenomenologisk analyse (Malterud, 2013, s. 98). Dette var i begynnelsen utfordrende for meg, fordi jeg naturlig nok ønsket å finne uttalelser som kunne besvare problemstillingen på en god måte. Ved å være svært bevisst på å forestille meg hvordan informantene hadde uttalt de ulike utsagnene, klarte jeg etter hvert å rette fokuset mer og mer mot det de forsøkte å fortelle meg. Da jeg hadde lest grundig gjennom den transkriberte teksten med fokus på å fange opp informantenes livsverden, tok jeg fatt på teksten en gang til. Jeg tilstrebet da å finne 5-8 kategorier som innholdet i intervjuet kunne plasseres inn i. Jeg opprettet et dokument for hvert intervju, og satte inn en tabell i hver dokument. Jeg presenterte deretter kategoriene jeg hadde funnet i dokumentet.

I det andre trinnet i analysearbeidet jaktet jeg på utsagn som beskrev de fem til åtte kategoriene jeg definerte i forrige trinn i prosessen. Slike beskrivende utsagn kalles for ”meningsbærende enheter” (Malterud, 2013, s. 100). Tabellene i hvert dokument bestod

av tre kolonner i bredden (nummer på kategori, koder og meningsbærende enheter), og antall rader i lengden tilsvarte antall kategorier jeg hadde funnet i trinn 1. Kolonnen som hadde tittelen ”koder” inneholdt de fem til åtte kategoriene jeg tidligere hadde funnet. Disse ble foreløpig stående uforandret. Hensikten med å utforme en slik tabell og kategorisere intervjuene på denne måten, var å organisere innholdet i intervjuene. Kodene ble sett på som et utgangspunkt for den videre analysen, og noen av kodene ble etter hvert forandret. Dette ble gjort i tilfeller hvor jeg mente at to koder egentlig handlet om det samme. I tillegg til at noen koder ble slått sammen, var det andre som fikk mer betegnende navn. Atter andre ble fjernet, og det hendte også at noen nye koder dukket opp. Denne prosessen fortsatte også i trinn 3. Arbeidet med kodingen og det å finne meningsbærende enheter til de ulike kodene, kalles ”systematisk dekontekstualisering” (Malterud, 2013, s. 103-104). Dette arbeidet gikk ut på at jeg tok ut meningsbærende enheter fra de transkriberte intervjuene som beskrev de ulike kategoriene. Deretter satte jeg de ulike meningsbærende enhetene, som beskrev samme kode, sammen til en tekst.

I det tredje trinnet forsøkte jeg å gjøre de meningsbærende enhetene mer abstrakte, ved å gå gjennom hver kode og dens meningsbærende enheter, for deretter å omformulere teksten. Deler av intervjuene som ikke inneholdt meningsbærende enheter til en av kodene, ble lagt til side. Alle de meningsbærende enhetene som tilhørte samme kode, ble satt sammen til et avsnitt hvor jeg skrev i ”jeg”-form. Jeg leste nøye gjennom hver kode og fant deretter frem til ulike undergrupper til det samme temaet (den samme koden). Hensikten med undergruppene var å få flere beskrivelser om samme tema, og slik bli enda bedre kjent med materialet. Jeg prøvde å finne ut hvilke av undergruppene som sa mest om problemstillingen, og la mest arbeid ned i disse. I noen av kodene var det ikke spesielt mye informasjon som kom frem, og i noen tilfeller fant jeg ved nærmere refleksjon ut at kodene egentlig ikke beskrev problemstillingen. Jeg valgte da bort noen deler av teksten underveis i dette trinnet. For hver av undergruppene som ble stående igjen, formulerte jeg et ”kondensat”. Dette kan forklares som et kunstig sitat (Malterud, 2013, s. 106). I hvert kondensat hadde jeg med et sitat fra de meningsbærende enhetene som beskrev temaet på en fengende måte. Hensikten med å utforme kondensat, var å skape en enda bedre sammenheng av det informantene hadde uttalt under hvert tema, som deretter ble sortert som en undergruppe. Ved å skrive i

”jeg”-form og lage kondensat med innholdet fra de enkelte informantenes uttalelser, forsøkte jeg å finne ut hva hver informant mente om de ulike relevante temaene.

Etter å ha utformet kondensat, rekontekstualiserte jeg disse i analysens fjerde trinn. Dette arbeidet gikk ut på at jeg sammenfattet undergruppene i hver enkelt kode, og skrev analytiske tekster av hva informantene hadde uttalt om de ulike temaene. I dette arbeidet tok jeg med gullsitatene jeg hadde valgt ut i tredje trinnet av analysen. Jeg forsøkte å finne dekkende overskrifter på hvert av de analytiske avsnittene. I denne studien var ikke målet å finne frem til nye begreper eller teorier om hvordan vergerollen ble utformet, men å finne beskrivelser av hvordan noen verger hadde utformet sin rolle. Jeg konsentrerte meg derfor om å beskrive informantenes rolleutforming best mulig. Til slutt studerte jeg mine analyser opp mot de transkriberte intervjuene, for å sjekke ut at det jeg kom frem til samsvarte med det informantene faktisk hadde fortalt meg. Til slutt sammenfattet jeg alle enkeltanalysene og begynte å sammenligne hva som var sammenfallende og motstridende funn. Jeg var kritisk til overskrifter og underoverskrifter underveis, og fjernet avsnitt som jeg mente ikke belyste forskningsspørsmålene og problemstillingen i nevneverdig grad.

Jeg gjennomførte analysen av fokusgruppeintervjuet på samme måte som jeg analyserte de individuelle intervjuene. Med dette mener jeg at jeg analyserte det for seg selv, og jeg gikk gjennom de fire stegene jeg beskrev for de individuelle intervjuene. Til slutt sammenfattet jeg alle funnene. Jeg forsøkte da å sammenfatte funnene i alle intervjusekvensene. I presentasjonen har jeg ikke skilt mellom hvilke funn som stammet fra de individuelle intervjuene og hvilke som hadde sitt utgangspunkt i fokusgruppeintervjuet. Jeg erfarte at diskusjonene som oppstod i fokusgruppen bidro til å gå enda mer i dybden på noen tema, som bidro til å gi meg bedre beskrivelser av problemstillingen. Fokusgruppen bestod kun av halvparten av de samme informantene som jeg gjennomførte individuelle intervjuer med, og jeg fant det derfor riktig å anse fokusgruppeintervjuet som et supplement til de individuelle intervjuene. Jeg erfarte at analysearbeidet ble langt mer tidkrevende enn jeg hadde regnet med på forhånd. Det var også utfordrende å konkludere med hva jeg hadde funnet ut. I slutfasen av analysen var det til nytte for meg å lese gjennom intervjutekstene på nytt. Jeg sjekket da at min presentasjon av funn samsvarte med det informantene hadde sagt.

Validitet

Validitet betyr at dataene må være relevante for å kunne besvare problemstillingen (Dalland, 2012). I denne sammenhengen vurderte jeg at informanter med god erfaring fra oppdrag som verger for enslige mindreårige flyktninger kunne bidra med relevante data, og jeg utarbeidet en semi-strukturert intervjuguide med spørsmål for å fremskaffe informasjon som kunne besvare forskningsspørsmålene.

Jeg har allerede formidlet at jeg har ansett min studie som induktiv. Dette innebærer også at jeg ikke hadde noen forventninger om å finne frem til en allmenn sannhet om hvordan verger utformet rollen sin da jeg begynte å samle inn data. Jeg har likevel forsøkt å tydeliggjøre min vurdering av verdien av egne funn under arbeidet med studien, da dette kan anses som et viktig bidrag fra meg som forsker (Malterud, 2013, s. 62-63 og 188).

Reliabilitet

Reliabilitet kan forklares som at dataene i en undersøkelse må være samlet inn på en måte som sikrer at de blir mest mulig nøyaktige (Dalland, 2012). For at jeg skulle fremskaffe mest mulig troverdige data i undersøkelsen, forsøkte jeg å legge til rette for at intervjuene med informantene ble gjennomført i lokaler uten støy. Slik forsøkte jeg å sikre lydopptak av optimal kvalitet. Jeg testet også lydopptakeren på forhånd, for å finne ut hvordan jeg skulle bruke den for å få kvaliteten på opptakene til å bli god. I tillegg til å ta lydopptak av intervjuene, noterte jeg også stikkord underveis i intervjuene. Dette gjorde jeg for senere å kunne oppsummere hvordan jeg hadde forstått informantenes beretninger på slutten av intervjuene. Dette ga dermed informantene muligheten til å korrigere min oppfatning av deres uttalelser. I transkriberingen tilstrebet jeg å nedtegne informantenes ordrette uttalelser. Jeg var så nøyaktig jeg kunne i dette arbeidet. Jeg reflekterte også grundig gjennom de ulike valgene jeg måtte ta underveis i prosessen.

Jeg har vært bevisst på at alle leddene i dette forskningsprosjektet har blitt preget av meg som forsker. Jeg erkjenner dermed at andre med en identisk problemstilling og en lik intervjuguide trolig ville ha kommet frem til andre konklusjoner enn meg. Dette

trenger ikke nødvendigvis forstås negativt. Muligheten for mangfold i kvalitative studier kan bety at gjentakelse av en tidligere gjennomført studie med mål om å komme frem til samme resultat, kan være uinteressant. Det kan vær mer givende å få frem ulike nyanser av vergerollen. For å sikre studiens troverdighet har jeg imidlertid forsøkt å utdype hvorfor jeg har tatt de metodiske, teoretiske og analytiske valgene jeg har tatt i forhold til den problemstillingen jeg har valgt (Malterud, 2013, s. 23). Alle valgene jeg har tatt er derfor forsøkt synliggjort.

Forskningsetiske vurderinger

I starten av planleggingsfasen for denne studien, var planen å intervjuje enslige, mindreårige flyktninger om deres erfaringer med vergene de hadde fått oppnevnt. Dette vurderte jeg i ettertid som problematisk, fordi enslige mindreårige befinner seg i en svært sårbar livssituasjon. I tillegg kan det være utfordrende å få intervjuje barn i forskningssammenheng. Jeg valgte derfor å bevege meg bort fra denne idéen og over til det å fokusere på vergerollen sett fra vergenes ståsted. Jeg vurderte det som mindre problematisk å få informasjon fra voksne mennesker i en relativt stabil livssituasjon. Dette var imidlertid heller ikke uproblematisk. Ved at jeg stilte åpne spørsmål til informantene, nevnte de i noen situasjoner detaljer som gjorde at jeg kunne identifisere hvem de mindreårige var fra mitt arbeid hos Fylkesmannen. I de få tilfellene dette skjedde, var jeg bevisst på at informasjonen jeg fikk som intervjuer, ikke kunne brukes ved utførelsen av mitt arbeid for Fylkesmannen eller i andre sammenhenger. For å forsøke å unngå at dette skulle bli en reell problemstilling, presiserte jeg taushetsplikt og rolleavklaring overfor informantene i starten av intervjuene. Jeg var også tydelig i forhold til at det var vergenes refleksjoner rundt utforming av egen rolle som var interessante for min studie. Jeg forsøkte også å utelate alle detaljer fra intervjuene som kunne gi utenforstående kjennskap til hvem historiene omhandlet.

Jeg vurderte en stund hvilken teori jeg skulle benytte meg av for å analysere intervjuene med informantene. Jeg tenkte først å kombinere fenomenologi med kritisk diskursanalyse. Jeg vurderte at en slik kombinasjon kunne bidra til å få frem både hva informantene vektla ved utformingen av egen rolle, men også hvordan deres forståelse hadde etablert seg. Ved nærmere ettertanke valgte jeg i stedet kun å benytte meg av fenomenologisk teori til analysearbeidet. Jeg konkluderte med dette, blant annet fordi

jeg mente at dette var mest gjennomførbart med tanke på tidsplanen jeg hadde satt meg. Jeg fryktet også at mine informanter skulle sitte igjen med en opplevelse av at jeg hadde sviktet dem etter å ha lest den ferdige oppgaven, dersom jeg hadde benyttet meg av kritisk diskursanalyse. Dette kunne ha skjedd dersom jeg hadde tillagt informantene meninger og holdninger som de ikke ville ha vedkjent seg. Hammersley (referert i Kvale & Brinkmann, 2015, s. 185) er en av diskursanalysens kritikere. Han har fremhevet at diskursive intervjuere oftest forsøker å få frem diskursive praksiser. Som følge av dette mener Hammersley at forskerne ikke er så interessert i hvordan informantene opplever sin virkelighet. Han skal ha uttalt at slike forskere i stedet er interessert i hvordan informantene snakker om sin virkelighet. Ettersom jeg ønsket å finne ut hvordan vergene selv utformet sin rolle, vurderte jeg det som mer hensiktsmessig å benytte meg av fenomenologisk analyse. Når dette er sagt, innser jeg at jeg kunne ha funnet andre og svært spennende funn ved en diskursanalytisk analyse. Det kan hende at jeg ved en slik tilnærming for eksempel kunne ha oppdaget forhold ved vergenes og majoritetssamfunnets diskurs, som vanskeliggjør implementering av barnekonvensjonen. Dette kan en imidlertid vurdere å undersøke i en annen sammenheng.

Det å forske på eget fagfelt kan være utfordrende, fordi det kan komme frem informasjon som kan skuffe egne og kolleger sine forventninger. Det å unnlate å fremvise forhold som kan stille eget fagfelt i et dårlig lys, kan likevel anses som å frata seg selv og kolleger muligheten til å videreutvikle og forbedre eget fagfelt (Thornquist, 2003, s. 219-220).

Da jeg startet arbeidet med studien, fryktet jeg at manglende kompetanse hos vergene om barnekonvensjonen indirekte kunne bli oppfattet som at min og mine kollegers veiledning overfor vergene hadde vært mangelfull. Jeg var også urolig for at det skulle komme frem at det var manglende samsvar mellom informantenes uttalelser og mine egne forventninger til vergenes kunnskaper og deres måter å håndtere ulike problemstillinger på. Som forsker har jeg imidlertid vært nødt til å synliggjøre informantenes verden slik den faktisk var. I denne sammenheng har det vært min oppgave å finne ut hvordan verger utformet sin rolle, og ikke hvordan de normativt burde ha utformet den. Det er min oppfatning at det viktigste ikke er hvordan

kunnskapsnivået til vergene var før dette prosjektet startet. Det vil være mer interessant å følge med på hvordan resultatene fra studien vil bli brukt fremover.

Feltet jeg forsket på var kjent for meg gjennom min jobb som saksbehandler og veileder på vergemålsfeltet, og jeg hadde et godt utgangspunkt for å forstå feltet informantene fortalte om. En fare ved dette kan ha vært at jeg endte opp med å ta noe for gitt. Jeg kan dermed ha unnlatt å fange opp utsagn som jeg burde ha analysert nærmere. Som forsker forsøkte jeg imidlertid å bruke min kunnskap for det den var verdt. Jeg tilstrebet også aktivt en distanse til informantenes verden for å kunne se den bedre fra deres ståsted. Målet mitt med studien har vært å produsere ny kunnskap om vergers utforming av egen rolle.

5.0 Hvordan forholdt verger seg til barnekonvensjonen ved utforming av egen rolle?

Dette kapitlet omhandler intervjuene med vergene. Det fremkom stor variasjon mellom de enkelte informantene og hvordan de utformet vergerollen. Informantene fortalte at de hadde lite kunnskap om barnekonvensjonen. Det kom frem i intervjuene at ingen av informantene brukte barnekonvensjonen for å finne svar på hvordan de skulle utføre sine verv som verger. Gjennom arbeidet med analysen av intervjuene tegnet det seg også etter hvert et mønster. Dette mønsteret kan beskrives som at variasjonen mellom informantenes forståelse av egen rolle, kunne deles inn i to hovedgrupper. De to gruppene fremstod betydelig ulike når det gjaldt hvordan de utøvde vergesfunksjonen. Informantene i den ene gruppen fortalte om et fleksibelt forhold til retningslinjene for vergerollen. Informantene i den andre gruppen var derimot opptatte av å utøve sin funksjon som verge slik det var signalisert at den skulle være. Disse forskjellige tolkningene av rollen, viste seg også å få betydning for andre aspekter ved vergesfunksjonen. På bakgrunn av dette, har jeg valgt å ta utgangspunkt i forskjellene mellom de to gruppene av informanter ved presentasjon av funnene.

Den ene gruppen av informanter (A) har jeg gitt karakteristikken ”vid forståelse av vergerollen”. Denne gruppen bestod av tre verger som ga uttrykk for at de tolket vergerollen vidt. Informantene i gruppe A hevdet også at det var enslige mindreåriges behov som ble styrende for hvordan de utformet sin rolle. Denne gruppen bestod av tre informanter som jeg har gitt de fiktive navnene Anne, Cecilie og Bernt.

Den andre gruppen (B) kom med uttalelser som kan tyde på at de tolket rollen smalere. Jeg har derfor gitt denne gruppen betegnelsen ”snever forståelse av vergerollen”. Informantene i gruppe B hevdet at de tok utgangspunkt i de formelle retningslinjene, og at de satte grenser for hvor mye de involverte seg ut fra hvordan de forstod rammene for vergerollen. Denne gruppen bestod av tre informanter som jeg har valgt å kalle Ole, Jane og Jens.

I den påfølgende presentasjonen av funnene, har jeg for hvert tema valgt å redegjøre for funnene fra intervjuene med gruppe A først, og deretter gruppe B.

5.1 Forståelse av "barnets beste"

Gruppe A: "Vid tolkning av vergerollen"

Enslige, mindreårige flyktningers hjelpebehov styrte utforming av vergerollen

Anne, Cecilie og Bernt satte minimale begrensninger for hva de bistod ungdommene med. De ga uttrykk for at det var de enkelte ungdommenes behov som styrte hva informantene bidro med, og listen var lang over oppgaver de hadde utført. De hadde blant annet bidratt med øvelseskjøring, blitt med for å handle møbler, invitert på middag, fotballkamper på stadion m.m. De ga også uttrykk for at de prøvde å begrense utdeling av materielle gaver, men alle sa at de i noen sammenhenger hadde gjort dette likevel. Dette skjedde ifølge informantene når de mente at det av en eller annen grunn hadde vært nødvendig med et bidrag fra dem. Både Bernt og Anne hadde for eksempel dekket reiseutgifter, selv om dette for Bernts vedkommende riktignok var et lån som han etter hvert fikk tilbake. Om denne episoden sa han følgende:

"I sommer så reiste han på ferie til utlandet med en onkel. Og da hadde de tydeligvis bare kjøpt seg enveisbillett dit begge to. Og da de skulle hjem igjen, så hadde de jo ikke penger til å kjøpe seg returbillett, så jeg fikk jo beskjed. Jeg betalte alt det, mot at de lovet at jeg skulle få igjen penger."

Anne uttrykte det slik:

"Jeg var i en situasjon at jeg hadde fått noen penger og så skulle han reise sammen med en venn av seg, etter at han var blitt 18 år, til hjemlandet på leting etter foreldrene. Så jeg hjalp han litt med reisepenger."

Cecilie ga uttrykk for at hun syntes det var i orden å kjøpe ting til ungdommene, så lenge det ikke ble gjort rutinemessig. Hun uttalte dette:

"Jeg vet jo at det har vært en spørsmålsstilling om hva de skal få av vergene, så har egentlig ikke gitt så veldig mye. En gang så hjalp jeg han med å kjøpe en bussbillett til Oslo i sommerferien, eller så har det vært små gaver og to flasker eplemost og sånn,

men nå som han stakk, så skjønnte jeg at han var i pengenød. Så da var jeg første gang på den Forex`en og sendte penger til Paris. Men da tenker jeg, det kan jeg godt gjøre, for han har ikke fått så mye, men nå trengte han min hjelp.”

Ungdommene fikk fra starten av beskjed om at informantene ville stille opp for dem i forhold til hva det måtte være, og at de kunne ta kontakt når som helst. Anne mente at det var uvesentlig om de hun var verger for ble myndige og oppdragene formelt sett opphørte. Dersom ungdommene ønsket at hun fulgte dem opp videre, gjorde hun gjerne det. Hun hadde blant annet blitt med en ung mann til Oslo da han ønsket at hun skulle følge ham til et møte med UDI. Anne kom med denne uttalelsen som kan illustrere engasjementet hennes:

”Hvis det er noe, så stiller jeg hundre prosent. Og da bryr jeg meg ikke om at de har fylt 18.”

Bernt hadde ved et tilfelle reist ut for å megle i en konflikt mellom noen ungdommer etter å ha blitt kontaktet midt på natten. Det kom frem på denne måten:

”Jeg fikk en telefon klokken to om natten. Det var uro i huset. Det var på kanten til å bli slåsskamp, og de spurte om jeg kunne komme ned. Og det gjorde jeg. Kjørte ned og prøvde å finne ut hva som var konflikten der og prøvde å roe de ned, for de var klare til å slåss.”

Både Bernt, Cecilie og Anne kom med utsagn som kunne tyde på at de engasjerte seg følelsesmessig i ungdommene de var verger for. De ga også alle uttrykk for at gode relasjoner var avgjørende for at de skulle kunne utføre sine oppdrag som verger. De hevdet at de la vekt på å etablere gode relasjoner til ungdommene, og at de investerte mye tid i dem. De tre informantene hevdet at det var viktig at ungdommene fikk tillit til dem som verger. Bernt og Anne fortalte at det var vanskelig å utøve rollen som verger når de ikke hadde ungdommenes tillit. Informantene forklarte at manglende tillit fikk negative konsekvenser for hvordan vergesfunksjonen ble. Bernt kom med følgende uttalelse:

”Klarer du å få den tilliten, at de stoler 110 prosent på deg, så fungerer alt veldig mye bedre. Og det er skremmende å se hvor mye tillit de får til meg, de legger liksom alt sitt i mine hender.”

Cecilie fortalte at hun kunne tenke seg at ungdommene ble en del av hennes private omgangskrets. Hun tilstrebet å utvikle et vennskskapsforhold til dem hun var verge for, men det var ikke alltid ungdommene responderte slik hun ønsket. Hun hadde ved flere anledninger følt seg avvist. Dette kom blant annet frem i denne uttalelsen:

”Jeg skulle gjerne vært mer personlig for de, altså, fått lov til å være noe mer personlig, sosialt for de. Men det har ikke... Han ene som stakk nå, han inviterte jeg hjem her og han var så hastig. Vi skulle lage noe mat her, og så var det ut av døren før jeg fikk sukk for meg.”

De tre informantene fryktet at andre ungdommer kunne bli misunnelige. Denne bekymringen var hovedårsaken til at informantene i gruppe A begrenset sin aktivitet. Anne uttalte det slik:

”De bruker det mot hverandre når de bor i institusjon. De sier at ”min verge gjør sånn og sånn, din verge er ikke glad i deg.” Ja, det forteller de på institusjonen.”

Bernt uttrykte følgende:

”Jeg har lest veldig mye på denne Vergeforeningen. Du skal liksom ikke behandle folk forskjellig. Gir du den ene, så skal du gi den andre. Jeg har prøvd å si ”nei, jeg gir ingen noen ting.”

De tre informantene fortalte at det var viktig for dem å oppnå et godt samarbeid med sine samarbeidspartnere, men de var tydelige på at det var ungdommene de arbeidet for. De ga også uttrykk for at de noen ganger var kritiske til hvordan samarbeidspartnere ivaretok barns beste. Cecilie opplevde at de som hadde omsorgsansvaret noen ganger ikke involverte henne i planleggingsprosesser som pågikk. Hun sa det slik:

”De glemte å involvere meg i at de egentlig hadde bestemt at han skulle flytte i et annet botilbud. Så det skjer av og til, og jeg er sikkert ikke nøye nok med å lage vesen av det, eller jeg lager vesen av det, men jeg skulle sikkert tatt det opp på et mer prinsipielt nivå.”

Et annet eksempel, som hadde fått uheldige konsekvenser og ut fra utsagnet så ut til å plage henne i ettertid, var dette:

”Det ble skrevet en rapport til de som bosetter. Det var gjort uten at jeg var involvert. Og så ble jeg bedt om å komme å signere. Jeg har angret flere ganger på at jeg bare signerte, for jeg skulle insistert på at det skulle stått flere andre ting. Han hadde sagt at han hadde gått så og så mange år på skole, altså; han virket bedre enn han var.”

Bernt uttalte dette om samarbeidet med andre instanser:

”Vi jobber for ungdommen hele veien, men samtidig så er det viktig å samarbeide med institusjonen og spille på lik linje med dem, men føler du at de gjør noe du er uenig i, så må du stå på for barnet, og ikke for barnevernet eller institusjon.”

Anne fortalte at hun gått ut og kritisert de som hadde omsorgsansvaret i en kommune offentlig. Hun sa også at verger for enslige mindreårige burde samarbeide tettere for å få til endringer på systemnivå.

Både Cecilie og Bernt fortalte om episoder hvor barneverntjenesten hadde unnlatt å ta med ungdommenes egne synspunkter når de skulle komme frem til hva som var til deres beste. Bernt sa det slik:

”Barneverntjenesten kom inn i bildet og ville splitte de to. Dette var jeg veldig i mot (...) Og det prøvde jeg å fortelle barneverntjenesten, at dette fungerer bra. Jeg snakket med både den mindreårige og bror og de sa at det var ingen som helst sjanse for at de ville splittes (...) Så det ble en veldig stor diskusjon med barneverntjenesten, frem og tilbake og mange møter, og nå endte det i alle fall opp med at de skal bo sammen. Og det er bra.”

Cecilie sa dette:

”Han ville veldig gjerne at jeg skulle bli med, for han stod i fare for å få en fosterfamilie. Men han ventet på et vedtak for broren som utløste familiegjennomføring for faren, som nå kommer. Barnevernet isolerte seg til at når de bare er 15 år, så kanskje det er best at de bor i fosterhjem.”

Anne, Cecilie og Bernt ga uttrykk for å legge stor vekt på ungdommenes egne meninger når de skulle komme frem til hvilke løsninger som var best for ungdommene. De strakk seg også langt for at deres vurderinger av hva som var den beste løsningen for ungdommene i ulike situasjoner samsvarte med ungdommenes egne meninger. Dette presenteres nærmere i kapitlet om medvirkning.

Gruppe B: ”Snever forståelse av vergerollen”

Tydelige avgrensinger av vergerollen

Informantene Jens, Ole og Jane satte tydelige grenser i starten av nye oppdrag. De fortalte hva de kunne bidra med og hvordan de ønsket å bli kontaktet. De fortalte at de vektla tydelighet med tanke på hva vergesfunksjonen omhandlet, og de avgrenset rollen fra begynnelsen av. Ole ga uttrykk for at det å utforme rollen var utfordrende:

”Det er en balansegang. Du skal jo være litt profesjonell i dette og så er det ungdommer det er snakk om. Så du skal gi de litt av det som går på omsorg og voksenkontakt óg. Selv om det ikke er den primære oppgaven, så blir du en referanseperson i det universet der også da.”

Jens uttrykte følgende:

”Jeg setter rammer, vi møtes fast en gang i måneden. Da har vi en halvtimes samtale. (...) Jeg var veldig sånn i begynnelsen til mottakene: ”Ikke gi ut mitt nummer!” Men det gikk ikke, for da ringte mottakene hele tiden. Så da var det bedre å få dem på telefonen, for da kan jeg lagre telefonnummeret og så ser jeg hvem som ringer, og ringer de

klokken ni en lørdagskveld, så tar jeg den ikke. Altså, du må skille litt, for du kan ikke gå 24 timer på jobb. Det går ikke.”

Jane, Jens og Ole uttalte at det var det et mål for dem å gjøre seg overflødige. Jane sa at hun anså det som positivt når ungdommene ikke tok kontakt med henne som verger. Dette tolket hun som at ungdommene hadde det bra. Jane sa det slik:

”De har hatt vertsfamilier i etasjen over som de har hatt daglig kontakt med, som de har hatt middagsbesøk med og sånn, så det har vært overflødig.”

Jens kommenterte det på denne måten:

”Du trenger ikke følge dem til det, men mange følger dem til alt.”

Jane, Jens og Ole ga uttrykk for at det var viktig for dem å fremstå profesjonelle overfor sine samarbeidspartnere. De fortalte at de så på seg selv som koordinatører i samarbeidet rundt ungdommene. De sa at de reagerte på andre verger som utførte oppgaver som favnet inn under omsorgsansvaret. De etterspurte også tydeligere retningslinjer for vergerollen. Jane kom med dette utsagnet:

”Jeg prøver ikke å være den som fikk historien. Jeg tror at særlig frivillige får en sånn rolle. Jeg ordner ting rundt, pakker et stillas rundt dem, og kan være mye mer direkte mot hjelperne rundt.”

Jens sa:

”Hun spurte hvor mange jeg hadde, så sa jeg: ”Tror ikke jeg har flere enn 12 nå.” Så sa hun at hun ikke skjønnte hvordan jeg klarte det, for det var så mye jobb med én. Hun kjørte han på fotballtrening tre ganger i uken. Så sa jeg ”tror du har misforstått rollen”, men gikk ikke inn i diskusjon.”

Ole sa:

”Det er sånn jeg har prøvd å utforme... Det er litt sånn, vi har fått litt føringer fra Fylkesmannen. Men samtidig så finner du jo litt din egen stil og du må velge litt. Så jeg har brukt litt tid på å tenke på hvordan jeg skal løse denne oppgaven.”

Jens, Jane og Ole fortalte at de unnlot å involvere seg følelsesmessig i ungdommene, for å beskytte seg selv mot fremtidige relasjonsbrudd og for å unngå at deres rolle som verge ble videre enn den burde være. Jens sa:

”Du må engasjere deg, men det som er farlig med å engasjere seg for mye er at de er her så kort tid. Du kan ikke involvere deg og ha de under huden hele tiden, for de forsvinner.”

Ole sa:

”Det skal jo være en binding med den mindreårige, men så har jeg tenkt at det er en del kostnader med det hvis det blir for tett óg. For hvis det blir et eventuelt oppbrudd da, og det blir det jo før eller senere, så kan det bli mer smertefullt enn nødvendig.”

Noen ganger mente informantene at ungdommene trengte hjelp og veiledning i hverdagen, men de fortalte at de stolte på at personalet med ansvaret for den daglige omsorgen ivaretok ungdommene. Jens uttalte følgende:

”Mottaket eller boligen har jo den daglige omsorgen, så du har jo ikke noe med det. Så derfor bryr jeg meg ikke hvis jeg er opptatt og det begynner å ringe klokken ti på kvelden.”

Ole sa:

”Jeg har ikke noen alternativer som er gode til ikke å stole på de avgjørelsene de gjør.”

Informantene i gruppe B ga uttrykk for at fagpersoner hadde ekspertkunnskap på sine fagfelt, og informantene hevdet at de respekterte deres vurderinger. Ole sa:

”Han gikk inn i en fosterfamilie og da ble det meste ordnet der. Da hadde jeg mest kontakt med barnevernet, for å følge med litt. For jeg synes ikke det var naturlig å gå å blande meg i den familien.”

Informantene hevdet også at de baserte sine vurderinger av hvilke løsninger som var best for ungdommene på skjønn og egne erfaringer. Dette kom frem i følgende uttalelse fra Jens:

”Du handler jo ut fra barnets beste, da. Om ikke de ser det selv, så blir det til deres beste på sikt.”

Jane sa:

”Jeg kan snakke ut fra egen erfaring, uten sjef på den måten. Og jeg kan etter hvert begynne å forstå hva de forstod eller ikke forstod, spesielt i begynnelsen av oppholdet. At det ikke er så veldig mye kartlegging, hva trenger akkurat hun...”

5.2 Relasjonen har betydning for medvirkning

Gruppe A: ”Vid forståelse av vergerollen”

Stort fokus på å involvere enslige mindreårige

Som vist i kapitlet om ivaretagelse av barnets beste, kom det frem at informantene i gruppe A la vekt på å skape gode relasjoner til ungdommene. Det kom også frem at de var opptatt av tillit, og at denne måtte være gjensidig mellom vergen og den enslige mindreårige. Anne, Cecilie og Bernt fortalte også at de kjempet for å oppnå det som var viktig for ungdommene, så fremt deres ønsker var realistiske. Informantene fortalte at de la vekt på åpenhet med ungdommene i forhold til hvilke planleggingsprosesser som foregikk rundt dem. Anne fortalte at hun involverte ungdommene på denne måten:

”Å snakke med dem, uansett på hvilken måte. Altså, å høre på dem og spille ballen til dem; hva tenker de? Og hvilke planer har de? Er det noe jeg kan bidra med i forhold til det?”

Bernt uttalte dette:

”Jeg synes ikke noe om å holde noe skjult for dem.”

Bernt forklarte også hvor betydningsfullt det var med hurtige avklaringer slik:

”Jeg prøver å treffe dem personlig i alle fall hver 14. dag. I tillegg så har jeg kontakt med dem enten på Facebook, Messenger, Viber eller What’s App. For det er veldig viktig; jeg har erfart at har de spørsmål, så kan de kontakte meg nokså fort og få svar nokså fort. Det er veldig, veldig avgjørende egentlig, for at de skal føle seg trygge. Og at de føler at når de har et problem, så har de en kontaktperson de kan kontakte og få relativt raskt svar på det.”

Anne, Cecilie og Bernt fortalte at de hadde diskusjoner med ungdommene om tema de var uenige om. Cecilie sa likevel at hun unnlot dette i enkelte situasjoner, når hun mente hun hadde grunn til å frykte at temaene ville bli konfliktfylte. Hun eksemplifiserte dette slik:

”Jeg må innrømme; jeg har ikke sagt det til han ennå. Han er litt sånn; penger inn og penger ut. Så jeg spurte han om han hadde hørt noe fra NAV: ”nei, hva, hvorfor det, hvorfor det?” Så akkurat nå vet ikke han at de pengene står på hans konto. Det er hans sparekonto, men det kan være godt å ha ”for a rainy day”. Men jeg skal ikke holde det hemmelig kjempelenge, men jeg vil ha han der når jeg forteller det. Sånn at det ikke blir en sånn flyktig telefonsamtale om det, for da kommer han til å mase om at han vil ha dem.”

Cecilie hevdet at det var lettere å få ungdommene til å medvirke i planleggingsprosessene som foregikk når relasjonen mellom henne og de hun var verge for var god. Hun sa:

”Det handler vel om å ha et best mulig forhold til dem og være en person som viser at du bryr deg om dem. At du vil deres beste og sånn. Og da blir det et tillitsforhold, og da går det an å ta opp forskjellige ting.”

Cecilie og Bernt fortalte at de var tydelige overfor ungdommene i forhold til hva de kunne mene noe om. Cecilie uttrykte også at hun forsøkte å forklare hva ungdommene kunne mene noe om og ikke. Hun sa:

”Det er noe med å si noe om hva som er bakgrunnen med det. For det er ikke sikkert de ser det alltid, hva det er som ligger bak ulike beslutninger.”

Bernt fortalte at han tilstrebet involvering av ungdommene slik:

”Jeg legger frem problemstillingen for dem og hører på hva de har å si. Og jeg retter meg jo etter det valget eller den meningen de har, hvis det er en fornuftig mening og en mening som jeg synes er akseptabel.”

Anne formidlet at hun diskuterte alle beslutninger hun skulle ta med ungdommene, men hun ga likevel uttrykk for at det var hun som måtte ta ansvaret for beslutningene som ble tatt. Hun sammenlignet også beslutninger hun måtte ta for ungdommene med det å bestemme for egne barn. Hun uttalte følgende:

”Da har det vært oss to som har snakket om det. Har ikke involvert noen andre. Da har jeg brukt barnetrygden til litt større ting. (...) Jeg tenker litt at; hva ville du gjort med dine egne unger? Og at de ikke skal måtte ta avgjørelser selv hele veien, at det er noen som gjør det for dem. Og at alt skal ikke dreie seg om penger og at de må bli voksne når de er 15 år.”

Informantene i denne gruppen ga også uttrykk for at de passet på at samarbeidspartnere rundt ungdommene lot de medvirke. Bernt fortalte om denne episoden:

”Barneverntjenesten skulle plassere han eldste broren i en leilighet og han minste i en omsorgsleilighet eller bofellesskap eller et eller annet sånt, uten at de egentlig ble spurt om det var det de ville. Så jeg var i lange dialoger med barneverntjenesten og sa at dette kan dere ikke gjøre.”

Cecilie fortalte blant annet følgende fra en sak om en gutt som ikke ønsket å flytte til en fosterfamilie:

”Jeg styrket han i at han kunne bestemme det selv og avklare holdningen til hun primærkontakten. Det var hun som var i møte med barnevernet. Da hadde vi allerede snakket om det to-tre ganger og jeg visste at det var budskapet som kom videre. Han ville veldig gjerne at jeg skulle komme og snakke da.”

Gruppe B: ”Snever forståelse av vergerollen”

Beslutninger ble tatt på vegne av enslige mindreårige

Jane fortalte at hun i flere situasjoner hadde tatt avgjørelser for ungdommene, uten å ha snakket med dem på forhånd. Hun hevdet å ha gjort dette av hensyn til ungdommene selv. Hun ga også uttrykk for at hun ikke anså ungdommene som modne nok for å ta beslutninger selv i noen saker. Hun sa at hun ville begrense andelen tema ungdommene måtte ta stilling til. Jane hevdet at hennes erfaring gjorde at hun klarte å sette seg inn i hva ungdommene mente om ulike tema, uten å snakke med dem først. Bakgrunnen for dette var, ifølge Jane, at prosessene ungdommene måtte gjennom i de ulike fasene etter at de ankom Norge var sammenlignbare. Hun sa:

”Ofte så sjekker jeg ikke hva de mener, fordi jeg mener at jeg vet hva de har en forutsetning for å mene noe om. Et eksempel på det kan være sparing, at jeg unngår å si hvor høy barnetrygden er, og at jeg sparer på deres sparekonto. Fordi jeg vet at når de blir 18, sånn som jeg gjør som forelder eller sånn som de gjorde med meg, vil det være et gode for dem å få en større slump med penger.”

Hun hevdet også at hun mente at det var for mye fokus på brukermedvirkning i det norske samfunnet, og at begrepet var utfordrende å forholde seg til for ungdommene.

”De har så mange andre ting de skal svare ja, nei, eller de skal vurdere; i barnevernet, på skolen. Det er veldig mange ting de skal ta stilling til. Det er veldig mye brukermedvirkning for dem (...) Men det å bli snakket til som en person, selvbestemmelse liksom, det er ganske skjellsettende for dem.”

Jens fortalte at han hadde jevnlig samtaler med ungdommene. Han ga likevel uttrykk for at det å involvere ungdommene var utfordrende, fordi de hadde en tendens til å være ambivalente. Dette kom frem av følgende utsagn:

”Det er veldig vanskelig, for de kan mene ting der og da, og så går det en stund, og så har de egentlig ikke skjønt.”

Både Jens og Ole fortalte at de var strukturerte i oppfølgingen av ungdommene, og at de hadde regelmessige samtaler med dem. Jane hevdet imidlertid at hun holdt seg unna dem hun var verge for, hvis de ikke etterspurte henne. Hun uttrykte følgende:

”Nå er det bare to som jeg har kontakt med nå, utenom Facebook. Jeg ser at de har det greit, men jeg gjør ikke noe mer.”

Ole sa at han hadde regelmessige samtaler med ungdommene han var verge for. Dette hevdet han bidro til at ungdommene kunne ta opp tema som var viktige for dem. Ole sa:

”Jeg har vært nede med jevn frekvens. Og så har jeg, uavhengig av om det har vært nyheter i sakene deres, med jevn frekvens bestilt tolk sånn at vi har kunnet snakke sammen. Sånn at jeg er sikker på at de forstår meg. Så noen ganger har vi tolk uten at vi har så mye å snakke om, og da bare snakker vi om løst og fast, om hvordan det går. I og med at jeg har hatt sånn jevn frekvens på alle, at jeg har bestilt tolk og vært til stede uten at det nødvendigvis har vært noe på agendaen, så regner jeg med at det ville dukket opp en del ting der hvis det var nødvendig.”

Jens og Jane sa at de hadde vært kritiske til samarbeidspartneres vurderinger. De fortalte at de i slike situasjoner hadde gitt uttrykk for dette overfor fagpersonene som hadde tatt beslutningene, og at de hadde argumentert overfor dem med sine synspunkter. De hevdet likevel at de ikke pleide å involvere ungdommene i slike problemstillinger, men at de i stedet argumenterte ut fra egne synspunkter. Jens fortalte at hans vurderinger var basert på skjønn. Han sa:

”Barnevernet er inne i saken og da var jeg inne med dem: ”Nå kutter dere ned!” (...) Og det er da du egentlig tenker på guttens beste (...) Så da går jeg inn og sier: ”Nei, nå går vi inn og gjør sånn.” Og det er sunn fornuft.”

Jane fortalte at hun brukte sin makt i rollen som verger til å begrense andelen av valg for ungdommene:

”Jeg har mer makt enn en lærer, mer makt enn en primærkontakt, egentlig mer makt enn barnevernet. For jeg kan egentlig si nei til til at de skal søke om fosterhjem, såne ting. Og da synes jeg at hvis jeg kan rydde vekk enkelte spørsmål da, så får de færre ting de blir spurt, eller færre ting de må ta stilling til.”

5.3 Engasjement rundt ivaretagelse av kulturell tilhørighet

Gruppe A: ”Vid forståelse av vergerollen”

Stort engasjement omkring verdier, holdninger og kultur

Cecilie, Anne og Bernt fortalte at de var engasjerte i temaer som kultur, holdninger og integrering. De sa også at de mente at det var en del av deres rolle å være en samtalepartner for ungdommene i forhold til slike temaer.

Bernt fortalte at han aktivt oppmuntret dem han var verger for til å praktisere sin religion. Han hevdet også at det var viktig å snakke positivt om religionen ungdommene tilhørte, for å vise respekt for dem som mennesker. Han sa:

”Det er veldig viktig for dem å være muslimer og det er veldig viktig at vi respekterer den religionen de har og oppfordrer dem til å praktisere religionen sin her i Norge. Sånn at de ikke får en forståelse av at vi prøver å konvertere dem over til Kristendommen eller noe sånt, men at vi respekterer dem for den religionen de har. At vi prøver å si at dette er en bra religion og at den må de holde på.”

Anne fortalte at hun hadde deltatt på feiring av religiøse høytider i boligene til ungdommene, og at hun hadde opplevd dette som positivt. Hun formidlet likevel at hun var mest opptatt av at ungdommene ble godt integrert i det norske samfunnet. Hun sa:

”Vi oppfatter det som kultur, men det er ting som... hvis de skal leve i vårt samfunn. At vi skal ha respekt for at de har en annen religion og vi er så redde for å støte deres kultur at vi tør ikke å si at de må leve i de norske rammene. Sånn er lovene og sånn er det her. Hvis du skal bo her, så må du forholde deg til det.”

Anne formidlet at hun var kritisk til at ungdommer med samme kulturelle bakgrunn ble bosatt sammen, fordi dette kunne gjøre det vanskeligere å bli kjent med andre med en annen kulturell bakgrunn. Hun sa:

”Hvis det blir så konsentrert fra det og det landet på et område, da blir det ikke plass og tid til så mange andre.”

Cecilie fortalte at hun engasjerte seg i religiøse høytider ved at hun spurte ansatte i boligene om hvordan religiøse høytider ville bli feiret. Hun hevdet at bakgrunnen for at hun gjorde dette, var at hun ville forsikre seg om at alle ungdommene hadde noen å feire sammen med. Hun sa at hun hadde inntrykk av at ungdommer som tilhørte samme menighet hadde god omsorg for hverandre, men at hun reagerte på at ungdommene hun var verge for fikk formidlet konservative holdninger i menighetene. Cecilie sa også at hun ikke anså det som sin oppgave å oppmuntre ungdommene til å holde fast ved sin religion. Hun fortalte at hun hadde hatt lange diskusjoner med flere av ungdommene om tema som homofili og likestilling. Hun hevdet at hun forsøkte å utfordre konservative verdier ungdommene ga uttrykk for, for å bidra til at deres holdninger endret seg. Hun sa:

”Han kom og var veldig imot homofili. Så en veldig gammeldags tro de blir lært opp i der. Det er jo kristent, men veldig gammeltestamentlig. Jeg blir jo litt forskrekket, og så tenkte jeg; han må bare få litt motvekt. Så jeg begynte å snakke om at jeg har mange homofile venner og viste faktisk bilder av dem og fortalte. Vi diskuterte det veldig mye den kvelden der. Han endrer sikkert ikke syn på det, men får håpe han ser litt mildere på det.”

Cecilie sa at hun mente det var riktig at ungdommene bevarte positive verdier de hadde med seg fra sin opprinnelseskultur, som for eksempel respekt for eldre, uavhengig av om slike verdier hadde mistet sin posisjon i det norske samfunnet. Cecilie sa videre at hun ikke var tolerant i forhold til holdninger hun opplevde som negative. Hun hevdet at hun anså det som en selvfølge at ungdommene skulle integreres inn i det norske samfunnet, og at de derfor måtte lære hva som gjaldt her. Hun sa:

”De skal inn i det norske samfunnet og de skal vite hva som gjelder her. For eksempel dette med kvinnesyn; det er veldig viktig at det ikke mister fotfeste her fordi det kommer folk utenfra som har et helt annet syn på det.”

Bernt hevdet at han hadde forståelse for at ungdommene brakte med seg andre holdninger da de kom til Norge, men han la samtidig vekt på å forklare dem hvilke holdninger som ble ansett som akseptable i Norge. Han fortalte også at han diskuterte verdier og holdninger med ungdommene. Det kom blant annet frem i dette utsagnet:

”Det er jo stort sett gutter jeg har med å gjøre, og de har et helt annet syn på damer eller jenter enn det som er vanlig her i landet. De aller fleste har knapt nok snakket med en jente mens de var i hjemlandet sitt i det hele tatt. Og når de kommer her til landet og ser hvor åpent alt er, så er det jo vanskelig. Og så forklarer jeg dem at sånn er det her og det må en bare akseptere.”

Anne sa at hun hadde opplevd at noen av guttene hadde hatt en nedlatende fremtoning overfor henne som kvinne. I slike situasjoner fortalte hun at hun ble sint og provosert, men at hun ble værende i relasjonene for å bidra til at guttenes holdninger utviklet seg til å bli mer i samsvar med gjeldende verdier i det norske samfunnet. Hun sa:

”De har en veldig annen holdning til damer og det merker jo jeg som dame. Og det er ikke greit. Blant annet så har det vært noen som jeg har hatt som ikke har villet ha noe med meg å gjøre, de skulle liksom snakke med de mennene. Og så er de litt arrogante, men jeg gir meg jo bare ikke. Jeg sier: ”Det er dette tilbudet du får. Du får ikke noen annen mulighet.” Sånn er det. Men det har egentlig gått seg til etter hvert og de har fått respekt.”

Gruppe B: ”Snever forståelse av vergerollen”

Unngåelse av samtaler om verdier, holdninger og kulturell tilhørighet

Informantene i gruppe B ga alle uttrykk for at de ikke tok initiativ til samtaler om kultur, holdninger og integrering med ungdommer de var verger for.

Jane sa likevel at hun var klar over at ungdommene hadde andre holdninger til en del tema. Hun hevdet at hun anså det som mest interessant hvordan holdningene utviklet seg, og ikke hvordan de var kort tid etter at de hadde kommet til Norge. Jane fortalte at hun selv ble irritert på andre nordmenn som ikke skjønnte at ungdommenes holdninger bunnet i verdier knyttet til ære og skam. Hun hevdet at de som reagerte på ungdommenes holdninger, heller burde forsøke å sette seg inn i hvorfor ungdommene hadde de holdningene de hadde. Hun sa:

”Det er heller sånn at jeg tar mye for gitt, sånn ære / skam-problematikk; sånn er det nå og så får vi se etter hvert. Men jeg blir aldri satt ut av sånne ting mer. Og jeg kan bli kanskje veldig sånn streng og kanskje litt hoven mot andre som viser sånne ekstreme reaksjoner. Men da tenker jeg; hvilke forutsetninger har de? De har ikke fått vinklet dette, verken på skolen eller hjemme med sine.”

Ole fortalte at han forsøkte å forstå bakgrunnen for at ungdommene reagerte på uventede måter i ulike situasjoner. Han sa:

”Vi er vant med at vi kan stole på vårt offentlige helsevesen. Men den grunnleggende tryggheten for å stole helt og fullt på det offentlige, det er ikke sikkert den er så stor hos han. Og så har du den utfordringen i forhold til at, nå er jo ikke jeg noen Afghanistan-kjenner, men litt mer sånn patriarkalsk samfunn. Og da vil det være en del kulturelle barrierer som en vil måtte gå over hvis det er en kvinnelig helsesøster som skal sette en sprøyte på en.”

Ole fortalte også at han forsøkte å fange opp hva som var viktig for ungdommene. Dette illustrerer hvordan han beskrev at han prøvde å sette seg inn i en ungdoms situasjon:

”I en lang periode så var han den eneste som var fra Eritrea på mottaket, og i mottakssettingen så var han jo egentlig en minoritet – sånn religionsmessig. Så det óg er jo en ting som en må ta litt sånn på alvor, at det går greit.”

Utover det å observere og lytte, hevdet Ole at han forsøkte å unngå å snakke om tema som omhandlet kulturell tilhørighet. Bakgrunnen for dette var at Ole hevdet at han fryktet at temaet kunne medføre utvidelse av vergerollen. Han sa:

”Hvis vi hadde åpnet opp for det området der mye, så blir fort rollen litt videre kanskje. Så jeg har kanskje valgt å holde det litt på avstand. Men om det har vært helt riktig, det er jeg usikker på.”

Jane fortalte at hun selv forsøkte å sette seg inn i hvilken bakgrunn ungdommene hadde med seg og hvordan de hadde vært vant til å leve i hjemlandet sitt. Hun hevdet at hun la vekt på å finne likheter mellom det som var kjent for dem og det livet hun selv levde. I en del situasjoner sa Jane at hun hadde merket at ungdommene følte seg brydd over at hun som verge var en ung kvinne. Dette hevdet Jane at hun håndterte ved å forsøke å fremstå som eldre enn hun egentlig var. Hun sa det slik:

”Jeg blir i alle fall ikke satt ut av å bli avvist sånn som mange blir, og vil trøste og sånne ting. Men jeg gjør meg nok gammel.”

Jane sa at de ansatte i boligene hadde god kunnskap om hvordan de skulle ta hensyn til muslimer, men at kunnskapsnivået ikke var tilsvarende når det gjaldt ortodokse kristne. Jane hevdet også at religiøs tilhørighet var både positivt og negativt for ungdommene hun var verge for. Hun viste for eksempel til at det i enkelte miljøer var vanskelig å ha tillit til tolker, fordi ungdommene ikke stolte på at de overholdt taushetsplikten. Jane hevdet at ungdommene hadde god støtte i menighetene sine, til tross for dette.

Noen av de muslimske guttene Jane var verge for hadde, ifølge henne, opplevd press når det gjaldt religionsutøvelse fra ansatte i boligene. Etter Janes syn burde fokuset på religionstilhørighet begrenses. Hun formidlet at det ville vært riktigere å behandle religiøs tilhørighet på samme måte som hobbyer. Jane sa:

”La oss si at de holdt på å hoppe av og var mindre og mindre, og det kommer et norsk hjelpeapparat og det bare regner med at de har en praksis som vi kan lese om i bøkene. Så kan det bli litt sånn ”å, nå skuffet jeg dem også”. Dette er folk som har valgt å jobbe med muslimske ungdommer, og så er de ikke sånn.”

Jane hevdet at boliger for enslige, mindreårige flyktninger med fordel kunne ha lignet mer på ordinære barnevernsinstitusjoner. Både Jane og Ole fortalte at de hadde inntrykk av at personer med en annen kulturell bakgrunn, som hadde et avklart forhold til det å leve i eksil, fungerte som gode rollemodeller for ungdommene de var verger for. Ole sa:

”Personalet er veldig diversifisert, og det tror jeg hjelper de som er der til å se at det går fint an å være integrert i Norge og ha med en del fra det landet som du en gang kom fra. Så det tenker jeg er kjempeviktig.”

Jane sa:

”Jeg tenker at de må ha noen rollemodeller som vet hvordan det er å ha en fot i hver leir, og det kan komme mye senere enn de første tre til fem år. At det er litt for abstrakt. Mange får jo fortalt; ”ja, du er jo fra to plasser”, og skal forholde seg til dette i boligen –spesielt når de er fra 13 til 17. At vi passer på deg, sånn som vi ville gjort med våre norske barn. Hva du skal spise til middag, innetider... at du ikke skal ha noe annet enn de som heter Leif og Per.”

Jens sa at han ikke hadde erfaring med å snakke med ungdommer han var verger for om holdninger. Han fortalte at han fokuserte på at ungdommene fulgte opp skolegangen sin og at de lærte seg norsk. Jens hevdet at han antok at ungdommene visste at synet på likestilling var annerledes i Norge enn i landet de kom fra allerede før de kom. Jens sa:

”Aldri hatt noe tema om hvordan kvinnesyn er eller noen ting. Jeg tror egentlig at når de kommer her, så vet de at det er friere enn der de kommer fra. Og de tenker kanskje ikke så mye over det.”

Jens ga imidlertid uttrykk for at han forklarte kulturforskjeller for ungdommene. Dette kom til uttrykk i denne uttalelsen:

”Han skjønte ikke hvorfor vi feiret jul i Norge. Så må du ta hele historien, og så skjønte han det. Men du må ta det på et nivå som... ja, ikke eventyraktig, men på et nivå som de forstår.”

Både Jens og Jane fortalte at de brukte humor for at kommunikasjonen mellom dem og ungdommene skulle bli god. Jane sa:

”Jeg prøver å vise og si: ”Jeg regner med at din mor måtte jobbe hardt, for jeg vet at dere var syv. Altså, i asylintervjuet står det at du har 7 søsken, Ja, og selv, så må jeg ha så og så mange sjefer for at det skal gå rundt, Stavanger er en dyr by. Det er som Abu Dabi”, og så ler de.”

Jens sa:

”Jeg bruker litt humor innimellom, for det løser litt opp stemningen og da er det lettere å forklare ting.”

6.0 Oppsummering og diskusjon:

Hvordan forholdt verger seg til barnekonvensjonen ved utforming av egen rolle?

I dette kapitlet vil jeg drøfte funnene som ble presentert i forrige kapittel. Under hver overskrift kommer jeg til å sammenligne funnene fra de to gruppene A og B. Som jeg utdypet nærmere ved starten av forrige kapittel, viste det seg gjennom arbeidet med analysen av intervjuene at informantene forholdt seg ulikt til rollen som verger. Det kom også frem at vergene i stor grad utformet rollen sin selv. De informantene som tolket rollen vidt plasserte jeg i gruppe A, mens informantene som ga uttrykk for at de la til grunn en snever tolkning av vergerollen har blitt plassert i gruppe B. Jeg vil heretter redegjøre for hvordan forskjellene har fått betydning for ivaretagelsen av de enslige mindreåriges rettigheter etter barnekonvensjonens artikler 3, 12 og 20.

I problemstillingen for studien stiller jeg følgende spørsmål:

Hvordan forholder verger seg til barnekonvensjonen ved utformingen av egen rolle?

For å finne ut av dette, har jeg tatt utgangspunkt i følgende forskningsspørsmål:

- Hvordan har verger oppfylt barns rettigheter etter FNs barnekonvensjon sine artikler 3, 12 og 20 i kontakten med enslige, mindreårige flyktninger?
- Fremkommer det en kultursensitiv holdning i vergenes relasjon til enslige, mindreårige flyktninger?

6.1 Hvordan passet vergene på at ”barnets beste” var et grunnleggende hensyn i alle handlinger som angikk ungdommene (artikkel 3)?

Datamaterialet viser at vergene i gruppe A sa at ungdommenes behov styrte hvordan rollen deres som verger ble. Vergene i denne gruppen var opptatte av å være trygge voksenpersoner som ungdommene kunne kontakte når de trengte det. Informantene i gruppe A var til stede for ungdommene når det gjaldt et vidt spekter av problemstillinger og tilnærmet når som helst. Det var heller ikke noen stor forskjell når ungdommene ble myndige og oppdragene formelt sett ble avsluttet, da vergene hevdet

at de var åpne for å følge ungdommene opp så lenge de hadde behov for deres bistand. Cecilie strakk det så langt som å hevde at hun gjerne kunne tenke seg at ungdommene ble en del av hennes private omgangskrets. Vergene sa at de var usikre på hvor de skulle sette grensen for egen rolleutøvelse. Dette handlet om at vergene sa at de ville unngå å forårsake misunnelse hos andre ungdommer, som hadde verger som forholdt seg til en smalere tolkning av vergerollen.

En tidligere masteroppgave (Sundal, 2014) har pekt på viktigheten av at de enslige mindreårige opplever sammenheng i sin tilværelse. Det ble funnet at sammenheng var nært knyttet til at ungdommer fikk medvirke og påvirke egen livssituasjon. Det å bygge opp en relasjon som var preget av tillit, ble også beskrevet som vesentlig for å fremme best mulig livskvalitet for ungdommer. At vergene klarer å oppnå tillit til enslige mindreårige er dermed viktig for livskvaliteten deres, men også for at deres rett til medvirkning skal bli best mulig ivaretatt.

Vergene i gruppe A strakk seg langt for å gjøre det de mente var riktig for at enslige mindreårige skulle ha best mulige livsvilkår. En kan slik kritisere Anne, Cecilie og Bernt for å ha gått ut over vergerollens rammebetingelser. Samtidig viser datamaterialet at det har vært nødvendig at de har strukket seg lengre enn det retningslinjene signaliserer for å ivareta ungdommene. Når en ung gutt ikke kom seg hjem fra en reise han hadde planlagt for dårlig, og vergen er den eneste han har å kontakte i en slik situasjon, er det forståelig at Bernt valgte å ordne flybillett hjem for ham. Andre ungdommer i det norske samfunnet ville også ha blitt tatt hånd om i en slik situasjon, og det fremstår som den beste løsningen for gutten at han fikk hjelp til å komme seg hjem. Beslutningen kan dermed anses for å være i tråd med barnekonvensjonens artikkel 3. Bernt kunne sannsynligvis ha blitt kritisert for ikke å ha engasjert seg i barnet han var verge for om han ikke hadde bistått. Det kan heller ikke være ønskelig fra myndighetenes side å ha verger som ikke setter barnas beste som det viktigste for dem ved utøvelsen av skjønn.

Når det gjaldt å påse at enslige mindreårige fikk god omsorg, viser datamaterialet at verger i gruppe A ivaretok enslige mindreårige på en god måte. Psykologene Harnischfeger & Skårdalsmo (2017, s. 13) har gjennom intervjuer med 70 enslige mindreårige flyktninger som hadde bodd i Norge i 1-4 år, funnet ut at verger kan være

viktige forbilder for ungdommene de representerer. Dette forutsetter imidlertid at verger er tilgjengelige og støttende. De kan i slike tilfeller ha en viktig rolle i forhold til å hjelpe enslige mindreårige både emosjonelt og praktisk. Verger kan også være en støtte når det gjelder integreringsprosessen til ungdommene. Datamaterialet fra min studie viser at vergene i gruppe A fikk dette bra til. Når det gjaldt ivaretagelse av ungdommers økonomi, ga derimot vergene i denne gruppen inntrykk av å ha større utfordringer.

Vergene i gruppe A fortalte at de manglet kunnskaper om hvilke rettigheter ungdommene hadde krav på, for eksempel når det gjaldt ytelser fra NAV. Anne, Cecilie og Bernt så heller ikke hensikten med å bruke mye tid på å sette seg inn i hvilke ytelser barna hadde krav på eller søke om disse, ettersom ungdommene ikke fikk merkbart utbytte av eventuelle statlige ytelser. Dette medførte at ungdommer ikke fikk de stønadene de hadde krav på i en del tilfeller, men dette gikk i realiteten ikke ut over ungdommene. Det var kommunene som tapte penger på dette, ettersom de forskutterte utbetalinger for enslige mindreårige etter faste satser frem til de eventuelt fikk innvilget andre ytelser.

Vergene i gruppe B fortalte at de var opptatte av å følge de formelle retningslinjene for vergerollen, men de hevdet likevel at retningslinjene var uklare. De fortalte at de selv i stor grad måtte vurdere hvordan de skulle utforme rollen. Jens var tydelig i forhold til at han savnet en arbeidsinstruks som verge. Både han, Jane og Ole sa også at de reagerte på at andre verger overtok oppgaver til dem som hadde omsorgsansvaret for ungdommene. Vergene sa at de hadde fokus på å dempe enslige mindreåriges forventninger til deres tilgjengelighet fra starten av nye oppdrag. To av vergene, Jens og Ole, sa likevel at de hadde relativt regelmessige samtaler med ungdommene der de bodde. De hevdet at ungdommene kunne ta opp det de ønsket i faste samtaler. Ole fortalte at han også deltok på felles arrangementer som asylmottaket inviterte verger til. Dersom Jane hadde inntrykk av at ungdommer hadde det bra ved å følge med på aktiviteten deres på sosiale medier, holdt hun seg i bakgrunnen. Vergene i gruppe B fortalte at de anså det som positivt å føle seg overflødige, da dette ble forstått som at ungdommer ble godt ivaretatt av sine omsorgspersoner. Jens og Ole fortalte også at de unngikk å involvere seg mer enn nødvendig i ungdommene de var verger for. De begrunnet dette med et behov for å beskytte seg selv mot fremtidige relasjonsbrudd og for å unngå at vergerollen ble mer omfattende enn det den skulle være. Psykologene

Harnischfeger & Skårdalsmo (2017, s. 14-15) har vist til at mennesker som skal hjelpe enslige mindreårige bør fremvise nærhet og tilgjengelighet i relasjonene. Det er viktig at verger orker å ta i mot barnas vonde historier og at de er sensitive for indirekte kommunikasjon om vanskelige følelser. Det kan hende at verger i gruppe B ikke tilstrekkelig klarte å imøtekomme enslige mindreåriges behov. Ole og Jens fortalte for eksempel at de forsøkte å beskytte seg selv mot å bli ”for involvert”. Det er likevel forståelig at vergene prøvde å beskytte seg selv. Harnischfeger og Skårdalsmo (2017, s. 15) har vist til at det er risiko for å utvikle omsorgstretthet når man arbeider med enslige mindreårige i boliger. Jeg tenker at dette også kan være aktuelt for verger i noen tilfeller. For å unngå dette, nevner psykologene at veiledning kan være et godt verktøy. Det kan derfor tenkes at noen verger for enslige mindreårige kunne hatt nytte av for eksempel en type gruppeveiledning.

Vergene i gruppe B kan gi inntrykk av å være mer strukturerte i sin oppfølging av enslige mindreårige enn vergene i gruppe A. Samtidig viser datamaterialet at vergene i gruppe A var mer tilgjengelige for ungdommene de var verger for. FNs barnekomité’s ”Generelle kommentar nr. 6” (2005, s. 12-13) presiserer at vergene skal se til at ”barnets rettslige, sosiale, helsemessige, psykologiske, materielle og utdanningsmessige behov blir behørig dekket, bl.a. ved at vergen fungerer som bindeledd mellom barnet og fagpersoner”. Vergers tilgjengelighet kan ha betydning for hvor involvert verger blir i planleggingsprosesser som foregår rundt enslige mindreårige. Dette er relevant for hvor godt de klarer å ivareta funksjonen med å være et bindeledd mellom ungdommer og fagpersoner rundt dem. Verger for enslige mindreårige har blitt ansett som en nødvendig forutsetning for å sikre at ”barnets beste” blir det momentet som veier tyngst i beslutningsprosesser (Sandberg, 2016, s. 324).

Datamaterialet viser at vergene i gruppe A hevdet at de hørte på hvilke meninger ungdommene selv hadde om de beslutningene som skulle tas. Vergene i gruppe B sa derimot at deres beslutninger for ungdommene var basert på de løsningene de som verger mente var mest hensiktsmessige. Vergene i denne gruppen ga også uttrykk for at de stolte mer på fagpersoners uttalelser, og at de ”blandet seg” mindre inn i de vurderingene som fagpersoner foretok enn vergene i gruppe A ga uttrykk for. For å komme frem til hvilke løsninger som er til ”barnets beste”, har FNs barnekomité i sin generelle kommentar nr. 13 (Haugli, 2016, s. 57-60) utarbeidet noen retningslinjer for

hva som bør legges til grunn i vurderingen: Barnets egne meninger, ivaretagelse av barnets identitet og kulturelle bakgrunn, bevaring av familierelasjoner, omsorg for barnet, hensyn til spesielt sårbare livssituasjoner som det å være på flukt, rett til helsehjelp og rett til utdanning. De ulike momentene i vurderinger av ”barnets beste” i enkeltsaker skal vektas mot hverandre, og det skal fremkomme tydelig hvordan ulike hensyn har blitt vektlagt. Det å vurdere hva som er best for barn, må med andre ord begynne med hva barna selv tenker om hva som er best for dem. Datamaterialet synliggjør at alle vergene tok beslutninger ut fra hva vergene mente var til det beste for enslige mindreårige. Jeg har imidlertid funnet at det var forskjeller når det gjaldt hvordan vergene kommer frem til beslutninger om hva som var ”barnets beste”. Dette handlet om at vergene i gruppe A sa at de snakket mer med ungdommene om hvilke ønsker og meninger de hadde, sammenlignet med vergene i gruppe B. Vergene i gruppe A sa at samtalene ble gjennomført i forkant av at de tok beslutninger på vegne av ungdommene. Vergene i gruppe A sine utsagn tilsa også at de hadde hatt en viktig rolle i forhold til å følge med på at samarbeidspartnere snakket med ungdommene selv før de konkluderte med hva som var best for dem. Sammenlignet med vergene i gruppe A, fortalte vergene i gruppe B at de var mindre tilgjengelige for spørsmål fra ungdommene utenom de faste avtalene de hadde med dem. De tok også en del beslutninger ut fra hva de selv mente var best for ungdommene, uten å ha snakket med dem på forhånd. Analysen av datamaterialet fra denne studien viser at det å være fleksibel, tilgjengelig og ”tett på”, medfører gode relasjoner til enslige mindreårige. Jeg vil hevde at vergenes tilgjengelighet har betydning for hvordan de klarer å ivareta enslige mindreåriges behov. Ut fra en slik forståelse, kan man hevde at vergene i gruppe A trolig klarte å ivareta ungdommene bedre enn vergene i gruppe B. Når verger er involverte i planleggingsprosesser som pågår i regi av samarbeidspartnere og vet hva ungdommene mener om ulike saker, har de sannsynligvis bedre forutsetninger for å ivareta ”barnets beste”.

Vergene som deltok i studien tolket sine oppdrag så forskjellig at det kan ha vært en medvirkende årsak til usikkerhet hos andre aktører om hva en verge egentlig er, og hva man kan forvente av en verge. Manglende kunnskap om vergeordningen hos samarbeidspartnere kan også ha vært bakgrunnen for at noen av vergene hadde opplevd at de ikke ble involvert i planleggingsprosesser. Det å fokusere ensidig på å få til mer likhet blant verger og som en del av dette innsnevre vergerollen, bør ikke anses som en

løsning på denne problemstillingen. Grunnen til dette er at det å investere i gode relasjoner til enslige mindreårige viste seg å være avgjørende for å oppnå tillit til dem. Datamaterialet viser at tillit var viktig for at relasjonene skulle bli gode. Gode relasjoner viste seg også å være nødvendig for å få ungdommene til å medvirke i saker som angikk dem. Røkenes & Hansen (2012, s. 27) har vist til at mennesker har lettere for å få tillit til andre dersom de føler at de blir forstått. En kan vanskelig se for seg at man skal kunne finne frem til løsninger som er til ”barnets beste”, uten å ha vurdert enslige mindreåriges egne synspunkter i prosessen.

Anne fortalte om en gutt som droppet sine planer om en lang universitetsutdannelse til fordel for arbeid da han fikk kontakt med foreldrene sine i hjemlandet, ettersom han da mente at hensynet til foreldrene måtte gå foran hensynet til ham selv. Dette hadde Anne vanskeligheter med å akseptere, fordi hun mente at det ville være mer fornuftig om gutten først tok en lang utdannelse og deretter begynte å forsørge foreldrene når han fikk en god inntekt. En kan argumentere for at det beste for barnet i denne konkrete saken ville være i tråd med Annes vurdering av situasjonen, men dette ville imidlertid ikke ha gitt en tilstrekkelig forståelse av verden slik den så ut for gutten. Han hadde vokst opp i en kollektivistisk orientert kultur, og dermed sannsynligvis blitt opplært til å sette fellesskapets behov foran sine egne. Dette var dermed et hensyn som for ham veide tyngre enn hensynet til hans eget beste (Jávo, 2010, s. 67).

Jane hadde erfaringer med at andre kunne overta mesteparten av hennes funksjon som verge, dersom ungdommer hadde trygge voksne rundt seg som de kunne ta kontakt med ved behov for svar på praktiske spørsmål og som tilbød sosialt samvær. Jane påpekte at slike oppgaver i utgangspunktet ikke tilhørte vergerollen. I de tilfeller verger ikke hadde kontakt med ungdommene, virket det likevel som om relasjonen til ungdommene også ble fjernere. I noen tilfeller hendte dette når ungdommer hadde fått såkalte ”kontaktfamilier”. Denne ordningen går ut på at familier leier ut en hybelleilighet i eget hus til en eller to enslige mindreårige flyktninger gjennom barnevern- eller flyktningtjenesten. Ungdommene har da noen i samme hus de kan kontakte når de har ulike praktiske spørsmål, og det kom frem at familiene også ofte inviterer ungdommene på middag. I tilfeller hvor ungdommer hadde hatt slike kontaktfamilier, hevdet Anne og Jane at de hadde kjent seg overflødige. De anså likevel dette som positivt, fordi de hevdet at dette betydde at ungdommene ble mer selvhjulpne ved at de fikk et større

nettverk rundt seg. Når enslige mindreårige hadde andre personer rundt seg som de følte seg trygge på, kan en anta at de fikk dekket sitt behov for voksenstøtte av andre. Dette kan ha vært grunnen til at vergene sa at de hadde følt seg overflødige. Støttepersoner kan naturligvis anses for å være positive for ungdommene av en rekke grunner. Så vidt jeg har funnet ut, finnes det imidlertid ikke grunnlag for å hevde at støttepersoner kan erstatte vergenes funksjon med å passe på at barnas rettigheter etter barnekonvensjonen blir ivaretatt. Verger bør av denne grunn fortsette med å være involvert i de prosessene som foregår rundt ungdommene, selv om de signaliserer at de har det bra.

Harnischfeger & Skårdalsmo (2017, s. 12) har også formidlet at man ikke automatisk skal slå seg til ro med at enslige mindreårige har det bra, selv om de sier dette. Slike utsagn kan være overfladiske, og en bør derfor sjekke om ungdommene har det bra på flere og gjentatte måter.

Flere av vergene sa at de tok beslutninger om hva som var ”barnets beste” ut fra det de anså som ”sunn fornuft” eller ”magefølelse”. Dette har av Heum (2014) fått betegnelsen ”taus kunnskap”. Heum hevder at skjønn ofte er basert på taus kunnskap. Når man tar beslutninger basert på dette, kan begrunnelser for hvordan man har kommet frem til beslutninger være vanskelig å forklare. Grunnen til dette kan ligge i at man rett og slett ikke vet hva det var som gjorde at man kom frem til beslutningene. Konklusjoner som er basert på taus kunnskap kan også være tatt på bakgrunn av for lite informasjon og feilaktige kilder. Når man utøver skjønn basert på denne type begrenset rasjonalitet, kan skjønnsutøvelsen også være preget av ens egne holdninger. Disse kan endres, men det krever at man er bevisst på hvordan man kommer frem til beslutninger. Det krever også at man forsøker å finne ut hva skjønnet man utøver består av. Slik vil man kunne få bedre øye på egne holdninger. Dette kan være første steg for å videreutvikle disse.

I noen saker involverte ikke vergene ungdommene for å få kjennskap til deres meninger om hvilke løsninger de mente var best for dem. FNs barnekomité har presisert at hva som er barnets beste avhenger av individuelle forhold og aktuell kontekst. En vesentlig vurdering av hva som er barnets beste er ifølge komiteen å finne ut hva barnet selv mener er best for det. Komiteen har også forklart at de ulike momentene i vurderingen skal tilkjenngis. De ulike momentene skal også vektas opp mot hverandre, slik at det blir tydelig hvilke hensyn som har blitt vektlagt (Haugli, 2016). Jeg vil på bakgrunn av dette hevde at det ikke er tilstrekkelig å ha gode intensjoner om å ivareta barnets beste.

For å oppfylle enslige, mindreårige flyktningers rettigheter til at deres beste skal være et grunnleggende hensyn, må verger også tilstrebe involvering av ungdommene selv. I tillegg bør verger forsøke å sette ord på hvilke momenter som ligger i begrepet ”magefølelse”. Noen av vergene formidlet at de jobbet i tråd med dette, og det var i hovedsak vergene i gruppe A. Vergene i gruppe B fortalte at de i noen saker tok beslutninger for ungdommer de var verger for, i stedet for å involvere dem. Dette er naturligvis mer effektivt når det gjelder tidsbruk, men det fører ikke nødvendigvis til at enslige mindreåriges rettigheter etter barnekonvensjonens artikkel 3 blir godt ivaretatt. En snever tolkning av vergerollen kan se ut til å være vanskelig å kombinere med det å ivareta ”barnets beste”. Årsaken til dette er at en snever tolkning av rollen ser ut til å medføre at relasjonen mellom verge og enslig mindreårig ikke ser ut til å bli god nok.

6.2 Hvordan ivaretok vergene mindreåriges rett til medvirkning (art. 12)?

Medvirkning fra ungdommene er verdifullt i seg selv for å anerkjenne deres menneskeverd, men medvirkning kan også hevdes å være nødvendig for å komme frem til hva som er den beste løsningen for enslige mindreårige i mange situasjoner. Barn under 18 år har rett etter barnekonvensjonen til å uttale seg i alle forhold som vedrører dem. Denne retten gjelder også i planleggings- og beslutningsprosesser som vergene skal representere ungdommene i (Sandberg, 2016, s. 104-105).

Tillit til verger viste seg å være en forutsetning for at ungdommers medvirkningsrett ble realisert. Jeg har formidlet at vergene i gruppe A fortalte at de hadde nære og tillitsfulle relasjoner til ungdommene, mens vergene i gruppe B ikke berettet om tilsvarende følelsesmessig involvering i relasjonene. Vergene i gruppe B fortalte likevel at de også var opptatte av å utøve vergerollen til det beste for ungdommene. De presiserte imidlertid at dette skjedde innenfor de formelle rammene for vergerollen. Jeg har derfor nevnt at de fortalte at de tolket rollen smalere enn vergene i gruppe A sa at de gjorde. Jane, Jens og Ole i gruppe B fortalte også at de var opptatte av å opptre profesjonelt, være strukturerte og av å ”blande seg” mindre i hvordan samarbeidspartnere utøvde sine roller. Tidligere forskning utført av Berg (2015) har formidlet at enslige mindreårige asylsøkeres rett til medvirkning ble redusert i de tilfellene hvor de ikke fikk tett nok oppfølging fra sin representant. Dette kan tyde på at det ut fra hensynet til barns rettigheter ikke nødvendigvis er hensiktsmessig å tilstrebe en formell og ”smal”

tolkning av vergerollen. Datamaterialet fra min studie viser at vergene i gruppe A fortalte at de hadde tillitsfulle relasjoner og tett oppfølging av ungdommene de var verger for. Cecilie, Anne og Bernt i gruppe A fortalte at barneverntjenesten i flere saker hadde unnlatt å involvere ungdommer de var verger for i beslutningsprosesser. De sa også at manglende involvering av ungdommene medførte at beslutningene hadde blitt reversert etter at vergene hadde gjort barneverntjenesten oppmerksom på hva ungdommene selv mente. Tidligere studier, som for eksempel undersøkelser av Strandbu (2010) og Stang (2007), har bekreftet at barnevernstjenestens ansatte i mange saker unnlater å snakke med barn før de tar beslutninger (referert i Sandberg, 2016, s. 107). Vergene i gruppe B nevnte ikke at de hadde funnet ut at barneverntjenesten unnlot å la ungdommer medvirke. Datamaterialet mitt viser at verger som hadde nære og gode relasjoner til ungdommene de var verger for, hadde bedre muligheter enn andre verger til å ivareta ungdommenes rett til medvirkning. Når dette er sagt, vil jeg presisere at man ikke kan generalisere disse funnene.

Anne, Cecilie og Bernt fra gruppe A sine fortellinger viser at verger kan spille en betydningsfull rolle når det gjelder å påse at samarbeidspartnere ivaretar barns rett til medvirkning. Dette forutsetter imidlertid at verger er involverte i de planleggingsprosesser som foregår. Dette må verger selv legge til rette for, ved at de engasjerer seg i de planleggingsprosessene som foregår rundt barna. Det er også nødvendig at verger tilstreber gode relasjoner til de mindreårige. Anne, Cecile og Bernt fortalte at i de tilfellene de hadde hatt gode relasjoner til ungdommene, hadde de unge selv invitert dem med til møter. Dette ble hevdet å være betydningsfullt i saker hvor samarbeidspartnere ikke involverte vergene. For at ungdommer skal ville ta slike initiativ, er det naturligvis en forutsetning at ungdommene selv ønsker kontakt med vergene sine. I de tilfeller hvor mindreårige av ulike grunner ikke ønsker å ha kontakt med sine verger, vil dette kunne få konsekvenser for barns rett til medvirkning. Den vaktfunksjonen som verger skal ha, bortfaller også hvis relasjonen til ungdommene ikke er tilfredsstillende. I forhold til dette, spiller det liten rolle om oppdragsgiver vurderer verger som gode. Det vil tvert imot være hvordan enslige mindreårige opplever relasjonen til vergene og tilgjengeligheten deres som blir avgjørende for hvor godt barns rett til medvirkning blir ivaretatt. Harnischfeger & Skårdalsmo (2017, s. 16) har fremhevet viktigheten av hvordan man stiller spørsmål til enslige mindreårige. De har vist til at man må være ekte interessert i ungdommene og gi uttrykk for dette i måten

man snakker på. I tillegg er det avgjørende at man spør på en respektfull og vennlig måte.

For at verger skal bli involvert i de prosessene som foregår rundt barna, er det hensiktsmessig at også samarbeidspartnere som barneverntjeneste eller flyktningtjeneste inviterer verger inn i planleggingsfasen. At dette blir gjort vil likevel være mest betydningsfullt i de tilfeller hvor ungdommer selv av ulike grunner ikke inviterer sine verger inn i samarbeidet. Jane hevdet at hun ikke tok kontakt med ungdommene når de ikke etterspurte henne. Anne og Jens sa at det var utfordrende å fange opp ”stille” barn og deres behov for oppfølging når de ble bosatt spredt rundt i kommunen. De sa at den spredte bosettingen gjorde det mer krevende å ha hyppig kontakt med ungdommene enn da de bodde på samme asylmottak. For dem som ikke aktivt etterspurte vergene sine, var det muligens desto viktigere at de hadde engasjerte verger.

Anne, Ole og Jens sa at de opplevde det ubehagelig å skulle ”kontrollere” at ungdommene ble godt ivaretatt av sine omsorgspersoner. Vergene kjente på at de ikke hadde gode nok argumenter eller forutsetninger for å problematisere de avgjørelsene fagfolk foretok på vegne av barna. I denne sammenhengen kan det nevnes at FNs barnekomité har argumentert for viktigheten av at verger har barnefaglig kompetanse, og at de er i stand til å delta i planleggings- og beslutningsprosesser som gjelder barna. Vergene skal også fungere som et bindeledd mellom barna og de som har omsorgsansvaret for dem (Sandberg, 2016, s. 324). Til tross for at verken Anne, Ole eller Jens hadde barnefaglig bakgrunn, fortalte de at de hadde tatt til motmæle og protestert på fagfolks beslutninger. Dette hadde, ifølge vergene, skjedd i tilfeller hvor de visste hva ungdommene mente og kjente seg trygge på hva som var til deres beste. Det var med andre ord fra ungdommene selv vergene fikk nødvendig informasjon. At det er gode relasjoner mellom verger og enslige mindreårige, kan dermed hevdes å være avgjørende for at verger skal kunne føle seg trygge på hva som er til det beste for ungdommer. Dette vil kunne trygge verger i forhold til å våge å ta til motmæle mot fagpersoners uttalelser. Medvirkning fra ungdommene selv kan slik hevdes å være viktig for at verger skal våge å konfrontere sine samarbeidspartnere for å ivareta de mindreåriges interesser.

Jane, Cecilie og Jens fortalte at de unnlot å snakke med enslige mindreårige om saker som angikk dem i noen situasjoner. De fortalte at dette skjedde av tre ulike grunner. Den ene handlet om at vergene mente at de ut fra sin erfaring visste hva ungdommer hadde forutsetninger for å mene noe om. Den andre gikk ut på at vergene i enkelte situasjoner mente at medvirkningsrommet i realiteten var svært begrenset og at det å legge til rette for medvirkning derfor ikke hadde noen hensikt. Den tredje grunnen dreide seg om at vergene noen ganger ville unngå å ha ubehagelige diskusjoner med ungdommene. Vergene forklarte at de i slike tilfeller tok for gitt at ungdommene ville mene noe som vergene anså som ufornuftig. Å unnlate å la ungdommer medvirke i saker som angår dem, kan anses for å være i strid med barnekonvensjonens artikkel 12. En kan også stille spørsmål ved om verger kan vite hva som er best for barn i ulike situasjoner. En kommer ikke bort fra individuelle forskjeller, til tross for at en del inntrykk og erfaringer kan være sammenlignbare for gruppen av enslige, mindreårige flyktninger. Dersom en som verge antar at enslige mindreårige ikke har forutsetninger for å mene noe om bestemte problemstillinger, er det ulike måter å tilnærme seg slike problemstillinger på. Man kan enten unnlate å la barna medvirke og heller ta avgjørelser for dem. Eller så kan man i stedet legge til rette for at barn blir i stand til å mene noe.

FNs barnekomité har i sin ”Generelle kommentar nr. 12” (2009, s. 27) vært tydelig på at enslige mindreårige har rett på all tilgjengelig informasjon på sitt eget språk, samt informasjon om hvilke rettigheter de har. Oppnevning av verger for enslige mindreårige blir av FNs barnekomité nevnt som nødvendig for å ivareta barns rett til medvirkning. En kan hevde at vergeordningen fungerer mot sin hensikt dersom vergene unnlater å involvere enslige mindreårige. FNs barnekomité har i nevnte uttalelse (2009, s. 29-30) også utdypet at barns medvirkning skal være preget av åpne og informative prosesser. Det skal også legges vekt på at barn har rett, men ikke plikt til å mene noe. Barns synspunkter skal behandles respektfullt, og barn skal oppfordres til å komme med ideer. Det skal også være relevante tema barn skal gis anledning til å mene noe om. I tillegg må voksne som skal la barn medvirke være godt forberedt og kunne engasjere barn i prosessen på en god måte. Barna har også rett til å få informasjon om hvordan deres meninger har blitt brukt og tillagt vekt i beslutningsprosessen i ettertid. Det understrekes at selve medvirkningsprosessen skal være inkluderende og anti-diskriminerende. Under dette understrekes det at barn ikke er en homogen gruppe, og at en skal forholde seg kultursensitivt til barna i prosessen. Det vil dermed være i strid

med barnekomiteens anbefalinger å innta forutbestemte holdninger om hva enslige mindreårige mener om ulike tema, med bakgrunn i hva andre personer i lignende situasjoner har ment før dem. FNs barnekomité (2009, s. 22) har påpekt at verger skal lytte til hva barn har å si og legge avgjørende vekt på deres meninger.

Cecilie og Bernt sa at de hadde fortalt ungdommer de var verger for hvem som hadde hvilke roller i ulike planleggingsprosesser, og hvilke forhold ungdommene kunne mene noe om og ikke. Dette kan være en hensiktsmessig fremgangsmåte for å bidra til at enslige mindreårige får best mulig oversikt over egen situasjon, som igjen kan bidra til å fremme medvirkning. Dette samsvarer også med funnene i masteroppgaven til Sundal (2014), som redegjorde for viktigheten av at ungdommene opplever sammenheng i sin tilværelse. Det å oppleve å ha en viss kontroll over egen livssituasjon, vil trolig oppleves som verdifullt for enslige mindreårige. Å jobbe aktivt med enslige mindreåriges medvirkningsrett er for øvrig en plikt verger har etter barnekonvensjonen. Ut fra datamaterialet kan det virke som om noen verger har behov for bedre opplæring på dette feltet. Datamaterialet viser at vergene i gruppe A, som fortalte at de hadde gode og tette relasjoner til de enslige mindreårige og en vid tolkning av vergerollen, fortalte at de hadde et stort fokus på å involvere ungdommene i beslutningsprosesser. Vergene i gruppe B sine beretninger kan tyde på at vergene i denne gruppen hadde et mindre fokus på retten til medvirkning.

6.3 Hvordan passet vergene på at barnas kulturelle bakgrunn ble ivaretatt, og opptrådte vergene kultursensitivt ved utøvelsen av oppdragene (artikkel 20)?

I tråd med barnekonvensjonen artikkel 20, skal enslige, mindreårige flyktningers kulturelle bakgrunn ivaretas i de botiltakene som velges. Verger blir også gjort oppmerksomme på at de skal ha respekt for enslige mindreåriges kulturelle bakgrunn når de blir oppnevnt.

Datamaterialet viser forskjeller når det gjelder hvordan de to gruppene passet på at barnas kulturelle bakgrunn ble ivaretatt. Den ulike tilnærmingen går ut på at vergene i gruppe A kom med uttalelser som kan gi inntrykk av at de var engasjerte i temaer knyttet til ungdommenes kulturelle bakgrunn. De diskuterte også slike tema med ungdommene. Vergene i gruppe B sine beretninger tyder på at de var mindre opptatte av å drøfte slike tema med ungdommene. Det å forstå menneskers kulturelle bakgrunn

kan ifølge Bøhn & Dypedahl (2009, s. 49, 57-61) være nødvendig for å finne ut hvordan mennesker identifiserer seg med ulike kulturelle delgrupper. De har også presisert at mennesker er ulike, men at etnisk identitet kan gi en forståelse for hvordan man ser på seg selv og vurderer samfunnets normer og verdier. Individuelle særtrekk ved det enkelte individ kan likevel også ha betydning. Jeg anser det derfor som hensiktsmessig at verger forsøker å få kjennskap til hvordan ungdommer identifiserer seg med sin opprinnelseskultur. Dette kan være en forutsetning for å følge opp hvordan enslige, mindreårige flyktingers kulturelle bakgrunn blir ivaretatt i botiltakene. Ettersom verger i gruppe B fortalte at de ikke snakket med ungdommene om kulturell tilhørighet, kan en hevde at vergene ikke fikk forutsetninger for å se til at ungdommenes kulturelle bakgrunn ble ivaretatt i botiltakene.

En av vergene i gruppe B, Jane, kom med uttalelser som kunne tyde på at hun hadde mer kunnskap om kultur enn andre verger i studien. En kan dermed anta at hun hadde bedre forutsetninger enn andre verger for å forstå ulike prosesser enslige mindreårige gikk gjennom. Det kom likevel ikke frem at hun hadde diskusjoner med ungdommene om holdninger og verdier. Jane hevdet at hun tok holdninger som stammet fra ære- og skam-problematikk som en selvfølge hos ungdommene, da hun forklarte at hun hadde god kjennskap til kulturen i de landene ungdommene flyktet fra. Jane kan anses for å ha hatt en kulturel relativistisk posisjon til kultur. Jávo (2010, s. 51) har forklart at en slik posisjon handler om at man forstår andre menneskers verdier og holdninger ut fra deres kulturelle bakgrunn og forutsetninger. Ved å innta en kulturel relativistisk holdning, har verger bedre forutsetninger for å lykkes med å forstå verdier ut fra den kulturelle konteksten de opptrer innenfor. Å være kulturel relativistisk innebærer å forsøke å fjerne seg fra sine egne kulturelle ”briller” som en ser verden gjennom. Dean (referert i Rugkåsa m.fl., 2017, s. 84) har vist til at kunnskap om kulturer og kontakt med andre kulturelle grupper ikke nødvendigvis medfører at man blir kompetent i arbeidet med mennesker fra andre kulturer. Det å reflektere over egen kulturelle praksis og egne fordommer kan ifølge Dean ha større betydning for å lykkes i flerkulturelt arbeid. En kan dermed hevde at Jane ikke vil ha nytte av sin kulturkunnskap dersom denne medfører at hun lar være å reflektere over holdninger og verdier hun støter på i møter med enslige mindreårige. Dersom hun i stedet kombinerer sin kulturkunnskap med en refleksiv tilnærming, vil hun oppnå enda bedre forståelse for menneskene hun møter og sine egne verdier. Hun vil slik ha gode forutsetninger for å se til at enslige mindreåriges

kulturelle bakgrunn blir ivaretatt i botiltakene. En slik utøvelse av rollen vil kunne medføre en kultursensitiv tilnærming.

Verger skal delta i planleggings- og beslutningsprosesser som gjelder enslige mindreårige, også når det gjelder bo- og omsorgstilbudene barna får. Etter artikkel 20 nr. 3, skal det tas hensyn til deres etniske og kulturelle bakgrunn i botiltakene. Å følge med på at dette skjer, er en av vergenes oppgaver (Sandberg, 2016). Vergene i gruppe B fortalte imidlertid at de unngikk å snakke om tema knyttet til kulturell tilhørighet med ungdommene. De fortalte også at de, i større grad enn vergene i gruppe A, stolte på fagpersoner og den jobben de gjorde. Det kan naturligvis anses som positivt at vergene i gruppe B hadde tillit til sine samarbeidspartnere. Det kan likevel påpekes at det vil være ugunstig dersom samarbeidet mellom verger og ansatte i botiltakene blir så godt at verger blir ukritiske til den jobben fagpersoner gjør. Dersom dette skjer, vil trolig ikke tilsynsfunksjonen verger skal ha overfor botiltakene bli godt nok ivaretatt.

Ole fortalte at han unnlot å åpne opp for temaer som verdier og holdninger til kultur i samtaler med ungdommene, fordi han fryktet at dette ville medføre en utvidelse av vergerollen. Jens sa at han heller ikke snakket med enslige, mindreårige flyktninger om verdier og holdninger. Han hevdet at han tok for gitt at de visste hvilke verdier som rådet i det norske samfunnet før de kom hit. Jens formidlet også at han tok beslutninger for ungdommene basert på ”magefølelsen”. Til sammen kan dette kan tyde på at Jens tok en del verdier og holdninger hos enslige, mindreårige flyktninger for gitt, og det kan virke som om han hadde en forestilling om at andre hadde like oppfatninger som han om hva som var ”fornuftig”. Dette kan tyde på en etnosentrisk holdning til kultur. Jávo (2010, s. 50) har vist til at dersom man har en etnosentrisk holdning til kultur, ser man verden ut fra sitt eget ståsted. Dette innebærer at man tar for gitt at andre mennesker har de samme verdiene og normene som en selv. Bøhn & Dypedahl (2009, s. 62) har kommet frem til at mennesker ikke har grunn til å anta at andre oppfatter verden på samme måte som en selv. Selv om andre kan fremstå temmelig lik i uformelle samtaler, kan det være grunnleggende forskjeller i måten en oppfatter verden på. Dette innebærer også at det ikke finnes noe som kan kalles ”sunn fornuft” eller ”sunt bondevett”, fordi hva som er fornuftig ikke kan anses som universelle oppfatninger. Som følge av dette kan man hevde at verger ikke kan komme utenom det å snakke med de mindreårige, når det gjelder hvordan den kulturelle bakgrunnen skal ivaretas. Dette bør dermed være en

del av vergerollen. Røkenes & Hansen (2012, s. 204) hevder at det å opptre kultursensitivt handler om å ta hensyn til kulturforskjeller. I kultursensitiv kommunikasjon vil man forsøke å unngå misforståelser og opptre respektfullt overfor sine samtalepartnere. Dette oppnår man best ved å lytte aktivt og vise at man har respekt for den andres tenkemåte. Dette kan ikke sies å være det samme som å unnlate å snakke om kulturelle forhold.

De fleste av vergene, nærmere bestemt Anne, Cecilie, Jane, Ole og Bernt, sa at de hadde erfart at enkelte gutter tilkjennega holdninger som var diskriminerende overfor kvinner og personer med en annen seksuell legning. Slike erfaringer bør imidlertid ikke automatisk forklares med enslige mindreåriges kulturelle eller religiøse bakgrunn. Et reduksjonistisk forhold til kultur og kulturelle symboler medfører en risiko for å kulturalisere ulike fenomener. Dette kan føre til uriktige oppfatninger av en problemstilling, og en kan dermed velge uhensiktsmessige løsninger. Dette står i kontrast til en inngående kulturell analyse. Kulturalisering kjennetegnes ved manglende refleksjon omkring årsakene til problemstillingene som har oppstått. Dette kan bety at man for å unngå kulturalisering bør reflektere over hvorfor man har de holdningene man har. Kulturalisering og forenkling av komplekse problemer kan bidra til at man ikke klarer å fange opp sosiale problemer som skyldes andre forhold enn kultur (Rugkåsa m.fl., 2017, s. 55-58). Verger bør derfor reflektere over hvilke holdninger og verdier hos enslige mindreårige som kan forklares ut fra kulturbegrepet, og når andre forhold som for eksempel maktstrukturer i samfunnet, dårlig økonomi eller diskriminering kan være riktigere forklaringer.

Religionstilhørighet kan ha en dominerende betydning når det gjelder hvilke verdensbilder en opererer med. Religion kan også ha en viktig rolle når det gjelder hvilke normer og verdier man vektlegger (Bøhn & Dypedahl, 2009, s. 49, 57-61). Bernt i gruppe A fortalte at han hadde inntrykk av at flere av ungdommene praktiserte sin religion mindre etter hvert som de ble kjent med norske ungdommer. Bernt sa at han var opptatt av å vise toleranse og respekt for ungdommenes bakgrunn, og at han gjorde dette ved aktivt å oppfordre muslimske gutter til å be og gå i moskéen. Cecilie hevdet derimot at hun mente at det ikke var en del av hennes rolle som verge å oppfordre til religionsutøvelse. Hun sa likevel at hun respekterte ungdommene og deres tro. Gule (referert i Aadnesen, 2015, s. 241) har vist til at toleranse handler om å respektere at

kulturell tilhørighet er viktig for enkeltindivider. Dette betyr ikke at man trenger å akseptere tradisjoner som forhindrer realisering av universelle menneskerettigheter. Ut fra en slik forståelse, bør verger muligens legge vekt på å forsøke å forstå at enslige mindreårige kan ha andre holdninger og verdier til kultur, kjønn og seksuell legning. Verger kan være tolerante overfor enslige, mindreårige flyktningers kulturelle bakgrunn uten at man aktivt oppfordrer til religionsutøvelse. Jane sa at flere av ungdommene hadde opplevd at ansatte i botiltakene oppfordret dem til å utøve sin religion i et større omfang enn det ungdommene selv ønsket. Jane hevdet derfor at fokuset på religion burde roes i botiltakene, og behandles på lik linje som fritidsinteresser. FNs barnekomité har i sin generelle kommentar 12 (2009, s. 20) uttalt at et barns synspunkter skal vektlegges i stor grad så snart barnet er i stand til å mene noe. I tillegg er det uttalt at barn har rett til å være med på å finne løsninger i ulike situasjoner selv. Medvirkningen skal tilpasses modenheten til barna. En kan forstå dette dit hen at verger bør snakke med barna selv om hva som er viktig for dem. Dersom barn formidler at fokuset på religionsutøvelse er for stort, kan verger lytte til dette og ta dette opp med ansatte i botiltakene. Hvordan fokuset på religiøs eller kulturell tilhørighet skal ivaretas, kan sannsynligvis ikke verger komme frem til uten å snakke med den enkelte ungdom. Å forsøke å finne ut hvordan mindreårige selv mener at deres kulturelle bakgrunn bør ivaretas, vil også kunne bety at man forholder seg kultursensitivt til dem. Rugkåsa m.fl. (2017, s. 83) anbefaler at man tar utgangspunkt i virkeligheten slik mennesker selv oppfatter denne. Ved å innta en slik ”klientorientert tilnærming” kan få kunnskaper om menneskers reelle utfordringer. Dersom Bernt konsekvent oppfordret alle muslimske gutter til å be fem ganger om dagen, kan ikke dette anses for å være en kultursensitiv tilnærming. Dersom Bernt derimot snakket med ungdommene om hvilken plass de ønsket at religionen skulle ha i deres liv, kunne han ha oppmuntret de ungdommene som hadde behov for det. Dette kan anses for å være en kultursensitiv utøvelse av rollen.

Bernt, Cecilie og Anne i gruppe A, fortalte at de hadde hatt diskusjoner om verdier og holdninger med mindreårige. Vergene sa at de hadde inntrykk av at slike samtaler kunne bidra til å moderere ekstreme holdninger hos ungdommene. Ved å være nysgjerrig på hvilke meninger og holdninger enslige, mindreårige flyktninger har, og slik bli en drøftingspartner for dem, kan verger trolig støtte ungdommer i deres integreringsprosess. Ifølge Jávo (2010, s. 157) kan dette gjøres på en kultursensitiv

måte, ved at vergene unngår etnosentriske holdninger og er åpne for at ungdommene kan ha en annen måte å oppfatte verden på enn dem selv. Bernt, Cecilie og Anne sa at de la vekt på at de spilte en rolle ved å bidra til at ungdommene utviklet holdninger som var forenlige med norske verdier når det gjaldt likestilling og demokrati. Det kan i slike problemstillinger være relevant å bemerke at enslige mindreårige er under påvirkning av to kulturer samtidig. Jávo (2010, s. 27-34) har vist til at påvirkningen fra den kulturen man har vokst opp i kalles ”enkulturasjon”, mens påvirkningen fra majoritetskulturen i Norge kalles ”akkulturasjon”. Det kan være mulig for mennesker å tilpasse seg nye kulturelle omgivelser og forhandle om hvordan en skal tolke kulturelle koder. Jeg forstår datamaterialet dit hen at vergene i gruppe A gjennom sine samtaler med mindreårige forsøkte å gjennomføre slike forhandlinger.

Flere av vergene sa at de forsøkte å sette seg inn i hvordan enslige mindreårige flyktninger oppfattet verden omkring seg, og Ole var en av disse. Han sa at han hadde opplevd at en av guttene han var verge for ikke ville kle av seg for å la en kvinnelig helsesøster sette en sprøyte på ham. Ole sa at han vurderte at dette både kunne forklares med kjønnsproblematikk og vanskeligheter med å stole på offentlig ansatte, som følge av den bakgrunnen gutten hadde fra sitt hjemland. Det at gutten reagerte annerledes enn det en kan forvente av nordmenn, kan til en viss grad forklares med Berrys ”akulturasjonsteori” (referert i Jávo, 2010, s. 27-34). Teorien kan beskrives som en psykologisk mestrings- og tilpasningsstrategi. Denne forklarer at mennesker foretar valg når det gjelder hvor langt de er villige til å gå med hensyn til tilpasning til en ny kultur. Akkulturasjonsbegrepet inneholder både fenomenene ”enkulturasjon” og ”resosialisering”. Mens enkulturasjon handler om å bli innlemmet i den kulturen man vokser opp i, uten å stille spørsmål ved denne, går resosialisering ut på å lære noe på nytt, som for eksempel kan skje hvis man flytter til en ny kultur hvor man lærer nye måter å håndtere situasjoner på. I den nevnte saken som Ole erfarte, er det noe usikkert hvilken akkulturasjonsstrategi gutten benyttet seg av i den vanskelige situasjonen han opplevde. Hvordan verger forholder seg til de mindreårige i slike prosesser er av betydning. Berry har vist at hvordan mennesker blir møtt i en ny kultur, har betydning for hvilken akkulturasjonsstrategi de velger. De fire akkulturasjonsstrategiene som Berry (referert i Jávo, 2010) har vist til er integrering, assimilering, segregering og marginalisering. Dersom en benytter seg av segregering som strategi i møte med en ny kultur, vil en ikke være spesielt positiv til hvordan det er vanlig å håndtere ulike

situasjoner i et nytt land dersom disse avviker fra hvordan det er vanlig å håndtere lignende situasjoner i hjemlandet. En vil i slike tilfeller kun vektlegge kjente handlingsmønstre fra egen opprinnelseskultur. Integrering går derimot ut på at man vektlegger sin opprinnelige kultur, mens man samtidig søker kontakt med mennesker i den nye kulturen. Ifølge Sam (referert av Fandrem, Haus & Johannessen, 2015, s. 147) er integrering den tilpasningsstrategien som blir opplevd som mest vellykket for individet. En kan som følge av dette argumentere for at vergers utøvelse av vergeoppdrag kan ha betydning for hvordan enslige, mindreårige flyktingers resosialiseringsprosess blir.

Oles tilnærming til denne saken kan hevdes å samsvare med en refleksiv tilnærming. Han forsøkte å forstå hva det var som gjorde at gutten reagerte som han gjorde. Ved å tilstrebe en mer refleksiv holdning til hvordan man tar beslutninger, kan skjønnet verger utøver muligens bli enda bedre. Dersom verger klarer å få et mer bevisst forhold til egne holdninger, kan de klare å bli enda mer tolerante og åpne overfor andre menneskers meninger. Dette betyr ikke at man skal legge bort egne verdier, men at man kan oppnå en bedre innsikt i hvordan andre oppfatter verden rundt seg. Dette innebærer at man forsøker å sette seg inn i hvilke ”briller” enslige mindreårige ser verden gjennom. Ved å være mottakelige for ungdommers ”verdensbilder” og bli en drøftingspartner i forhold til slike tema, kan verger muligens også påvirke ungdommers akkulturasjonsprosess og deres tilpasning til det norske samfunnet. Å møte ungdommer på en respektfull måte kan bidra til å skape et godt grunnlag for dialog om holdninger. Dette kan på sikt muligens føre til at holdninger endrer seg.

Det kan være utfordrende for verger å erkjenne at ungdommer har et helt annet syn på verdier knyttet til likestilling og demokrati. Verger kan også ha fordommer mot for eksempel enkelte grupper av innvandrere. Dette kan det være vanskelig å akseptere for seg selv og omverdenen. Noe som kan gjøre det utfordrende å få øye på egne fordommer, er om man på bakgrunn av gjeldende samfunnsoppfatninger utvikler en såkalt ”generell toleranse” overfor spesielle grupper som blir ansett for å være spesielt sårbare (Bøhn & Dypedahl, 2009). Enslige, mindreårige flyktinger er en gruppe med barn i en svært spesiell og på mange måter sårbar livssituasjon, som det kan være vanskelig å tenke noe negativt om når man er verge for denne gruppen. Det kan imidlertid være forståelig at verger blir irritert i tilfeller hvor noen ungdommer for

eksempel signaliserer at de kun er opptatte av hva vergene skal gjøre for dem, uten tanker for hva de selv kan bidra med. Det kan også være forståelig at kvinnelige verger blir provoserte av at noen gutter med en annen kulturell bakgrunn behandler dem på en arrogant og nedverdiggende måte.

Det kan være hensiktsmessig for verger å ha kunnskaper om kultur og etnisitet, fordi manglende kunnskaper om kulturell betydning for menneskers verdier og holdninger kan føre til misforståelser og frustrasjoner. Dersom man ikke har kunnskaper om kulturelle verdier og kommunikasjonsmåter, kan dette dermed forårsake fordomsfull og irrasjonell tenkning. For å motarbeide slike prosesser, kan man reflektere over hvilke holdninger man selv har til kultur. En kan fordele holdninger til kultur i tre hovedkategorier; etnosentrisme, kulturel relativisme og verdinøytralitet (Jávo, 2010, s. 50). Datamaterialet viser at Cecilie sa at hun var positiv til at enslige mindreårige skulle beholde annerledes holdninger når hun anså holdningene som positive. Respekt for eldre mennesker dukket opp som et eksempel i forhold til dette. Situasjonen var derimot en annen når det gjaldt holdninger som ikke samsvarte med verdier hos majoritetsbefolkningen, som for eksempel negative holdninger til likestilling og seksuell legning. Cecilie hevdet at hun ikke tolererte slike holdninger. Vergene i gruppe A sa også at de hadde opplevd å bli irriterte av holdninger som ungdommer ga uttrykk for. Anne uttalte at hun måtte være svært bevisst på egne følelser for å klare å stå i relasjoner til gutter som ikke ville ha noe med henne å gjøre fordi hun var kvinne. Anne snakket åpent om at hun ble irritert i slike situasjoner. Hun fortalte også at hun jobbet med å håndtere sine egne negative følelser. Det kan være nyttig å være klar over at det er menneskelig å ha fordommer. Dette er dermed ikke noe en trenger å skamme seg over. Det interessante er i stedet hvor bevisst man er på egne holdninger og hvordan man håndterer dem (Rugkåsa m.fl., 2017, s. 82). Jávo (2010, s. 157) har for øvrig vist til at det å opptre kultursensitivt preges av at man er bevisst egne fordommer, forsøker å endre egne etnosentriske holdninger og at man tilstreber å bli mer empatisk. Jeg vil på bakgrunn av en slik forståelse hevde at Anne kan anses for å ha møtt guttene hun var verge for på en kultursensitiv måte. Grunnen til at jeg hevder dette, er at hun hevdet at hun var bevisst på de reaksjonene hun fikk, og hun sa at hun forsøkte å håndtere dem.

Alle vergene ga uttrykk for at de var åpne for at ungdommene hadde ulik kulturell bakgrunn sammenlignet med deres egen. Dette er muligens også en grunn til at de

valgte å bli verger for enslige, mindreårige flyktninger. Vergene ga inntrykk av å være åpne for at andres oppfatninger kunne være forskjellig fra deres egne oppfatninger. En kan slik hevde at vergenes holdninger var kulturellevistiske. Det å være kulturellevistisk utelukker ikke at man kan ha normer for hva man kan akseptere, for eksempel når det gjelder synet på kvinner og seksuell legning. En bør likevel reflektere over hva det er som gjør at noen enslige mindreårige har det kvinnesynet de har, samt hvordan man bør forholde seg til at det er slik. Når personer med ulik kulturell tilhørighet begynner å samhandle i ulike situasjoner, oppstår i følge Berry fenomenet ”akkulturasjon” (referert i Jávo, 2010). Dette kan forklares som at det pågår en kulturtilpasningsprosess, som medfører at begge parter blir påvirket av hverandre. Hva som blir resultatet av en slik tilpasningsprosess varierer. Integrering innebærer at man vektlegger elementer i både den opprinnelige og den nye kulturen, som eksempelvis skjedde i en sak som Anne fortalte om. En gutt hun var verge for ble glad for å få en ekstrasjabb hvor han kunne treffe nye mennesker. Samtidig ble det i boligen lagt til rette for at han beholdt kontakten med den etniske gruppen han opprinnelig vokste opp med. Anne fortalte at gutten hadde fått en økt livskvalitet når disse tiltakene ble iverksatt samtidig. Ettersom forskning viser at integrering er den tilpasningsstrategien som gir best resultater for den enkelte (Sam, referert i Fandrem, Haus og Johannessen, 2015, s. 147), kan det være betydningsfullt at vergene forsøker å støtte mindreåriges integreringsprosess.

Det kan fremstå som noe irrasjonelt at det finnes retningslinjer som sier at jenter skal få oppnevnt kvinnelige verger, mens det ikke finnes noen tilsvarende retningslinjer for gutter. Det er vanskelig å vite om dette skyldes ubetenksomhet eller om det er en bevisst grunn til dette. Anne og Cecilie i gruppe A sa at de mente at de hadde plikt til å stå i vanskelige relasjoner til gutter med nedlatende holdninger til kvinner. De sa at grunnen til dette var at de oppfattet at de hadde en betydningsfull rolle med tanke på at guttene skulle utvikle et mer nyansert kvinnesyn ved å bli bedre kjent med dem som kvinner. Anne og Cecilie anså det for å være samfunnsnyttig at ungdommene ble best mulig integrert. En kan imidlertid stille spørsmål ved om det kan være etnosentrisk i det å skulle ”presse på” kvinnelige verger til gutter som, slik Bernt understreket, aldri hadde snakket med kvinner utenom medlemmer av sin nærmeste familie før de ankom Norge. Vergene er en del av majoritetsbefolkningen. Denne kan i mange situasjoner ta for lett på det å presse mennesker fra en minoritetsgruppe til å skulle akseptere samfunnet slik

majoritetsbefolkningen har organisert det (Jávo, 2010, s. 50). Det kan tenkes at verger kunne støttet ungdommer bedre i deres akkulturasjonsprosess ved å tilpasse sin fremgangsmåte til hvor ungdommer befinner seg i prosessen. På den annen side beskrev Anne og Cecilie at alle guttene som hadde hatt et vanskelig forhold til dem i begynnelsen, alltid hadde endt opp med å respektere dem til slutt. Dette kan muligens skyldes at vergene, til tross for sin irritasjon og provokasjon, klarte å se hver enkelt gutt som et individ og ikke kun som del av en kulturell gruppe (Berg, 2004). I så fall kan vergene ha klart å være kultursensitive, til tross for sine fordommer.

Personer som gir uttrykk for nedlatende og diskriminerende holdninger til andre grupper, kan tenkes være segregert i sin tilpasning til majoritetssamfunnets kultur. Dette betyr at ungdommene kun vektlegger forhold ved sin opprinnelseskultur. Det kan være ulike grunner til at det blir slik, men dette kan skyldes forhold som årsaker til at guttene måtte flykte, hvordan de selv var innstilte på å møte en helt ny kultur og hvordan de ble tatt imot i Norge. Dersom enslige mindreårige møter på mennesker med rasistiske og lite inkluderende holdninger, er dette noe som kan påvirke akkulturasjonsprosessen negativt. Det å være kulturellrelativistisk innebærer å være bevisst på hvilke ”briller” en ser verden gjennom, og forsøke å være nysgjerrig på hva det er som gjør at guttene har de holdningene de har. Jane sa at hun hadde en avventende innstilling til gutter med segregerte holdninger; hun tenkte at det var slik de oppfattet samfunnet nå, men at det var mer interessant hvordan deres syn endret seg på sikt. På denne måten utviste hun forståelse for akkulturasjonsprosessen guttene befant seg i, og hun utviste empatiske holdninger i forhold til dette. En slik tilnærming vil være i tråd med en refleksiv tilnærming til vergeoppdrag, og dette kan anses som en kultursensitiv innfallsvinkel til problemstillingen.

Jens og Jane i gruppe B hadde gode erfaringer med å finne likheter mellom barnas opprinnelseskultur og norsk kultur for å oppnå god kommunikasjon med ungdommene. Jens sa at han fokuserte på felles interesser med dem han var verge for. Han sa at dette bidro til at de alltid hadde noe å snakke om. At kommunikasjonen fløt lett, hevdet han også var en medvirkende faktor til at relasjonene til dem han var verge for nesten alltid ble gode. Jane sa at hun forsøkte å sette seg inn i hvordan familielivet til ungdommene hadde vært i hjemlandet, og hun kom med uttalelser som at ”moren nok hadde måttet arbeide svært hardt for å forsørge alle barna”, og hun formidlet at dette var noe hun som

mor hadde respekt for. Fandrem, Haus og Johannessen (2015, s. 148) har understreket viktigheten av å fokusere på likheter i stedet for forskjeller, samt individuelle egenskaper ved individet man samhandler med – i stedet for ensidig å fokusere på kulturell gruppetilhørighet. Å fokusere på individuelle egenskaper kan muligens også bidra til at mennesker føler seg mer inkludert enn om en kun er opptatt av det som er ulikt i relasjonen. Det virker som om Jens og Jane hadde fått dette bra til, og dette kan være til inspirasjon for andre.

Jens og Jane vektla også bruk av humor i samtaler med enslige mindreårige. De hevdet at dette var en god inngangsport til samtaler om andre tema. Harnischfeger & Skårdalsmo (2017, s. 12) har funnet ut at det er ulikt hvordan enslige mindreårige tar imot humor i samtaler. Noen opplever dette som positivt, mens andre kan oppleve bruk av humor som en måte å avlede samtalen fra å snakke om vanskelige følelser. Å bruke humor, slik Jens og Jane gjorde, kan med andre ord være verdifullt dersom verger klarer å være sensitive i forhold til hvilke behov ungdommene har i kommunikasjonen.

Datamaterialet viser at det varierte hvordan vergene i studien ivaretok enslige, mindreårige flyktningers kulturelle bakgrunn. Cecilie og Anne var i noen situasjoner for opptatt av ungdommers annerledes holdninger til å holde fokus på dette. I slike situasjoner kan det virke som om hensynet til integrering kom i forgrunnen for retten til ivaretagelse av kulturell bakgrunn. Dette er det nødvendigvis ikke noe i veien for, dersom det er hensynet til de enslige mindreårige selv som er grunnen til at fokuset rettes mot integrering. Tilnærmingen kan imidlertid anses for å være etnosentrisk dersom fokuset rettes mot integrering for å beskytte majoritetssamfunnet mot annerledes holdninger. Cecilie og Annes utsagn kan til en viss grad tyde på dette. Når det er sagt, skal en ikke undervurdere det at verger spiller en viktig rolle når det gjelder å støtte enslige mindreåriges integreringsprosess. For at verger skal lykkes med dette, viser datamaterialet at verger må kunne stå i vanskelige relasjoner. En kan vanskelig se for seg at verger skal kunne være en støtte i integreringsprosessen dersom de ikke snakker med ungdommer om følelser knyttet til kulturell tilhørighet, slik Jens, Ole og Jane fortalte om. Begrunnelsene for at de unngikk å snakke om slike tema, var av frykt for å gjøre vergerollen videre enn det den er ment til å skulle være. Når det gjelder dette, vil jeg hevde at det er en vesentlig forskjell mellom å ”dra av gårde for å oppdage kultur sammen med ungdommene” og å snakke med ungdommer om holdninger og verdier.

Dersom en skal opptre kultursensitivt ved utøvelsen av vergeoppdragene, kan man heller ikke ta for gitt at ulike grupper av enslige mindreårige har visse holdninger eller behov på grunn av deres etniske tilhørighet. Dette kan Jane i noen situasjoner ha gitt uttrykk for at hun gjorde. En kan kanskje hevde at det er å strekke det for langt at verger aktivt skal oppmuntre til religionsutøvelse, slik Bernt sa at han gjorde. Jeg vil likevel konkludere med at verger ikke kan unngå å snakke med enslige mindreårige om deres holdninger, verdier og behov. Det kan virke som den eneste måten å finne ut hvordan man skal ivareta deres kulturelle bakgrunn på en god og kultursensitiv måte.

7.0 Kunnskapsbidrag til praksis

I tilfeller hvor barn ikke etterspør sine verger, kan en reflektere rundt hva som er årsakene til at dette skjer. En kan stille spørsmål ved om det skyldes vanskeligheter med å forholde seg til det motsatte kjønn eller at verger har vist manglende engasjement overfor barna. En kan også reflektere over om ungdommer befinner seg i en mulig radikaliseringsprosess, eller om de har kontakt med andre uheldige miljøer, og som følge av dette ikke ønsker innblanding fra verger i sine liv. I denne studien har jeg vist til at det er avgjørende for barns rett til medvirkning at de har gode relasjoner til sine verger. Det kan derfor anses som viktig å melde fra dersom samarbeidet ikke fungerer og en har kommet frem til at dette vil kunne forbedres ved å bytte verge. Det kan trolig være hensiktsmessig å informere både enslige mindreårige, vergene selv og deres samarbeidspartnere mer om viktigheten av at barna har involverte verger. De bør også informeres om hva som kan forventes av verger, og i hvilke situasjoner verger bør involveres. For å kunne informere tydeligere hadde det også vært verdifullt om rammene for vergerollen ble tydeligere definert. En kan for eksempel sette ord på hva verger kan utøve skjønn i forhold til og beskrive nærmere hvordan skjønnet kan utøves. Å overlate en så viktig side ved vergerollen til den enkelte verges "magefølelse" fremstår som risikabelt. Det kan virke som om de formelle retningslinjene som foreligger gir rom for urimelig store tolkningsmuligheter. Dette fører trolig også til forvirring om hva en verge er og hva en kan forvente av verger. En tydeligere presisering av hva som forventes av vergers utøvelse av vervet, vil også kunne redusere noen av de ulike oppfatningene av når verger for eksempel skal inviteres eller ikke inviteres til møter med andre instanser.

En kan med fordel også tydeliggjøre overfor verger at det er en del av deres oppdrag å ivareta enslige mindreåriges rettigheter etter barnekonvensjonen. Dersom verger skal bidra i forhold til Norges oppfølging av barnekonvensjonen, trenger de trolig mer opplæring i hvordan de kan involvere mindreårige i planleggingsprosesser, og hvilken betydning medvirkning fra ungdommene selv har for ivaretagelse av "barnets beste". Å være verge for enslige mindreårige fremstår som utfordrende på flere vis, og verger kan trolig ha nytte av å få øving i refleksive og kultursensitive tilnærminger til oppdragene. Dette vil kunne bidra til at flerkulturelle møter med enslige mindreårige blir bedre. Å bli møtt av kultursensitive verger vil likevel trolig ha størst verdi for enslige mindreårige

selv. En idé kan være å gjøre dette gjennom strukturerte prosessgrupper hvor verger kan diskutere saker anonymt og reflektere rundt egen og andres tilnærming til vergerollen. Forhåpentligvis kan diskusjonsdelen i denne oppgaven være et hjelpemiddel i så måte.

Under arbeidet med denne studien er det flere forhold jeg mener det kunne vært interessant å se nærmere på. Jeg har blant annet undret meg over hvorfor samarbeidspartnere i noen tilfeller unnlater å involvere verger i ulike planleggingsfaser. Jeg stiller spørsmål ved om det skyldes at de ikke ønsker innblanding fra vergene, og hva dette eventuelt skyldes. Jeg kunne også tenke meg å få svar på om årsaken kan være at ansatte i barneverntjenesten eller flyktningtjenesten i enkelte saker unnlater å la verger og mindreårige medvirke fordi de mener at de selv vet hva som vil være de beste løsningene. Barnekonvensjonens betydning for når andre instanser involverer verger og enslige mindreårige i planleggingsprosesser, tenker jeg også at det er behov for mer kunnskaper om. Det kunne også vært spennende å se nærmere på hvilken innflytelse og makt verger har når det gjelder å bevare majoritetssamfunnets verdier. Hvordan sosiale medier brukes og har betydning ved utførelse av vergeoppdrag kunne også vært aktuelt å se nærmere på. Vi lever i en tid hvor aktive verger er på mange ulike kanaler for å være mest mulig tilgjengelige for ungdommene. Jeg mener også at det er behov for mer forskning når det gjelder hvordan enslige, mindreårige flyktinger selv opplever vergeordningen etter ikrafttredelse av ny vergemålsreform. Det er med andre ord fortsatt mange sider igjen å belyse av vergerollen.

8.0 Konklusjon

En masteroppgave i retts sosiologi uttrykte for noen år siden bekymring over at verger for enslige mindreårige var ”ikke-jurister”. Det ble da stilt spørsmål ved hvilken betydning dette kunne ha for rettssikkerheten til enslige mindreårige (Gundersen, 2012). FNs barnkomité har tidligere anbefalt at verger for enslige mindreårige bør ha barnefaglig kompetanse. Gjennom arbeidet med denne oppgaven, har jeg fått inntrykk av at verger for enslige mindreårige er forskjellige generelt, og at de også har ulik faglig bakgrunn. Jeg vil hevde at dette ikke nødvendigvis er problematisk.

Det viste seg at vergenes utforming av vergerollen i stor grad er preget av skjønnsmessige vurderinger. Vergene i studien kunne deles inn i to grupper ut fra om de tolket rollen smalt eller vidt. Disse to ulike tolkningene av rollen viste seg å få betydning for hvordan vergene ivaretok enslige mindreåriges rettigheter etter barnekonvensjonen. Jeg vil på bakgrunn av mine funn hevde at det ikke nødvendigvis er vergers formelle bakgrunn som er avgjørende for hvor godt de ivaretar enslige, mindreårige flyktningers menneskerettigheter. Jeg vil heller påstå at de mindreårige blir best ivaretatt dersom de har verger som har gode relasjoner til dem. For at relasjoner skal bli gode, krever det at verger er tilgjengelige og fleksible i kontakten med ungdommene. Det kan også være hensiktsmessig om verger forsøker å oppdage sine egne fordommer. For å oversikt over hvilke planleggings- og beslutningsprosesser som foregår rundt enslige mindreårige, må verger være aktive og involverte i samarbeidet med dem og rundt dem. Vergeordningen for enslige mindreårige kan i dag fremstå som mangelfullt definert. Dette gjør at det er opp til vergene selv å forsøke å fylle rollen de har påtatt seg etter beste evne. Dette kan fremstå som for sårbart for enslige, mindreårige flyktninger.

I tråd med barnekonvensjonen er det et krav at verger jobber aktivt med å involvere ungdommene selv når beslutninger skal tas. Mine funn tilsier at deltakelse fra enslige mindreårige selv også er viktig for å finne frem til best mulige løsninger for dem. Verger kan med fordel følge med på planleggingsprosesser som foregår i regi av samarbeidspartnere med omsorgsansvar, slik at verger har mulighet til å oppdage når samarbeidspartnere ikke lar ungdommer medvirke. Å skulle oppdage slike brudd på

barns rett til medvirkning, fordrer imidlertid verger som er engasjerte og aktive. Dette kan være viktig også når det virker som om barna og ungdommene har det bra.

Enslige, mindreårige flyktninger er på mange vis sårbare. De har kommet alene til Norge uten voksne med foreldreansvar for dem. De kjenner sannsynligvis lite til hvilke rettigheter de har og hva de kan forvente av en verge. For å klare å ivareta enslige mindreåriges rettsikkerhet etter barnekonvensjonen på en god måte, kan det ut fra funnene i denne studien virke som om verger har behov for mer støtte enn det de får i dag. For å forsikre seg om at verger aktivt jobber med å oppfylle barns rettigheter etter barnekonvensjonen, kan man starte med å gi verger den opplæringen og veiledningen de trenger. Dette vil også kunne bidra til at oppdragsgiver klarer å følge bedre med på hvordan verger følger opp de enkelte ungdommene. En er trolig ikke tjent med at vergers utforming av egen rolle er tilfeldig. Vergerollen skal være en betydningsfull funksjon for sårbare barn uten foreldreverger. Slik ordningen fungerer i dag, fremstår imidlertid vergerollen som personavhengig. Det er mitt inntrykk at vergefunksjonen kan oppleves som en ensom jobb, med en mangelfull stillingsbeskrivelse. Dette gjør det utfordrende å utforme vergerollen.

Vedlegg:

1. Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt
2. Intervjuguide
3. Godkjenning fra Personvernombudet (NSD)
4. Godkjenning fra Statens sivilrettsforvaltning (SRF)
5. Planlegging av fokusgruppeintervju
6. Taushetserklæring for fokusgruppeintervju

Referanser

Aadnesen, B. N. (2015). Forståelser av barnets beste i et flerkulturelt barnevern i Norge. I E. Kipperberg (Red.), *Når verden banker på. Nye utfordringer for profesjonsutøvelse* (s. 235-247). Oslo: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS

Berg, B. og Tronstad, K. R. (red.). (2015). *Levekår for barn i asylsøkerfasen*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning

Bøhn, H. og Dypedahl, M. (2009). *Veien til interkulturell kompetanse*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke AS

Dalland, O. (2015). *Metode og oppgaveskriving*. (5. utg.) Oslo: Gyldendal Akademisk

Rugkåsa, M., Ylvisaker, S. & Eide, K. (2017). *Barnevern i et minoritetsperspektiv. Sosialt arbeid med barn og familier*. Oslo: Gyldendal akademisk

Fandrem, H., Haus, S. & Johannessen, Ø. L. (2015). Dette er Sevgi, hun er tyrkisk eller...? I E. Kipperberg (Red.), *Når verden banker på. Nye utfordringer for profesjonsutøvelse* (s. 135-154). Oslo: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS

FNs barnekonvensjon. (1989). *FNs konvensjon om barnets rettigheter*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf

Gundersen, R. C. (2012). *Hjelpevergeordningens rettslige og praktiske sider rettet mot asylbarn. Hvilke virkninger har vergemålslovens bestemmelser rettet mot hjelpevergeordningen, i lys av retts sosiologisk virkningsforskning?* (Mastergradsavhandling, Universitetet i Oslo) Hentet fra https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/22495/RSOS_5001_MASTERAVHA_NDLING-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Hanssen, P.-H. og Røkenes, O.H. (2012). *Bære eller bryte. Kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker*. (3. utg.). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke

Harnischfeger, J. og Skårdalsmo, E. M. B. (2017). Vær snill! Råd fra enslige mindreårige flyktninger til voksne omsorgsgivere. *Norges barnevern, 2017 (1)*, 6-21. doi: 10.18261/issn.1891-1838-2017-01-02. Hentet fra https://www.idunn.no/tnb/2017/01/vaer_snill_-_raad_fra_enslige_mindreaarige_asyloekere_og_flyk

Haugli, T. (2016). Hensynet til barnets beste. I N. Høstmælingen, E. S. Kjørholt & K. Sandberg (Red.), *Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge*. (3. Utg). (s. 51-73). Oslo: Universitetsforlaget AS

Heum, I. (2014). *Skjønn. Perspektiver på skjønnsutøvelse i NAV*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Jávo, Cecilie (2010). *Kulturens betydning for oppdragelse og atferdsproblemer. Transkulturell forståelse, veiledning og behandling*. Oslo: Universitetsforlaget AS

Kipperberg, E. (2015). Når verden banker på: Fra det globale til det lokale. I E. Kipperberg (Red.), *Når verden banker på. Nye utfordringer for profesjonsutøvelse* (s. 25-79). Oslo: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS

Kvale, S. og Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. (3. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Lock, A. og Strong, T. (2014). *Sosial konstruksjonisme, teorier og tradisjoner*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS

Lov om barn og foreldre (barnelova). (1981). Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7/KAPITTEL_6

Lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven). (2010). Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-05-15-35/KAPITTEL_12#KAPITTEL_12

Lov om vergemål (vergemålsloven). (2010). Hentet fra

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2010-03-26-9>

Malterud, K. (2013). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning. En innføring*. (3. utg.).

Oslo: Universitetsforlaget AS

Malterud, K. (2012). *Fokusgrupper som forskningsmetode for medisin- og helsefag*.

Oslo: Universitetsforlaget AS

NOU: 2004 – 16. (2004). Vergemål. Hentet fra

<https://www.regjeringen.no/contentassets/36a5e822168643cb8b63a43d53b4eae4/no/pdfs/nou200420040016000dddpdfs.pdf>

Sandberg, K. (2016). Asylsøkende barns rettigheter. I N. Høstmælingen, E. S. Kjørholt

& K. Sandberg (Red.), *Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge*. (3. Utg). (s. 299-328). Oslo: Universitetsforlaget AS

Smith, L. (2016). FNs konvensjon om barnets rettigheter. I N. Høstmælingen, E. S.

Kjørholt & K. Sandberg (Red.), *Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge*. (3. Utg). (s. 17-30). Oslo: Universitetsforlaget AS

Stang, E. G. og Sveaass, N. (2016). *Hva skal vi med menneskerettigheter? Betydningen av menneskerettigheter i helse- og sosialfaglig arbeid*. Oslo: Gyldendal akademisk

Statens sivilrettsforvaltning. (2017, 08.05.). Hentet fra

<http://www.vergemaalsportalen.no/Mindrearige/Verge-for-enslig-mindrearig-flykning/?id=73>

Sundal, V. M. (2014). *Å ikke problematisere alt. En studie av sosialarbeideres erfaringer fra arbeid med enslige mindreårige flyktninger og asylsøkere*.

(Mastergradsavhandling, Høgskolen i Oslo og Akershus). Hentet fra

<https://oda.hio.no/jspui/handle/10642/2296>

Thomassen, M. (2006). *Vitenskap, kunnskap og praksis. Innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Thornquist, E. (2003). *Vitenskapsfilosofi og vitenskapsteori for helsefag*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS

UDI. (2016, 01.11.). Enslige mindreårige asylsøkere, Enslige mindreårige asylsøkere i 2015 etter kjønn, fem største nasjonaliteter. Hentet fra <https://www.udi.no/statistikk-og-analyse/arsrapporter/tall-og-fakta-2015/faktaskriv-2015/hvem-kom-som-enslige-mindrearige-asylsokere/>

Vedlegg 1:

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet:

«Hvordan forholder verger seg til barnekonvensjonen ved utforming av egen rolle?»

Bakgrunn og formål

Vergerollen preges i stor grad av utøvelse av skjønn.

Formålet med studien er å tydeliggjøre vergerollen, og problemstillingen som skal analyseres er:

”Hvordan forholder verger seg til barnekonvensjonen ved utformingen av egen rolle?”

For å belyse problemstillingen nærmere, vil det bli tatt utgangspunkt i følgende forskningsspørsmål:

- *Hvilken kjennskap har vergene hatt til FNs barnekonvensjon sine artikler 2, 3 og 12, og hvordan har vergene anvendt kunnskapen om disse artiklene i kontakten med de enslige mindreårige?*
- *Hvordan forstår vergene begrepet ”kultursensitivitet”, og berettes det om en kultursensitiv holdning i kontakten med de enslige mindreårige?*

Du blir forespurt om å delta i studien fordi du er engasjert som fast verge for enslige mindreårige flyktninger i Rogaland.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Deltakelse i studien innebærer å delta i et intervju med en varighet på 1 – 1,5 time. Du vil deretter bli forespurt om å delta i et fokusintervju (felles gruppeintervju) med de andre informantene (6 verger), for å få til en felles diskusjon rundt de problemstillingene som har dukket opp i enkeltintervjuene.

Det vil bli tatt lydopptak av intervjuene, som etter at de har blitt transkribert, vil bli slettet. Spørsmålene i intervjuene vil være rettet mot hvordan du har erfart rollen som verge, og hvordan du har løst ulike situasjoner med fokus på utvalgte artikler i FNs barnekonvensjon (art. 3 om barnets beste, art. 2 om barns rett til ikke-diskriminering og art. 12 om barns rett til å bli hørt). Det vil også bli stilt spørsmål om din forståelse av begrepet ”kultursensitivitet” i kontakten med dem du har vært verge for.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt.

Kun student og veileder vil ha tilgang til personopplysninger. Intervjuene vil bli lagret på en privat datamaskin med personlig passord, og ingen uvedkommende vil ha tilgang til informasjonen. Informasjonen du har gitt i intervjuet og ved eventuell deltakelse i fokusintervjuet, vil bli makulert så snart masteroppgaven er innlevert.

Prosjektet skal etter planen avsluttes 30.05.17.

Du som deltaker vil ikke kunne bli gjenkjent i mastergradsoppgaven eller andre publiseringer som eventuelt måtte komme i etterkant. Det vil heller ikke være kjent for andre enn veileder og student at du har deltatt i studien.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert. Det vil ikke få konsekvenser for din relasjon til Fylkesmannen i Rogaland, dersom du ikke vil delta i studien, eller senere velger å trekke deg.

Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål om studien, ta kontakt med Heidi Lie Eriksen, telefonnummer 41 52 09 60 eller e-post heidi.lie.eriksen@hotmail.com
Ansvarlig veileder for prosjektet er førsteamanuensis Bente Marie Nes Aadnesen, telefonnummer 51 83 42 77 / e-post: bente.n.aadnesen@uis.no

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, NSD – Norsk senter for forskningsdata AS.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta:

Dato:

Underskrift av prosjektdeltaker:

Vedlegg 2:

Intervjuguide – masteroppgave i sosialt arbeid

”Hvordan forholder verger seg til barnekonvensjonen ved utforming av egen rolle?”

Intervjuguiden er utarbeidet for å besvare følgende forskningsspørsmål:

- Hvilken kjennskap har vergene hatt til FNs barnekonvensjon sine artikler 3, 12 og 20, og hvordan har vergene anvendt kunnskapen om disse artiklene i kontakten med de enslige mindreårige?
- Hvordan forstår vergene begrepet ”kultursensitivitet”, og kan vergene anses for å ha hatt en kultursensitiv holdning i kontakten med de enslige mindreårige?

Fase 1 – introduksjon:

1. Informasjon (ca. 5 minutter)

- a. Temaet for samtalen er hvordan du har utformet vergerollen i oppdrag med enslige mindreårige flyktninger. Jeg vil finne ut om du har kjennskap til FNs barnekonvensjon sine bestemmelser om prinsippet ”barnets beste” og ”retten til å bli hørt”. Jeg vil forsøke å få frem hvordan din forståelse av disse rettighetene har kommet frem i kontakten med de enslige mindreårige du har vært verge for, og jeg vil stille spørsmål som kan belyse om du har tatt hensyn til den kulturelle og etniske bakgrunnen til de enslige mindreårige du har vært verge for.
- b. Formålet med intervjuet er å gi meg informasjon som i etterkant kan bearbeides og analyseres for å finne ut mer om hvordan du har utformet vergerollen. Jeg har taushetsplikt om personsensitiv informasjon du eventuelt nevner i dette intervjuet, og jeg vil ikke bruke informasjon som kan bidra til å identifisere deg eller andre. Det du forteller i dette intervjuet vil ikke kunne bli brukt i andre sammenhenger enn det du nå har samtykket til. Du og personene du eventuelt forteller om vil forbli anonyme. På slutten av dette intervjuet vil jeg også sjekke om jeg har forstått deg rett – slik at du kan korrigere min oppfatning.
- c. Er noe av dette uklart eller har du spørsmål før vi begynner?
- d. Jeg kommer til å ta lydopptak for å kunne jobbe videre med dette intervjuet i etterkant, og dette fikk du informasjon om da samtykket til å delta i undersøkelsen. Har du spørsmål til dette?
- e. Nå starter jeg opptaket.

Fase 2 – erfaringer:

2. Overgangsspørsmål (ca. 10 minutter)

- a. Erfaring: Kan du beskrive din erfaring som verge for enslige mindreårige flyktninger?
Hvis nødvendig:
Hvor lenge har du vært engasjert som verge, ca. hvor mange oppdrag har du hatt og hvor mange oppdrag har du nå?

- b. Barnekonvensjonen: Hvilken kjennskap har du til FNs barnekonvensjon?

Hvis nødvendig:

Hvordan har barnekonvensjonen hatt betydning i din kontakt med de enslige mindreårige?

Fase 3 – fokusering:

3. Nøkkelspørsmål (ca. 35 minutter)

- a. Barns rett til medvirkning:

Hvordan gjør du deg kjent med hva ungdommene selv mener før du skal ta avgjørelser på vegne av dem?

Hvis nødvendig:

- *Hvordan får ungdommene legge frem sine synspunkter før du tar avgjørelser for dem?*
- *I hvilke situasjoner har du sett deg nødt til å ta avgjørelser for ungdommene som de ikke har vært enige i?*
- *Hvordan har hyppigheten av oppfølgingen betydning for din kjennskap til ungdommenes meninger i ulike saker som du må ta avgjørelser i?*

- b. Barns beste:

Barnekonvensjonen inneholder ingen definisjon av hva som er det beste for barn... Hvordan kommer du frem til hva som er det beste for det enkelte barn i ulike situasjoner?

Hvis nødvendig:

- *Hvilke erfaringer har du eventuelt med interessekonflikter mellom barns beste og andre hensyn? Hvordan har du da vektlagt barnets beste i forhold til andre hensyn?*
- *Hvordan har du håndtert situasjoner hvor barna ikke har ønsket å gi deg informasjon?*
- *Mener du selv at du i slike situasjoner har klart å ivareta det juridiske foreldreansvaret for dem på en god måte?*

- c. Kultursensitivitet:

Hvordan snakker du med ungdommene om deres egne følelser knyttet til kulturell og etnisk bakgrunn?

Hvis nødvendig:

- *Hvordan opplever du som verger at ungdommene forholder seg til sin kulturelle og etniske bakgrunn?*

- *Hvordan mener du at ungdommene bør forholde seg til sin kulturelle bakgrunn for å få et best mulig liv i Norge?*
- *I hvilken grad bør ungdommene, etter ditt syn, bevare sine tradisjoner, religiøse skikker, tradisjoner og kontakt med personer med samme kulturelle bakgrunn som de selv?*
- *Har du opplevd at din egen kulturelle bakgrunn har påvirket dine egne holdninger til betydningen av kultur?*

Fase 4 – tilbakeblikk:

4. Oppsummering (ca. 5 minutter)

- a. Jeg oppfatter at den viktigste informasjonen som har kommet ut av dette intervjuet er:
- b. Har jeg forstått deg rett når jeg oppfatter at ... (nevner utvalgte refleksjoner som jeg mener er svært relevante i forhold til forskningsspørsmålene).
- c. Er det noe mer du vil legge til før vi avslutter?
- d. Kan du tenke deg å delta i et felles fokusintervju med de andre informantene i januar 2017, for å drøfte nærmere de problemstillingene som har gått igjen i enkeltintervjuene?

Vedlegg 3:

Bente Nes Aadnesen

Institutt for sosialfag Universitetet i Stavanger

Ullandhaug

4036 STAVANGER

Vår dato: 27.10.2016

Vår ref: 50248 / 3 / AGL

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 27.09.2016.

Meldingen gjelder prosjektet:

50248

Vergerollen for enslige mindreårige flyktninger. Hva har noen verger vektlagt ved utformingen av egen rolle?

Behandlingsansvarlig Universitetet i Stavanger, ved institusjonens øverste leder

Daglig ansvarlig Bente Nes

Aadnesen Student Heidi Lie Eriksen

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstillende kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 30.04.2017, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Kjersti Haugstvedt

Audun Løvlie

Kontaktperson: Audun Løvlie tlf: 55 58 23 07

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Heidi Lie Eriksen heidi_lie_eriksen@hotmail.com

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 50248

Utvalget informeres skriftlig om prosjektet og samtykker til deltakelse. Informasjonsskrivet er godt utformet.

Det er krysset av for tredjeperson (enslige mindreårige flyktninger) i meldeskjema. Personvernombudet forutsetter at det av hensyn til vergers taushetsplikt ikke fremkommer identifiserbare opplysninger om enkeltbarn. Vi anbefaler at studenten minner informantene om dette i forbindelse med intervjuet. Der den mindreårige er 16 år eller eldre kan ungdommen selv oppheve taushetsplikten, så lenge den på forhånd informeres om prosjektet og gir et informert og frivillig samtykke til at vergen kan oppgi opplysninger om han/hun under intervjuet. Om slik samtykke ikke innhentes kan ikke vergen oppgi noen opplysninger som den mindreårige som bryter med taushetsplikten.

Personvernombudet legger til grunn at studenten etterfølger Universitetet i Stavanger sine regler for datasikkerhet. Dersom personopplysninger skal lagres på mobile enheter, bør opplysningene krypteres tilstrekkelig.

Forventet prosjektslutt er 30.04.2017. Ifølge prosjektmeldingen skal innsamlede opplysninger da anonymiseres. Anonymisering innebærer å bearbeide datamaterialet slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes. Det gjøres ved å:

- slette direkte personopplysninger (som navn/koblingsnøkkel)
- slette/omskrive indirekte personopplysninger (identifiserende sammenstilling av bakgrunnsopplysninger som f.eks. bosted/arbeidssted, alder og kjønn)
- slette lydopptak

Vedlegg 4:

Fra: Tore Martin Søbak Gundersen [<mailto:Tore.Martin.Sobak.Gundersen@sivilrett.no>]

Sendt: 24. oktober 2016 13:41

Til: Stangeland, Jan Petter <fmrojps@fylkesmannen.no>

Emne: SV: Ang. studentoppgave og intervju med verger

Hei!

Vi har ingen spesielle bemerkninger å komme med ifbm. oppgaven. Slik vi leser det skal vergene spørres om generelle forhold, og taushetsplikten vil således ikke by på problemer. For ordens skyld vil vi allikevel påpeke at det vises varsomhet dersom det dukker opp svar hvor personlige forhold fremkommer.

Vi synes for øvrig det ville være veldig spennende å få tilsendt det ferdige produktet da den tid kommer!

Ønsker studenten lykke til med arbeidet!

Med vennlig hilsen

Tore Martin Søbak Gundersen

Førstekonsulent

Statens sivilrettsforvaltning

Telefon 22 99 13 76

www.sivilrett.no

Vedlegg 5:

Planlegging av fokusgruppeintervju 25.01.17

Hvordan forholder verger seg til barnekonvensjonen ved utforming av egen rolle?

- 4 deltakere
 - Varighet 1,5 time: fra 16.15 – 17.45
1. En av de viktigste funksjonene for dere verger er å fungere som et bindeledd mellom barna og de som har omsorgen for dem, og dere skal passe på at de avgjørelsene som blir foretatt er til barnas beste. Dette omhandler å passe på at barnas sosiale, helsemessige, rettslige, psykologiske, materielle og utdanningsmessige behov blir behørig dekket.
 - a. Hvordan opplever dere at dere klare å fungere som bindeledd mellom barna og omsorgsgiverne?
 - b. Hvordan opplever dere at dere blir konsultert og informert i alle forhold som gjelder barna?
 - c. Hvordan blir dere involvert i planleggings- og beslutningsprosesser som gjelder barna?
 - d. I hvilke situasjoner har dere eventuelt opplevd at barnas beste har kommet i konflikt med andre interesser?
 2. Hva som er barns beste skal sees i sammenheng med hva hva barna selv mener er til det beste for dem i ulike situasjoner. Barn har rett til å uttrykke sine synspunkt fritt og behørig i alle forhold som berører det. Barnas synspunkter skal tillegges stor vekt. Dere verger skal også legge til rette for at barn i størst mulig grad kan bli i stand til å mene noe.
 - a. Hvordan legger dere til rette for størst mulig grad av medvirkning fra barna dere er verger for?
 - b. Informerer dere barna om hvilke økonomiske ytelser de mottar, og hvordan innhenter dere barnas synspunkter i forhold til hvordan pengene skal disponeres?
 - c. Hvordan har dere forholdt dere dersom barna ønsker noe annet enn det dere mener er det beste for dem på lang sikt, for eksempel når det gjelder forvaltning av stønader, å ta i mot skoletilbud, helsehjelp m.m. ?
 3. Hva tenker dere at kultur og etnisitet har å si for kontakten dere har med de enslige mindreårige dere er verger for?
 - a. Hvilke holdninger har dere selv til kultur?
 - b. Hvilken betydning har ”sunn fornuft” når dere skal ta beslutninger?
 - c. I hvilken grad har mennesker med en annen kulturell bakgrunn samme oppfatning som dere om hva som er ”sunn fornuft”?
 - d. Barna har rett til å holde kontakten med sin opprinnelseskultur
 4. Barn har de samme menneskerettighetene som voksne, og flere enn voksne, når det gjelder rett til utdanning og fritid. Hva som er barns beste, avhenger av individuelle forhold og aktuell kontekst. For å konkludere i forhold til hva som er best for barn, må de ulike momentene tilkjennegis og veies opp mot hverandre i en drøfting, slik at det blir tydelig hvordan barnets beste har blitt vektet i vurderingen... Hvordan gjør dere dette i praksis?

Vedlegg 6:

Taushetserklæring for deltakelse i fokusgruppeintervju tilhørende forskningsprosjektet «Barnekonvensjonens betydning for utforming av vergerollen»:

Jeg bekrefter med dette at jeg ikke kommer til å utgi opplysninger til utenforstående personer om hvem som har deltatt i fokusgruppeintervju 25.01.17. Jeg bekrefter også at jeg ikke kommer til å informere andre om det som har blitt sagt av de andre deltakerne i intervjuet.

Stavanger, 25.01.17

Informant